

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Kulturní aspekty Vídeňského kongresu

Bc. Jitka Kovářiková

Plzeň 2020

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Evropská kulturní studia

Diplomová práce

Kulturní aspekty Vídeňského kongresu

Bc. Jitka Kovářiková

Vedoucí práce:

Prof. PhDr. Miroslav Šedivý, PhD.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2020

Anotace

Diplomová práce nabízí analýzu kulturního dění na Vídeňském kongresu v letech 1814–1815, který byl nejen setkáním evropské politické elity, ale také příležitostí k propagaci moci zde zastupovaných států v čele s Rakouskem. Kulturní rovina sehrála v průběhu kongresu mimořádně významnou roli v reprezentaci jednotlivých osob, zájmových skupin i států. Projevila se v architektuře, malířství i hudbě, a to jak v rovině krásného, tak i užitého umění. Kulturní aktivity byly dílem jednotlivých umělců i organizované činnosti vládnoucích elit. Navzdory nepopiratelnému významu kongresové „kulturní politiky“ nebyla v českém prostředí tomuto tématu věnována větší pozornost. To se pokusí plánovaná diplomová práce doplnit, a to s použitím dostupných pramenů z oblastí kultury, písemných pramenů a zejména odborné literatury v anglickém a německém jazyce.

Annotation

The diploma thesis offer an analysis of cultural events at the Congress of Vienna in 1814–1815, which was not only a meeting of the European political elite, but also an opportunity to promote the power of the states represented here, led by Austria. During the congress, the cultural level played an extremely important role in the representation of individuals, interest groups and states. It manifested itself in architecture, painting and music, both in terms of beautiful and applied art. Cultural activities were the work of individual artists and organized activities of the ruling elites. Despite the undeniable importance of congress "cultural policy", this topic was not given more attention in the Czech environment. The planned diploma thesis will try to supplement this, using available sources from the fields of culture, written sources and especially professional literature in English and German.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce prof. PhDr. Miroslavu Šedivému, Ph.D., za podnětné rady, metodickou a odbornou pomoc a Státnímu zámku Kynžvart a Velvyslanectví Italské republiky ve Vídni za umožnění bádání.

Obsah

Úvod.....	1
1. Předcházející události.....	6
1.1 Průběh událostí.....	6
1.2 Klemens Wenzel von Metternich.....	6
2. Malířství na kongresu.....	9
2.1 Jean-Baptiste Isabey.....	9
2.2 Johann Baptist Lampi starší.....	10
2.3 Angličtí malíři na Vídeňském kongresu.....	12
2.4 Johan Nepomuk Höchle.....	13
2.5 Portréty hlavních aktérů na Vídeňském kongresu.....	13
Shrnutí 2. kapitoly.....	14
3. Slavnosti a hudba.....	16
3.1 Společenské události.....	16
3.2 Hudební slavnosti.....	16
3.2.1 Ludwig van Beethoven.....	17
3.3 Veřejné zábavy.....	20
3.4 Tančící kongres.....	21
3.5 Vojenské slavnosti.....	22
3.6 Dvorní slavnosti.....	24
3.7 Salóny kongresu.....	29
3.7.1 Metternichův palác.....	31
Shrnutí 3. kapitoly.....	32
4. Užití umění.....	35
4.1 Nábytek.....	35
4.2 Porcelán a sklo.....	36
4.3 Kovové předměty.....	38
4.4 Medaile.....	38
Shrnutí 4. kapitoly.....	41
5. Móda na Vídeňském kongresu.....	43
5.1 Módní styl.....	43
5.2 Denní šaty.....	43
5.3 Večerní šaty.....	44
5.4 Dámské doplňky.....	45
5.5 Pánská móda.....	45
5.6 Pánské doplňky.....	47

5.7 Účesy.....	47
Shrnutí 5. kapitoly.....	48
6. Cestování na Vídeňském kongrese	49
6.1 Problematika dopravy	49
6.2 Růst populace.....	50
6.3 Příjezdy na kongres.....	51
6.4 Cesty během kongresu	53
6.5 Převážní společnosti a dopravní prostředky.....	54
Shrnutí 6. kapitoly.....	55
7. Média	56
7.1 Cenzura	56
7.2 Tituly a předplatné	57
7.3 PR Vídeňského kongresu	57
Shrnutí 7. kapitoly.....	59
8. Nákladnost kongresu.....	60
8.1 Plánované náklady	60
8.2 Náklady na ubytování hostů.....	61
8.3 Náklady na slavnosti	62
8.4 Náklady na přepravu	62
8.5 Shrnutí nákladů	63
Shrnutí 8. kapitoly.....	64
9. Vídeňský kongres a veřejnost	65
9.1 Velkolepé příjezdy	65
9.2 Oslavy na veřejnosti.....	66
9.3 Divadelní představení.....	66
Shrnutí 9. kapitoly.....	67
10. Co kongres zanechal	68
10.1 Zobrazení kongresu.....	68
10.2 Ikonografie míru	68
10.3 Vizualní zobrazení příměří.....	69
Shrnutí 10. kapitoly.....	70
Závěr	71
Resume.....	75
Seznam využitých zdrojů.....	82
Primární zdroje.....	82
Korespondence.....	82

Periodika	82
Sekundární zdroje	82
Internetové zdroje	85
Seznam map	85
Seznam obrázků	85
Příloha	92
Obrázky	92
Mapy	137

Úvod

Tato práce nabízí kulturní aspekty, které doprovázely Vídeňský kongres. Ten je známý jako politická událost, při které byly po napoleonských válkách vyjednávány územní požadavky. Jak tato událost však ovlivnila život Vídeňanů? Jaký vliv měla na umění? Kolik tato událost stála? Jak ovlivnila obchod? Jakou odezvu měla v médiích? Co dělali delegáti, když nejednali? Co přinesla světu v oblasti kultury? Na všechny tyto a další otázky se tato práce pokusí odpovědět. Autorka pracuje s hypotézou, že Vídeňský kongres nebyla jen událost diplomatického charakteru, ale byla to událost ovlivňující celou společnost v rovině kulturní i obchodní a stále za vývojem společnosti, ovlivnila všechny společenské vrstvy, a byla také PR prostředkem politiky Rakouska. Cílem je tuto hypotézu potvrdit či vyvrátit a použít k tomu potřebné literární a historické texty, artefakty či osobní bádání.

V deseti kapitolách jsou představeny stěžejní východiska pro hypotézu. Členění kapitol chce nabídnout strukturovaný přehled podle oblastí, kterými je společnost ovlivňovaná a lze tak kategorizovat jednotlivé obory, ve kterých je ovlivnění patrné. První kapitola nabízí představení předcházejících událostí, které vedly k uspořádání kongresu. Část této kapitoly se také věnuje Klemensi Wenzelovi Nepomuku Lotharovi, knížeti z Metternich-Winnenburgu a jeho roli při kongresu. Obsáhlou kapitolou je téma malířství, které nabízí významné portrétní malíře působící ve Vídni. Důležitou roli hraje portrét a také obrazový záznam - reportážní malířství. V době, kdy neexistovala fotografie, jsou události zaznamenávány malbou. Ve třetí kapitole kongres představí společenské události, plesy, dvorní slavnosti, koncerty, vojenské přehlídky či salóny. Tato kapitola chce ukázat kongres jako společenskou událost, kdy se při uvolněné atmosféře budují a utužují vztahy, vytváří koalice či intriky. Tato kapitola také přinese informace o hudebních autorech a dílech. Nabídne konkrétní události a konkrétní data. Samostatná podkapitola je věnována také Ludwigu van Beethovenovi. Čtvrtá kapitola poskytuje přehled užitého umění a to v podkapitolách nábytek, porcelán a sklo, kovové předměty a medaile. Kapitola si klade za cíl seznámit s aktuálním

stylem a také ukázat užitý předmět jako nosič reklamy – suvenýr. Právě tato kapitola chce nabídnout výsledky bádání v archivu a expozicích. V páté kapitole autorka představí aktuální módní styl oblékání pro ženy a muže a pro denní a večerní příležitosti. Věnuje se také nepostradatelným doplňkům. Šestá kapitola chce představit cestování na Vídeňském kongrese a to její obtížnost plynule přejet centrem Vídně, popřípadě se dostat na nějakou událost. Zabývá se urbanistickým uspořádáním Vídně a nárůstem počtu obyvatel. Představí také druhy dopravních prostředků a Císařskou poštu. V sedmé kapitole se pojednává o úloze médií, převážně psaného tisku. Zamýšlí se nad cenzurou a propagandou a také nad šířkou nabídky tiskovin. Nákladnost kongresu v osmé kapitole je přehledem výdajů, za co bylo nejvíce utráceno a co bylo nejvyšší nákladovou položkou kongresu. Devátá kapitola Vídeňský kongres a veřejnost chce ukázat možnosti společenských akcí, které zrovna nemusely být aristokratické úrovně. Kongres nabízel možnosti zábavy pro širokou veřejnost i lidovou zábavu. Desátá kapitola nabídne, jaké stopy zanechal Vídeňský kongres v kultuře a jak ovlivnil budoucí zobrazování symbolu míru.

Jako primární zdroj byla použita dobová periodika jako *Wiener Zeitung* z roku 1814 a 1815, či *Journal für Literatur, Kunst, Luxus und Mode* z dubna 1815 a korespondence mezi Klemensem Wenzelem Nepomukem Lotharem knížetem z Metternich-Winneburgeru a vévodkyní Kateřinou Vilemínou Frederikou Benignou Zaháňskou vydanou ve sbírce *Bon jour, mon Amie*,¹ z roků 1813–1815. Noviny byly vydávány v německém jazyce a psány švabachem. Noviny převážně nabízejí popis společenských událostí a datum jejich konání. Tím zároveň potvrdí i konání událostí, které je uvedené v jiných zdrojích. Tyto prameny poskytly dobová fakta o společenských událostech a zvycích a korespondence knížete Metternicha ukázala nejen fakta, ale také poskytla náhled do jeho přemýšlení či usuzování a vnitřních pocitů, ukázala také jeho pracovní vytíženost.

Jedním ze sekundárních zdrojů byla použita zahraniční publikace od autorů Arco Agnes Husslein, Sabine Gragner a Wenera Telesco, *Europa in Vienna, The*

---

¹ ULLRICH, Maria, *Bon jour, mon Amie*, Graz-Köln 1966.

Congress of Vienna 1814/15.² Publikace je dostupná v německém i anglickém jazyce. Pro svou práci si autorka vybrala anglický překlad. Tato obsáhlá publikace shrnuje díla univerzitních odborníků, zabývající se uvedenou problematikou. Publikace pomohla propojit souvislosti z primárních zdrojů a nabídla další fakta a artefakty a jejich rozbor. Dalším sekundárním zdrojem byla publikace *Čas kongresů a tajných společností* od Dušana Uhlíře³, které pomohla k pochopení předcházejících událostí a smyslu samotného kongresu. Stejně tak jako korespondence mezi Metternichem a Zaháňskou, tak i publikace *Tajemství slavných* od Milana Hlavačky⁴, nabízí pohled do života knížete Metternicha. Ten jako hlavní aktér Vídeňského kongresu celý průběh ovlivňoval a všechny publikace o Metternichovi, stejně tak jako *Metternich a jeho doba* od Miroslava Šedivého a Ivo Budila⁵, pomůžou dodat fakta a pochopit souvislosti. Zvláště pokud se jedná o ženy, kdy se jako prvotní myšlenka nabízí, že milostné záležitosti do seriózní práce nepatří. Avšak v případě Metternicha pomáhají doložit, jak významnou roli hráli vztahy Metternicha se ženami a jak díky nim získával informace a ovlivňoval dění. Je však důležité doplnit, že nejen díky nim. Významným faktorem byla také móda, kterou pomáhají doložit díla *Fashion at the Congress of Vienna* od Reginy Karner⁶ a *Od empirie k druhému rokoku* od Ludmily Kybalové.⁷ Přinesla informace o tom, jaké oblečení bylo vyžadováno v jakou denní dobu a bylo vyjádřením společenské vrstvy.

Autorka také podnikla studijní cesty s cílem získání obrazového záznamu a informací z expozic Hofburgu, interiéru Metternichova paláce ve Vídni a bádání ve studijních depozitáři státního zámku Kynžvart za účelem vědeckého popsání a analýzy artefaktů z doby kongresu. V červenci 2020 navštívila archiv Zámku Kynžvart, kde zkoumala historické artefakty. V archivu byly objeveny tři předměty: kokarda, medaile a medaile s obrázky z bitev. Zvláště medaili s obrázky

---

² HUSLEIN-ARCO Agnes, GRABNER Sabine, TELESKO Werner, *Europa in Vienna, The Congress of Vienna 1814/15*, Wien 2015.

³ UHLÍŘ, Dušan, *Čas kongresů a tajných společností*, Praha 2017.

⁴ HLAVÁČKA, Milan, *Tajemství slavných - O rodinném štěstí velkého kancléře*, Praha 2001.

⁵ BUDIL, Ivo, ŠEDIVÝ, Miroslav, *Metternich a jeho doba*, Plzeň 2009.

⁶ KARNER, Regina, *Fashion at the Congress of Vienna*, HUSLEIN-ARCO, Agnes, GRABNER, Sabine, TELESKO, Werner, *Europa in Vienna, The Congress of Vienna 1814/15*, Vienna 2015.

⁷ KYBALOVÁ, Ludmila, *Od empirie k druhému rokoku*, Praha 2004.

z bitev považuje autorka za přínosný objev. Cílem bylo vědeckým způsobem popsat předměty, doložit je obrazovým materiálem a přispět k potvrzení hypotézy. V srpnu 2020 navštívila expozici zámku Hofburg. Doložila tak již z textu primární literatury analyzované artefakty dalším obrazovým materiálem a doplňujícími informacemi. Součástí sbírky je i kolekce pozlaceného porcelánu, o které se již zmiňuje v kapitole 5.2. Zlatý servis je považován za nejkrásnější servis na císařském dvoře. Další studijní návštěvou bylo navštívení paláce knížete Metternicha, kde nyní sídlí italské velvyslanectví v Rakousku. S jejich laskavým svolením si mohla autorka prohlédnout a obrazově zaznamenat reprezentační prostory budovy, která byla v době konání Vídeňského kongresu místem společenských i diplomatických setkání. Je doloženo, že se zde konaly zcela jistě dva plesy. Zároveň díky přednášce Mgr. Antonio Fischera o historii budovy lze doložit historický vývoj Metternichova paláce a doložit obrazovou dokumentaci, v jakých prostorech se plesy a jednání konaly.

Pro lepší orientaci v tématech kapitoly 6. Cestování na Vídeňském kongresu, byla vytvořena mapa s klíčovými dopravními a orientačními místy. Cílem bylo zpřehlednění informací uvedených v textu a zároveň možnost prozkoumat, jak se Vídeň po ukončení kongresu začala měnit (Mapy č. 1 a 2). Na Mapě č. 1 je patrné opevnění Vídně a omezený počet vstupů – bran do centra města. Mapa dokazuje, jak Vídeň vypadala jako opevněná pevnost. Zároveň je patrná vzdálenost mezi centrem a periferií, mezi kterými je rozsáhlá zeleň. Oproti tomu na Mapě č. 2 je vidět, že opevnění již není patrné, ale stále ho kopíruje zeleň, tentokrát již v podobě městských parků.

Uvedené názvy míst, ať už v textu či mapě, byly ponechány v německém originále a nebyly překládány, například „Burgtheater“. Pokud byl název rozdělen, byla přeložena ta část, která značila podstatné jméno. Německý název byl gramaticky upraven do českého tvaru příjmení, například „Kärntnertheater“.

Práce také zahrnuje bohatou obrazovou přílohu včetně fotografií převzatých i autorských. Ty doprovázejí analyzovaný předmět, nebo nabízejí dokumentaci artefaktů. Byly vybírány, aby doložily situaci, o které se mluví v textu.

1. Předcházející události

1.1 Průběh událostí

Po napoleonských válkách, které zanechaly zničenou Evropu, bylo cílem nastolit klid a mír. Především dalším válkám měla za úkol Vídeňská konference, která se odehrávala od září (oficiální zahájení bylo 1. listopadu) 1814 do června 1815. Jednání se zúčastnily nevlivnější mocnosti Evropy a to: Rakousko, Británie, Prusko, Rusko a Francie.⁸ Diplomatických jednání se konkrétně účastnili: rakouský ministr kníže Klemens Wenzel von Metternich, francouzský vévoda Charles Maurice de Talleyrand-Périgord, pruský kancléř kníže Karl August Fürst von Hardenberg, britský ministr lord Robert Stewart, vikomt z Castlereaghu⁹ a za Rusko se vyjednávání často přímo účastnil car Alexandr I. Pavlovič, přestože v jeho delegaci byli dva zplnomocněnci, ruští ministři zahraničí Karel Robert (Vasiljevič) hrabě Nesselrode-Ereshoven a hrabě Ioannis Kapodistrias.¹⁰ Všichni tito diplomaté zastupovali jednotlivé monarchie a to: rakouského císaře Františka I., ruského cara Alexandra I., pruského krále Fridricha Viléma III., francouzského krále Ludvíka XVIII. a anglického krále Jiřího III.¹¹

1.2 Klemens Wenzel von Metternich

Velkým aktérem na poli politické scény byl kníže Metternich. Celým jménem Klemens Nepomuk Lothar kníže z Metternich-Winnenburgu. Byl přezdíván „kočí Evropy“, neboť jeho diplomacie měla vliv na dění celé Evropy. Díky jeho činům na mezinárodní politické scéně zajistil více než třicetiletý velmocenský klid.¹² V době Vídeňského kongresu se stal vůdčí osobností v oblasti diplomacie.¹³ Jeho cílem bylo zachovat tradiční řád, aby nenastala konstituční monarchie, a aby nebyly prosazeny nacionální požadavky jednotlivých národů říše, kde by bylo Rakousko ohroženo.¹⁴ Zároveň neprosazoval myšlenku obnovení staré říše, protože jí neviděl jako životaschopnou v nové době, ale také nechtěl, aby německé

---

⁸ UHLÍŘ, Dušan, *Čas kongresů a tajných společností*, s. 7.

⁹ Tamtéž, s. 8.

¹⁰ Tamtéž, s. 20.

¹¹ Tamtéž.

¹² HLAVAČKA, Milan, *Tajemství slavných – O rodinném štěstí velkého kancléře*, s. 113.

¹³ BUDIL, Ivo, ŠEDIVÝ, Miroslav, *Metternich a jeho doba*, s. 7.

¹⁴ UHLÍŘ, s. 23.

státy tvořily volný spolek staré říše.¹⁵ I toto zřízení nepokládal za životaschopné.¹⁶ Sporná může vypadat účast Francie na kongresu. Kníže Metternich zastával názor, že pokud by Francie byla ponížena a k jednáním nepřizvána, mohlo by to znamenat vznik konfliktů v budoucnosti a ohrožení vyváženosti sil.¹⁷

Kníže Metternich měl kromě manželství také jiné milostné vztahy a v období let 1813 a 1814 ho značně ovlivňoval vztah s Kateřinou Vilemínou Zaháňskou. Sám uvádí ve svých dopisech, že učinil kroky podle jejích rad a také uvádí, jak ho její osobnost ovlivňuje. V dopise neuvádí, jaké rady to byly, ale týkaly se politických rozhodnutí. I v dopise z 19. září 1814 uvádí, že s kancléřem maršálem Wrede „pohovořil, a to v Tvém smyslu, maje neustále na mysli Tvé příkazy“.¹⁸ Je z toho však patrné, že nejen v době, kdy vedl vítězné bitvy proti Napoleonovi, ale i v dalším období využíval mimo jiné také rady Vilemíny Zaháňské.¹⁹

Metternich ve svém dopise ze 14. srpna 1814 také uvádí, že si císař přeje, aby Zaháňská byla účastna slavností.²⁰ Zaháňská byla známa přátelským vztahem s carem Alexandrem I., který byl jedním z hlavních aktérů Vídeňského kongresu. Je pravděpodobné, že císař František I. tak očekával díky Zaháňské vstřícnější jednání s carem Alexanderem I. I v dopise z 31. října 1814, nabádá Metternich Zaháňskou v komunikaci s carem Alexandrem I.: „*Nechej ho mluvit a stav se odmítavě, ať Ti bude cokoli navrhovat v můj prospěch či neprospěch.*“²¹

Jak sám uvádí ve svých vzpomínkách, změna v jednání delegátů kongresu nastala, když obdržel depeši 7. března 1815 ráno ve 3 hodiny. Stálo v ní, že Napoleon se ztratil z ostrova Elba. Car Alexandr napsal své matce: „*Kongres trval příliš dlouho, ale měl tu výhodu, že jsme byli všichni pohromadě, když dorazila ta ohromující zpráva, takže v důsledku toho mohla být učiněna společně všechna opatření. Ta událost přinesla ještě druhou výhodu, že totiž kongres bude rychle*

---

¹⁵ ŠEDIVÝ, Miroslav, *Zrod německého nacionalismu*, Plzeň 2013, s. 80.

¹⁶ Tamtéž, s. 81.

¹⁷ Tamtéž, s. 154.

¹⁸ ULLRICH, Maria, *Bon your, mon Amie*, dopis Metternicha Zaháňské, psaný ve Vídni 19. září 1814, Grätz-Köln 1966.

¹⁹ Tamtéž.

²⁰ Tamtéž, psaný v Persenbeurgu an der Donau dne 14. srpna 1814.

²¹ Tamtéž, psaný 31. října 1814.

ukončen. “²² 18. června 1815 byl Napoleon poražen v bitvě u Waterloo a byl poslán do nuceného exilu na Ostrov svaté Heleny.²³

Diplomatům se podařilo vyjednat systém, který zachoval mír po dobu let 1815–1830.²⁴ Vzniklo nové uspořádání Evropy a byl obnoven světový řád. Na druhé straně to vyžadovalo potlačení liberální opozice. Velmoci kolektivně souhlasily s potlačením či likvidací lokálních ohnisek, které by mohly mír narušit.²⁵ Většina se tak spoléhala na policejní státní režimy a silnou kontrolu. Do budoucna měly stále v plánu udržovat kongresová jednání podobná vídeňským, i když v menším rozsahu, a stále se pravidelně informovat a řešit vyvstalé problémy.²⁶

---

²² UHLÍŘ, s. 30.

²³ Tamtéž.

²⁴ Tamtéž, s. 7.

²⁵ Tamtéž, s. 31.

²⁶ Tamtéž, s. 32.

2. Malířství na kongresu

2.1 Jean-Baptiste Isabey

Jean-Baptiste Isabey (1767–1855), byl francouzský malíř, který byl vyslán do Vídně, aby zachytil tváře příbuzných z královské rodiny. Jean-Baptiste Isabey již tedy působil ve Vídni od roku 1812 a následně byl zařazen v roce 1814 do Talleyrandovi diplomatické delegace účastníci se Vídeňského kongresu. Isabeyeho specializací byly portrétní miniatury, které již maloval u dvorního malíře Marie Antoinetty. Později pracoval pro Josefinu, manželku Napoleona a následně i pro novou císařovnu Marii Louisu, která ho do Vídně v roce 1812 vyslala. Na kongresu byl velmi vyhledávaným malířem a dochovalo se nám proto také velmi mnoho portrétů účastníků kongresu.²⁷

Na Isabeye ale také navazuje Jean Godefroy, který podle jeho obrazu vytváří rytinu typického obrazu Vídeňského kongresu (obrázek č. 2.1/1). Zobrazení nabízí „svědectví“ neformálního setkání po zasedání hlavních delegátů. V rozích obrazu jsou ctnosti, jakými jsou spravedlnost, pravda, obezřetnost, moudrost a věda. Podél rámu jsou vyobrazeny erby panovníků a jejich zplnomocněných zástupců. V čele a největší vyobrazení ze ctností je spravedlnost (nahore uprostřed), představuje ji meč a ruka spravedlnosti, had symbolizuje věčnost a lev symbol bytí. Ve spojení s dalšími alegoriemi ctností vyzývá k opatrnému jednání.²⁸

V roce 1834 Isabey v tisku prohlásil, že on se snažil o víc než záznam z neformálního setkání delegátů kongresu. Na obraze jsou v zasedací místnosti další tři portréty jako „obraz v obraze“. V zadní části obrazu ve druhé místnosti je portrét panovnice Marie Terezie, po pravé straně obrazu busta Hraběte Wenzela Antona Kaunitze-Rietberga, který byl předchůdcem Metternicha, ale nejvýraznější místo zaujímá obraz postavy předchůdce současného panovníka Františka I. a to císaře Leopolda II. Ten zemřel v roce 1791 a během svého života se snažil

---

²⁷ TELESCO, Werner, *Jean-Baptiste Isabey's Picture of the Congress of Vienna*, HUSSLEIN-ARCO Agnes & kol., *Europa in Vienna, The Congress of Vienna 1814/15*, Wien 2015, s. 134.

²⁸ Tamtéž.

dosáhnout konsensu mezi konzervativními evropskými mocnostmi. Jeho přítomnost na celém obraze lze chápat jako symbol evropského mírového úsilí.²⁹

Dopad Isabeyeho „kongresového obrazu“ byl nejen umělecký, ale také společenský a historický. Během 19. století se značně objevoval v různých uvedeních a byl také součástí katalogu k výstavě v roce 1896, věnované Vídeňskému kongresu. Podle dopisu Friedricha von Gentze kancléři Metternichovi z 20. června 1815 získal tento obraz unikátní status „Das Wiener - Kongressbild“.³⁰

Isabey měl svůj ateliér v Café Jüngling v Leopoldstadtu, kde kromě malování také pořádal různé společenské večírky. Není to sice nikde uvedeno, ale existuje domněnka, že Isabey předával informace Taleyrandovi. U Isabeye se vystřídaly různé osobnosti. Maloval například hraběte Razumovského (obrázek 2.1/2), prince Moritze von Lichtenstein, ale také tanečnici Emilii Bigottini (obrázek 2.1/3). Isabey sám označoval svůj ateliér termínem „pozdí kongresu“.³¹

Protože byl o miniatury od Isabeye skutečně velký zájem, a zájemci chtěli hned několik kopií pro příbuzenstvo, měl Isabey několik asistentů a také zracionalizoval malířské techniky, aby barva dříve zasychala. Tím si mohli zákazníci miniatury brzy odnést hotové.³²

2.2 Johann Baptist Lampi starší

Dalším významným malířem Vídeňského kongresu byl Johann Baptist Lampi starší. Předtím, než se nadobro usadil ve Vídni, což bylo v roce 1797, hodně cestoval. Působil také pět let v Petrohradě, kde získal velmi prestižní zakázku. Podle dopisu Martina Johanna Schmidta adresovanému mnichovi Kolomannu Fellnerovi z benediktinského kláštera v opatství v Lambachu, Lampi obdržel v Rusku vysokou částku ve výši sto tisíc rublů. Díky tomu se ve svých čtyřiceti pěti letech usadil, koupil dům v Leopoldstadtu v dnešní Taborstraße, kde měl svůj

---

²⁹ Tamtéž.

³⁰ Tamtéž, s. 135.

³¹ FELBINGER, Udo, *French Art in Vienna at the Time of the Congress*, HUSSLEIN – ARCO Agnes & kol., Wien 2015, s. 170.

³² Tamtéž, s. 171.

byl i ateliér. V roce 1786 obsadil křeslo Historické malby na Akademii výtvarných umění.³³

Jedním z prvních zákazníků, po jeho návratu do Vídně, byl hrabě Franz von Saurau, který se později stal kancléřem říše. Jedná se o fascinující malbu v aristokratické důstojnosti. Dokázal vystihnout atmosféru zobrazení a oděvům dát změkčující účinek. Tento portrét je nástupcem Lampiho mistrovského díla v ruském období.³⁴

Lampi, v době Vídeňského kongresu, spolu s dalšími umělci, jako byl Isabey či Lawrence, se stal velmi vyhledávaným malířem. I když se mu nepodařilo získat přízeň knížete Metternicha, tak jeho klidný a nezlomný styl vzbudil velký zájem mezi jinými vynikajícími osobnostmi jako Nuncio Ercole Consalvi či ruského zplnomocněnce Andreje Kirilloviče Razumovského. Také se zachoval portrét kardinála Consalviho (obrázek 2.2/1). Ten přetéká hrdostí a vyznačuje se noblesou. Je považován za první symbol věku obnovy.³⁵

Vysokou pověst umělce podtrhla 11. ledna 1815 návštěva bavorského krále Maxmiliána I. doprovázeného jeho manželkou Karolínou Frederikou of Baden. Tato návštěva způsobila rozruch v celé Evropě a objevila se také v Itálii v *Giornale de Venezia* 20. ledna 2015. Dalším slavným portrétem z roku 1815 byl hraběte Johanna Rudolpha von Czernin-Chudenitz (obrázek 2.2/2) Tento obraz byl okamžitě uznán současníky a měl pozornost kvůli stylistické a kompoziční ozvěně Anthonise van Dycka. Obraz byl vystaven více než jedno století ve slavné galerii Czernin ve Vídni a stal se jedním z děl, které pozitivně ovlivnily hodnocení Lampiho ze strany kritiků.³⁶

Od roku 1822 se Lampi věnuje malbě jen zřídka a svoje učení předává svému synovi.³⁷

---

³³ PANCHERI Roberto, *Johann Baptist Lampi the Elder and Portrait Painting in Vienna between the Ancien Régime and the Vormärz*, HUSSLEIN-ARCO Agnes & kol., Wien 2015, s. 157.

³⁴ Tamtéž.

³⁵ Tamtéž, s. 162.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ Tamtéž, s. 163.

2.3 Angličtí malíři na Vídeňském kongresu

Thomas Phillis (1770–1845) byl známý anglický malíř, oblíbený mezi evropskou šlechtou. Když byl v Paříži, zhotovil také portrét Napoleona. Byl prominentní postavou v londýnském uměleckém světě a v roce 1808 se stal členem Královské akademie, kde poté s velkou aktivitou působil. Jeho úkolem bylo zvěčnit některé nejzajímavější postavy doby, včetně básníků Williama Blake či Lorda Byrona. Maluje i panovníky na žádost Lady Anne, sestry hraběte z Hardwicku, kde zaznamenává spojení při návštěvě v Petworthu dne 24. 6. 1814 (obrázek 2.3/1).³⁸ Jeho velkým konkurentem byl Thomas Lawrence (1769–1830). Lawrence byl zázračné dítě, syn hostinského, malující pastelem cestující, kteří se zastavili. Členem Královské akademie se stal jako velmi mladý v roce 1794 a každoročně oslňoval její návštěvníky. Ve Vídni Lawrence vytvořil portréty císaře Františka i knížete Metternicha, barona Bloomfielda, hraběte Capo-d'Istria, vévodu Wellesleye (obrázek 2.3/2), barona von Gentze a dalších.³⁹

Akademický přítel Lawrence, Joseph Farington (1747–1821), byl osloven, aby namaloval obraz několika monarchů, který by připomínal velké události. Další malíř, který byl zapojený do zaznamenávání událostí, byl William Daniell (1769–1837), známý pro jeho práci v Indii a autor několika sérií pohledů na Temži. Také cestoval okolo Velké Británie a vytvořil několik děl vrcholné romantické grafiky.⁴⁰

George Dawe (1781–1829) budoval portfolio práce na zapůsobení budoucích patronů v Petrohradě. Získal pověření malovat ruské generály, kteří porazili Napoleona během jeho katastrofálního vpádu do Ruska v roce 1812. Byl úspěšným malířem portrétů, píše ve stylu francouzských umělců, jako byli Baron Gérard. Gérard i Dawe nakonec oba malovali portréty cara Alexandra (obrázek 2.3/3). Dawe portrétoval i další monarchy jako pár princeznu Charlottu a prince Leopolda a svým typickým způsobem vystihl módní oblečení s hladkým povrchem. Dawe byl ve Vídni velmi úspěšný, vytvořil řadu portrétů, a když se vrátil do Anglie,

---

³⁸ WILTON, Andrew, *British Portraiture and the Congress of Vienna*, HUSSLEIN-ARCO Agnes & kol, s. 177.

³⁹ Tamtéž, s. 182.

⁴⁰ Tamtéž, s. 178.

dozvěděl se od malíře Constable, že „anglické umění získalo přednost před francouzským uměním na kontinentě“.⁴¹

2.4 Johan Nepomuk Höchle

Do Vídně byli zváni známí umělci za účelem malování. Ale také malíři, kteří zatím známí nebyli a díky zaznamenání situací okolo Vídeňského kongresu se proslavili. Takovým byl i Johan Nepomuk Höchle, který maloval setkání, bitvy, události či jiné ceremoniály. Dělal reportážní malbu, která vytváří dokonalou představu situace. Jeho cílem bylo ilustrovat radost vídeňského lidu z konce války a monarchův návrat (obrázek 2.4/1). Höchle vdechl život do vzrůstajících davů postav a zprostředkoval pohyb a emoce. Tehdejší známí malíři to zřejmě považovali za podřadnou uměleckou formu. Ale jeho zaznamenání Vídeňského kongresu upozornilo na Höchla i mezi proslulými kruhy. Když spojenci vzali zbraně proti Napoleonovi naposledy v červnu 1815, doprovázel rakouskou armádu do Francie. Ale protože byl příliš mladý na vojenskou službu, sloužil jako malíř, nikoli jako voják. To mu umožnil jeho patron, hrabě Rudolf Oberstkämmerer, jehož laskavost si Höchle užíval celý život.⁴²

2.5 Portréty hlavních aktérů na Vídeňském kongresu

Přestože byl Vídeňský kongres zaznamenán malíři, existuje jen několik portrétů evropských vládců, princů, knížat a diplomatů. Vídeňský kongres přesto přinesl několik zobrazení delegátů. Občas byla tato zobrazení předána tisku k poskytnutí informací veřejnosti a také prezentaci. Na některých jsou účastníci jako mírotvorci a osvoboditelé Evropy (obrázek 2.7/1). Ostatní zobrazení mají spíše dokumentární charakter, i když byla smyšlená, protože vznikla bez osobní účasti autorů. Nejčastějším malířem byl Vincent Raimund Grüner, který zveřejnil svoje zobrazení delegátů již v lednu 1815. Ještě populárnějším zobrazením byla rytina z roku 1819 od Jean- Baptista Isabeye. Ten působil ve Vídni již v roce 1812 a měl velký vliv na další umělce jako Gottlieb Lieder či Daffinger (obrázky 2.7/2, 2.7/3). Ještě před Vídeňským kongresem zobrazil Francias Gérard generály, kteří porazili

---

⁴¹ WILTON, s. 182.

⁴² GRABNER, Sabine, *Johan Nepomuk Höchle. Image of History and Repoartage on the Times*, HUSSLEIN-ARCO Agnes & kol., Wien 2015, s. 276.

Napoleona (obrázek 2.7/4). Pro zachycení podoby se vytvářely také busty. Cílem bylo zachytit podobu nejen k reprezentaci, ale ke zvěčnění. Často se zachycovala podoba i umělců. Cílem návratů ke klasickému zobrazení bylo zprostředkovat nadčasovou kvalitu (obrázek 2.7/5).⁴³

Shrnutí 2. kapitoly

Na Vídeňském kongresu působilo mnoho malířů s různými specializacemi a úrovní, jak jsou známí. Mezi známé umělce patřil Jean- Baptiste Isabey, který ztvárnil nejznámější kongresový obraz, jenž nabízí svědectví neformálního setkání po zasedání hlavních delegátů. Obraz s celou kompozicí lze chápat jako symbol evropského mírového úsilí. Podle vzoru tohoto obrazu ztvárnil Jean Godefroy také rytinu. Ten chtěl poskytnout více než jen záznam neformálního setkání delegátů a přidává do rohů rytiny symboly a podél rámu erby panovníků. V ateliéru u Isabeye se střídaly různé osobnosti a není vyloučeno, že se tak předávaly i různé další informace. Johan Baptist Lampi starší dokázal svým dílem vystihnout atmosféru skutečnosti a například portrétem kardinála Consalviho, který se vyznačuje hrdostí a noblesou, symbolicky zahájil věk obnovy. Anglický malíř Thomas Philips, známý portrétem Napoleona, maluje na žádost Lady Ann z Hardwicku spojence při návštěvě Petworthu 24. června 1814. Oblíbeným malířem knížete Metternicha byl Thomas Lawrence, který ztvárnil císaře Františka I., knížete Metternicha a řadu dalších. George Dawe maloval portréty rusých generálů a také cara Alexander I. Výrazným zastoupením získala reportážní malba, kterou významně zastupuje Johan Nepomuk Höchle. Tohoto nepříliš známého umělce reportážní malba naopak proslavila. Maloval setkání, události, ceremoniály, ilustroval radost vídeňského lidu z konce války. Občas byly portréty i malby předány zisku k informaci veřejnosti a propagaci. Reportážní malby z dvorních slavností však vznikaly bez přímé účasti malířů, neboť jejich účast na slavnosti nebyla umožněna. Velkým zájmem o portréty, protože každý chtěl mít

---

⁴³ LOVECKY, Katharina, *Portraits of the Key Players at the Congress*, HUSSLEIN-ARCO Agnes & kol., Wien 2015, s. 114.

suvenýr z kongresu, nutilo to umělce využívat asistenty a nové urychlující techniky malby.

3. Slavnosti a hudba

3.1 Společenské události

„Kongres tančí, ale nepohybuje se“,⁴⁴ takovýto byl všeobecný názor na kongres, kde se více tancovalo, nežli vyjednávalo. První oficiální setkání bylo sice 1. listopadu 1814, ale koncerty, balety a jiné společenské události začaly již dříve, koncem srpna a začátkem září. To přijeli do Vídně hlavní monarchové zastoupených států. Císař František I. přijel 6. června 1814 a byl uvítán u Kärntnertor „obloukem vítězství“ s nápisem *Das neu beglückte Österreich oder Triumph des Wiedersehens*.⁴⁵ Již 16. června 1814, byl uspořádán velký průvod, a to lze považovat za jakýsi nácvik všech dalších ceremonií. Obvyklý letní klid, který ve Vídni převládal, vystřídala velká příprava k důstojnému přijetí všech hostů a zorganizování programů všech slavností.⁴⁶

Pro pořádání společenských událostí se připravovala divadla: Burgtheater, Kärntnertorovo divadlo, Divadlo an der Wien, Divadlo der Leopoldstadt a Divadlo der Josefstadt a Hoftheater. Vídeň v té době neměla vlastní koncertní halu, ta byla postavena až v letech 1829–1830.⁴⁷ Slavnosti byly bohatě zdobené, což způsobovalo přetížení rozpočtu. Ředitel divadla Hoftheater, hrabě Pálffy, měl během konce roku 1814 a roku 1815 řadu jednání na císařském dvoře ohledně úhrady nákladů spojených se slavnostmi, jako jsou dekorace, kostýmy, personál, zkoušky. Ty byly uhrazeny nakonec jen částečně za rezervovaná sedadla a dny, kdy muselo být divadlo uzavřené.⁴⁸

3.2 Hudební slavnosti

Stále průběžně probíhala práce v Hofmusikkapelle, pod vedením Antonia Salieriho. Salieri měl za úkol nejen sestavit program a nazkoušet hudební skladby, zajistit personální obsazení, ale také zajistit potřebnou údržbu nástrojů, která byla v období války velmi zanedbána. Protože hudebníků bylo třeba skutečně hodně,

---

⁴⁴ HILSCHER, Elisabeth, *Festivities and Music at the Time of the Congress of Vienna*, HUSSLEIN-ARCO Agnes & kol., Wien 2015, s. 291.

⁴⁵ ROSSI, Joseph, *Denkbuch für fürst unſ Vaterland*, svazek 2, s. 5. Překlad: Nové šťastné Rakousko nebo vítězství shledání.

⁴⁶ HILSCHER, s. 291.

⁴⁷ Tamtéž, s. 294.

⁴⁸ Tamtéž, s. 291.

často se překrývali na různých událostech, byli „povoláni“ i hudebníci z regimentu de Vaun arcivévody Reinera Kutschera.⁴⁹

Salieri se také podílel na založení Společnosti přátel hudby. Salieri se stal členem hlavního výboru a měl na starost vytvořit stanovy a formulovat statut. Společnost přátel hudby na Vídeňském kongresu pořádala několik koncertů, ale její hlavním smyslem bylo založení konzervatoře.⁵⁰

Do poloviny července 1814 byl slavnostní program kongresu zajištěn. Na pořadu byly veřejné zábavy v parku Augarten, velké ohňostroje v Prateru, různé koncerty, plesy, večírky, přehlídky atd. Významnou událostí byl velký ohňostroj v Prateru 29. září, kdy můžeme datovat oficiální začátek kongresových slavností. 13. října 1814 byl uspořádán dvorní ples a 16. října vystoupení Händlova Samsonu v Reitschule, dále 8. listopadu, 29. listopadu.⁵¹ 2. a 25. prosince vystoupení Beethovenovy akademie v Großer Redoutensaal a 21. ledna 1815 requiem za Ludvíka XVI. v Katedrále Svatého Štěpána.⁵²

3.2.1 Ludwig van Beethoven

Ludwig van Beethoven využil vlastenecké nálady a společenské situace, kdy byli ve Vídni přítomni důležití lidé Evropy, a snažil se tak o rozšíření své známosti. Měl k tomu také svůj velký důvod. Po finančním bankrotu rakouské měny v roce 1811 se nížila jeho renta o pětinu. Snažil se různými právními cestami získat rentu na původní hodnotu, ale to se mu nedařilo. Psal tak některé skladby s úmyslem věnovat je konkrétním zemím či osobám. Veřejná pověst skladatele a jeho děl tak zvýšila hodnotu prvního vydání. Beethovenův úspěch začal v souvislosti s politickými událostmi šest měsíců před začátkem Vídeňského kongresu 8. prosince 1813 s premiérou *Wellingtonova vítězství nebo bitvy u Vittorie*, op. 91, v benefičním koncertu pro vojáky zraněné při bitvě o Hanau, v slavnostním sále univerzity, které pořádal Johann Nepomuk Mälzel. Bitva ve Vittorii ve Španělsku, ve které sir Arthur Wellesley, vévoda z Wellingtonu, porazil Francouze, se

---

⁴⁹ Tamtéž, s. 292.

⁵⁰ BRAUNBEHRENS, Volmar, *Salieri*, s. 164.

⁵¹ Journal für Literatur, Kunst, Luxus und Mode, Dezember 1814, s. 775.

⁵² HILSCHER, s. 292.

odehrála méně než šest měsíců dříve a těsně před Beethovenovým koncertem spojenci opět zvítězili v bitvě u Lipska. Ustupující francouzská vojska měla způsobit však ztráty na Hanau, což dodalo koncertu a jeho programu další význam.⁵³

Po senzačním úspěchu poslal britskému následníku princí Georgeovi Augustu Frederickovi kopii tohoto díla. K Beethovenově velkému zklamání ale nepřišla žádná reakce na práci, která oslavuje britské vítězství nad Napoleonem. Až v únoru 2015, během Vídeňského kongresu, se dozvěděl, že *Wellingtonovo vítězství* bylo několikrát uvedeno s vynikajícím úspěchem v londýnském Drury Lane s následujícím komentářem: „*Symfonie je zasvěcena Beethovenem a rukopis byl představen královské výsosti. Na tomto základě je u nich zbožné povolení uvádět Oratorium.*“⁵⁴ Beethoven, který se cítil podveden na svých právech jako autor, se opakovaně pokoušel prostřednictvím přátel v Londýně působit na následníka, aby získal platbu alespoň za náklady na přepis kopie, ale bez úspěchu. V červnu 1815 napsal dopis knížeti Razumovskému: „*Kdybych svou práci věnoval jednomu ze spojeneckých panovníků na kongresu, jsem si jist, že bych byl rychle a čestně odměněn.*“⁵⁵

Beethoven prožíval „*mimořádné společenské a umělecké postavení*“⁵⁶ a zažíval během kongresu obdiv společnosti.⁵⁷ Rostoucí sláva skladatele od velkolepého úspěchu *Wellingtonova vítězství* vyvrcholila 29. listopadu 1814 na nezapomenutelném předplatném koncertu v Großer Redoutensaal za účasti všech panovníků a zástupců vysoké aristokracie přítomné na Vídeňském kongresu, spolu s Beethovenovou sedmou symfonií, op. 92 a kantáta *The Glorious Moment, op. 136*, složený speciálně pro tuto příležitost. Jedním z jeho největších obdivovatelů mezi šlechtou ve Vídni a na koncertu byla manželka Carla Alexandra I. Elizabeth Alexeievna, která poslala Beethovenovi 200 dukátů ve zlatě jako

---

⁵³ FUCHS, Ingrid, „... dedicated in deepest reverence“. *Ludwig van Beethoven's Dedications to Nobles and Regents at the Time of the Congress of Vienna*; HUSSLEIN-ARCO Agnes & kol., Wien 2015, s. 299.

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ SCHIERER, Miloš, *Dějiny hudby*, Brno 2007, s. 105.

⁵⁷ Tamtéž.

poděkování s poznámkou, že skladby byly od ní velmi oceněny. Jako díky za tento štědrý dárek složil Beethoven ruské císařovně v prosinci 1814 *Polonésu pro klavír, op. 89*. V dopise, z něhož přežily pouze fragmenty, Beethoven uvádí, že carský komorník princ Alexander Lvovič Naryshkin „mu dal velmi příjemnou zprávu, kde se měla císařovna těšit se z jeho malého dárku“⁵⁸, ale že si přál zveřejnit *Polonésu* a klavírní uspořádání sedmé Symfonie a dodal, že by mu bylo také „největší ctí“⁵⁹, kdyby „mě chtělo její Veličenstvo slyšet hrát“. Výběr *polonésy* byl velmi chytrý, protože *polonésa* se stala jedním z populárních tanců na plesech kongresu ve Vídni. Navíc byla obzvláště populární u ruského dvora.⁶⁰

Po úspěchu *Wellingtonova vítězství* byla provedena třetí revidovaná verze Beethovenovy opery *Fidelio*, která byla uvedena poprvé 23. května 1814 v Kärntnertorově divadle a do května 1815 byla opakována téměř 30 krát. Tento hymnus k manželské lásce byl vnímán v souvislosti s myšlenkami na současnou svobodu jako na pohybující se symbol osvobození. Beethoven věnoval klavírní aranžmá *Fidelia* svému příteli, studentovi a velkorysému patronovi arcivévodovi Rudolfovi. Zamýšlená kopie pro něj obsahovala nejen tištěnou oddanost, ale také dekorativně ručně psanou báseň k jeho počtě.⁶¹ Po tomto celkovém triumfálním úspěchu se podařilo Beethovenovi, prostřednictvím jeho právního zástupce J. N. Kaňky, dosáhnout vyrovnání jeho renty. Během Vídeňského kongresu byla také několikrát uvedena jeho opera *Fidelio*, která byla následně také uváděna po evropských operních scénách. Na základě doporučení Hospodářské komise nemocnice svatého Maxe za uskutečněné benefiční koncerty bylo 16. listopadu 1815 Beethovenovi uděleno čestné občanství města Vídně.⁶²

Stejně jako mnoho jiných skladatelů byl i Beethoven chycen v patriotismu a vítězné a revoluční náladě a byl vyzván, aby skládal skladby v reakci na politické události té doby. Když spojenecké síly 31. března 1814 vpochovaly do Paříže, zpečetil Napoleonovu porážku zpěvák Friedrich Treitschke písní s názvem *Dobrá*

---

⁵⁸ FUCHS, s. 299 – 300.

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ Tamtéž, s. 300.

⁶² HRONEK, Miroslav, *Ludvig van Beethoven, Poselství génia*, Olomouc 2014, s. 30.

zpráva, která byla zařazena do programu divadla Kärntnertor. Beethoven, který neočekával, že mu bude za to zapláceno, byl pověřen napsat závěrečný sbor *Germania* pro basový hlas, sbor a orchestr. Klavírní uspořádání díla předal arcivévodovi Rudolfovi se slovy: „*Píseň Germania patří k celému světu, který sympatizuje s tímto tématem, a náleží Vám mimo všechny ostatní, stejně tak, jako já jsem úplně Váš.*“⁶³ (obrázek 3.1/1)

Skladby Beethovena pro zvláštní příležitosti jsou dnes z velké části zapomenuté, i když to byly právě tyto kousky, které potvrdily jeho popularitu a umožnily mu dělat další díla, například sedmou a osmou Symfonií, která je známá širšímu publiku.⁶⁴

3.3 Veřejné zábavy

Jako novinka součástí kongresových slavností byly veřejné zábavy s přísně kontrolovaným ceremoniálem. Jeho podtextem byla spřízněnost s lidmi a císař se zde prezentoval jako „dobrý otec František“. Byla to přehlídka zinscenované jednoty se spojeneckými panovníky, kterou lidé oslavovali a které byly zobrazeny obrazně.⁶⁵

Společenské události pomáhaly, aby bylo možné uvolnit vztahy, ale také ukázat, že Rakousko má na to, aby hostila takový kongres. Při zábavě se také různě spřádaly intriky, které ovlivňovaly kongresová jednání. Hrabě de La Garde uvedl: „*Asi nikdy nebyly důležitější a komplikovanější otázky probírány uprostřed tolika slavností. Během jednoho plesu byla zvětšena nebo rozkouskována mnohá království, během jednoho oběda byla schválena neporušenost jejich teritoria, o jejich politickém režimu se rozhodlo na honu a často jediný bonmot vyvolal v život politický traktát, který by jinak vznikl po obtížných konferenčních jednáních a bohaté korespondenci.*“⁶⁶

---

⁶³ HUSS FUCHS, Ingrid, „... dedicated in deepest reverence“. *Ludwig van Beethoven's Dedications to Nobles and Regents at the Time of the Congress of Vienna*, HUSSLEIN – ARCO Agnes & kol., Wien 2015, s. 301.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ HILSCHER, s. 294.

⁶⁶ UHLÍŘ, s. 26.

3.4 Tančící kongres

Termín „Tančící kongres“ byl poprvé použit již před sto lety ve Švýcarsku ve městě Baden u příležitosti konání kongresu po konci války o Španělsko. Tento názor byl ve společnosti rozšířený a měl vyjadřovat nespokojenost s průběhem jednání, kdy je upřednostňována zábava. Hrabě Carl Nostitz, bývalý pobočník prince Louise Ferdinanda Pruského, poté důstojník ve službě Ruska, napsal: *„Tanec je nudný a změnil Vídeň, jako všechno ostatní. V opačném případě si všechno plave vesele v extázi waltzu a zotavuje se ze čtverylky, přičemž v polonéze se vznášejí staré dámy se skvělými pány skrze řadu místností.“*⁶⁷ Kníže de Ligne, zase vystihl situaci tímto výrokem: *„Kongres nepostupuje, kongres tančí.“*⁶⁸ Nicméně společenské události a zábava patří k vyjednávání, přinášejí tak uvolnění vztahů mezi diplomaty.⁶⁹

Hostitelský císař František nebyl žádný velký tanečník, zvláště také proto, že jeho (třetí) manželka Maria Ludovica byla zasažena plicní chorobou a umírá v době kongresu. A poté byla vydána zpráva, že v *„tomto mimořádném případě, již nebude panovník dále tančit“*.⁷⁰ Opakem byl car Alexander, který sice zanedbával v tanci svoji ženu, ale věnoval svoji pozornost ve prospěch světa žen. Na plese 9. října 1814 v Redoute byl pozorován, jak neúnavně tančí od první dámy až k poslední dámě plesu.⁷¹

Vídeňský valčík, který se vyvinul od „landler“ (alpský tanec) a byl vytvořen v klasickém stylu od Josepha Lannera a Johanna Strausse, byl určen pro velké události, jako byl Vídeňský kongres. Valčík v původní formě naplňuje erotickou dimenzi, která oznámila nový, buržoazní, a tedy rovnostářský vztah mezi pohlavími.⁷²

---

⁶⁷ HÄUSLER, Wolfgang, *“Vienna! O, Citizen Decorated with a Crown, and Host to our Rulers!” I Social Events of the Congress of Vienna between Court, Aristocracy, and the Bourgeoisie in the Age of Revolution*, HUSSLEIN – ARCO Agnes & kol., Wien 2015, s. 308.

⁶⁸ UHLÍŘ, s. 26.

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ HÄUSLER, s. 308.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² Tamtéž.

12. října byl pro kongres uspořádán ples v Apollonsaalu – tato budova byla založena v roce 1808 s vynikajícím vybavením a vyhlídkovou atrakcí. V prostoru byly zasazeny živé cedry, které se střídaly se sochami na podstavcích, a mezi nimi byly lavičky určené k odpočinku. Umělé trávníky vytvářely uličky až ke skalní jeskyni na zalesněný vrchol, kde Apollón, obklopený múzami a zářícím světlem, řídil koně. V jeskyních tekla pramenitá voda s vodopády, které tryskaly mezi vodní rostliny do jezírka, ve kterém zářily vodní rybky.⁷³

Pořádaly se také menší, soukromé plesy. Například ruského velvyslance hraběte Stadelberga poctili 20. října 1814 car Alexander I. s carevnou, pruský král, vévodkyně Katharina a Maria, vévoda Palatius a pruská knížata s protějšky.⁷⁴

Mezi společenské události nepatřily jen plesy a dvorní slavnosti, ale veřejnost byla informována o všech krocích přítomných monarchů. Například *Wiener Zeitung* informovaly, že 23. října se celá ruská delegace zúčastnila bohoslužby v řeckém kostele.⁷⁵

3.5 Vojenské slavnosti

V měsících říjen a listopad 1814 převažovaly na oficiálním programu zábavy vojenské oslavy v duchu památky na vítězství nad napoleonskou Francií. 10. října například provedl přehlídku na bitevním poli v Aspernu arcivévoda Karl. 18. října byla v Prateru oslava výročí bitvy u Lipska. Konaly se různé vojenské přehlídky, přehlídky spojené s davy lidí (známé jako Kirchenparade) a manévry, které byly zaměřené na ukázkou síly a krásu císařské armády slavným hostům. Tento záměr se jasně objevuje v dopise polního maršála prince Karla Filipa ze Schwarzenbergu, ministroví zahraničí, knížeti Klemensi Wenzel von Metternichovi. Jak všichni zahraniční hosté na kongresu mohli vidět, poslední roky se projevíly na špatném stavu císařských jednotek. Schwarzenberg proto navrhl shromáždění vojska s novými uniformami pro vojáky, aby byl napraven negativní dojem rakouské armády. Slavní hosté byli pozváni 7. října 1814 na provedení

---

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ *Wiener Zeitung*, 22. října 1814, str. 1.

⁷⁵ *Wiener Zeitung*, 24. října 1814, str. 1.

vojenských dovedností. Byly předvedeny manévry tří speciálních technických jednotek armády: ženisté, horníci (miners) a průkopníci v místě Bruck an der Leitha (obrázek 3.3/1). Mezi hornické úkoly patřilo kopání chodeb a tunelů a vyhození zdí do povětří. Ženisté se specializovali na ochranné zemní práce, polní opevnění a kopání komunikačních zákopů pro ostatní vojáky. Role průkopníků zahrnovala stavění a oprava silnic mostů a zásobovacích systémů. Po vojenském výkonu ve tři odpoledne následoval oběd v paláci hraběte Harracha. Po jejich návratu byla tato slavná společnost eskortována skrz jasně osvětlené vesnice, kde je vítala hudba a jásající lidé.⁷⁶

Jedním z vrcholů slavností během kongresu byla výše uvedená vojenská oslava, která se konala 18. října 1814 v Prateru. Slavnost organizovaly rakouské armádní úřady za pomoci řady dvorních úředníků. Z Prateru vedla cesta přes Dunaj směrem k Simmeringer Haide. Tam byla obrovská vítězná trofej složená ze standardů, vlajek a zbraní ve formě pyramidy (obrázky 3.3/1, 3.3/2). Dlouhé stoly kolem Lusthausu byly připraveny s dostatečným prostorem pro 14 000 vojáků a veteránů, kteří byli pozváni k hostině na jejich počest. Po přehlídce následovala mše a slavnost Te Deum. Byla to oslava, která se konala za přítomnosti všech panovníků, kteří byli současně ve Vídni, a také přitahovala davy Vídeňanů, kteří byli ale drženi v odstupu. Johann Nepomuk Höchle vykreslil na obraze rušné davy (obrázek 3.3/3, 4.3/4). Miniaturista Balthasar Wigand také zachytil slavnosti a ukázal scény kolem Lusthaus z ptačí perspektivy poskytuje široký pohled na oblast (obrázek 3.3/5).⁷⁷

Vojenské slavnosti 18. října 1814 byly zakončeny vojenským bálem v letním paláci prince Metternicha na Rennweg, kterého se zúčastnili panovníci, kteří se v té době zdržovali ve Vídni. Metternich v paláci pobýval od roku 1809, kdy se stal ministrem zahraničních věcí. To byl palác ještě ve stavu z roku 1797. Jednalo se o jednoduchou budovu se sedlovou střechou. Velké přestavby s umístěním na

---

⁷⁶ LOVECKY, Katharina, *Military Festivities during the Congress of Vienn*, HUSSLEIN-ARCO Agnes & kol., Wien 2015, s. 316.

⁷⁷ Tamtéž.

hlavní třídu se palác dočkal až v roce 1837.⁷⁸ Palác byl bohatě vyzdoben (obrázky 3.3/1–4), dokonce i cesta až do rezidence byla osvětlena pochodněmi. V zahradě na nádvoří byl vystaven věnec z dubu a vavřínu se slovem „Lipsko“ s hořícím plamenem uprostřed. Následující den byl také věnován vojenské slavnosti, věnované výročí bitvy u Lipska, kdy car Alexander I. pozval hosty na oslavu do paláce Rasumovský. V průběhu celého 19. století si 18. říjen zachoval klíčový význam jako den památky rodu Habsburků. Otevření nového vídeňského Burgtoru, přestavěném poté, co ho vyhodily do vzduchu Napoleonovy jednotky, byl naplánován na 18. října 1824, aby byl zdůrazněn jeho historický význam. Podobně v roce 1843 byl 18. října položen kámen pro pomník císaře Františka na vnitřním nádvoří Hofburgu. Skutečnost, že toto významné datum bylo také narozeninami prince Eugena Savojského, vysvětluje, proč v roce 1865, tentýž den, byl vybrán k odhalení pomníku prince od Antona Dominika Fernkorna.⁷⁹

3.6 Dvorní slavnosti

Pro vybranou dvorskou společnost byly zřízeny samostatné oslavy jako: komorní dvorní bály, dvorní slavnosti, bály v palácových variantách takzvaných „cercle“, pořádané 30. října, či oslavy typu „velký karusel“ v Reitschule 20. listopadu a 1. prosince 1814 a dvorní jízdu na saních 22. ledna 1815. Pořádání však nebylo rovnoměrné. V říjnu se oslavy konaly každý den, v listopadu a prosinci již došlo ke snížení oslav. Po osmi měsících, kdy byl uskutečněný podpis smlouvy, k němu došla takřka bez písní a tanců.⁸⁰

Situace, kdy ve Vídni byla koncentrována „evropská smetánka“, využily také charitativní organizace. Ty požádaly různé benefiční akce, čímž si chtěly zajistit zvýšení svých rozpočtů. 6. listopadu 1814 se konal maškarní bál pro pomoc Institutu vídeňských lékařských vdov, 25. prosince opakoval Ludwig van Beethoven svoji akademii na pomoc Bürgerspital Sv. Marxe a 8. února 1815 se uskutečnila muzikální akademie v Kärntnertorově divadle na pomoc nadacím.⁸¹

---

⁷⁸ https://ambvienna.esteri.it/ambasciata_vienna/it/ambasciata/la_sede, [30. 7. 2020].

⁷⁹ LOVECKY, s. 317.

⁸⁰ HILSCHER, s. 292.

⁸¹ Tamtéž, s. 293.

Hlavní dvě události zanechaly na společnost velký dojem. Jedním z nich bylo již zmiňované představení uspořádané 16. října 1814 Händlovo oratorium Samson, které bylo dirigované Ignazem von Mosel v Reitschule pořádané Spolkem přátel hudby. Tento koncert měl stovky účinkujících a asi čtyři tisíce posluchačů. Noviny *Wiener Zeitung* z 19. října o této události píše, že Reitschule se zářivým osvětlením (6000 lamp)⁸² neměla zatím příležitost hostit tolik monarchů a byla to pro ni velká čest.⁸³ Druhou velkou událostí byl akademický koncert Ludwiga van Beethovena uspořádaný 29. listopadu 1814 v Großer Redoutensaal, který měl asi tři tisíce posluchačů a pro velký úspěch se musel opakovat ještě 2. a 25. prosince 1814. Na koncertě byla uvedena skladba *Wellingtonovo vítězství nebo bitva u Vittorie*, op. 91, a 7. Symfonie, op. 92, „vlastenecká kompozice“ *Slavnostní okamžik*, op. 136 a byly odměněny velkým potleskem. Velká kantáta, která byla složena pro účely této události, měla na kongresu obrovský úspěch, ale časem byla zapomenuta.⁸⁴

Většina dvorních slavností byla organizována od září 1814 až do konce karnevalové sezóny 7. února 1815. Součástí programu byly plesy a koncerty pořádané v Hofburgu nebo ve městských palácích vlivných aristokratů, například u Razumovského a Metternicha. Během adventu, kdy plesy nebyly povoleny, byly pořádány „živé obrazy“ v Großer Redoutensaal, což byl velký společenský sál v Hofburgu. K dalším dvorním slavnostem patřily vojenské festivaly, lovy, ohňostroje a jízdy na saních Velkého Hofburského maškarního bálu (známého jako Redoutes a Redoutes parées), se zúčastnilo až 10 000 hostů.⁸⁵

Reitschule byla přestavěna na taneční sál a spojena s Großer Redoutensaal schodištěm. Johann Nepomuk Höchle zachytil dvě z těchto událostí na malbách, z nichž obě představovaly pohled na zimní jízdárnu zdobenou v modré a bílé. Tato kombinace barev byla zjevně používána několik plesů. Jeden akvarel ukazuje dětský balet ve středu zobrazení (obrázek 3.4/1). Mohlo by to představovat dvorní

---

⁸² *Wiener Zeitung*, 20. 10. 1814, s. 1.

⁸³ *Wiener Zeitung*, 19. 10. 1814, s. 1.

⁸⁴ HILSCHER, s. 293.

⁸⁵ *Journal für Literatur, Kunst, Luxus und Mode*, December 1814, s. 772.

maškarní bál 2. října 1814, na kterém slavní hosté na pódiu „sledovali tančící děti“. V čele skupiny lze jasně identifikovat malou postavu Amora, který později předal báseň a věnec ruskému císaři.⁸⁶

Další kresba ukazuje orchestr na opačném konci místnosti. V popředí jsou monarchové, kteří představují alegorické provedení Příchodu čtyř živlů 9. října 1814 (obrázek 3.4/2). Postava zády k nám na spodní hraně obrazu je možná jednou z „*kněžek Země, které z hlavy pučí hojnost pestrobarevných květy připevněné diamantovou čelenkou*“.⁸⁷ Okřídlené bytosti na obou stranách ve světle modrém křehkém oděvu zdobené jemnými křídly „*mohly představovat éterický prvek vzduchu*“.⁸⁸

Barevné gravírování založené na akvarelu Josefa Schütze ukazuje maškarní bál v Großer Redoutensaal (obrázek 3.4/3). Je překvapivé, že ne všichni hosté jsou v kostýmu, což byla typická charakteristika vídeňských maškarních bálů. Pokud pán nenosil masku a přišel v obyčejném plesovém oblečení, umístil si na klobouk malý symbol masky nebo hrací karty. Dámy se svému kostýmu věnují s velkou péčí. Studují historické styly oblékání a byly velmi zaujaté obdobím Ludvíka XIV. Jejich kostýmy byly ze sametu, damašku či brokátu a byly kombinované lehkými látkami ve stylu toalet madam Pompadour.⁸⁹

Konkrétně Kateřina Vilemína Zaháňská byla oblečena do šatů spíše renesančních, smaragdově zelené barvy, z doby Ludvíka XIII. Měla hluboký dekolt, který byl pošíť diamanty a na hlavě sametový baret, zdobený agrafami.⁹⁰ Podle zpráv ve *Friedensblätteru* bylo během kongresu jen několik skutečných masek a během maškarních bálů měli hosté sklon nosit konvenční oděv nebo národní kroj. Ve *Wiener Zeitung* se uveřejnilo oznámení o maškarním bálu, včetně uvedení předepsaného společenského oděvu. U dvorních plesů rakouský císař a zahraniční panovníci nosili uniformy nebo civilní oblečení bez jakýchkoli odznaků

---

⁸⁶ LOVECKY, Katharina, *Contemporary Representations of Court Festivities at the Congress of Vienna*, HUSSLEIN-ARCO Agnes & kol., Wien 2015, s. 322.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ KYBALOVÁ, Ludmila, *Od empiru k druhému rokoku*, s. 17–18.

⁹⁰ Tamtéž, s. 81–82.

nebo medailí. Tyto dvorské plesy byly také do jisté míry přístupné vídeňské veřejnosti. Úředník Matthias Franz Perth napsal, že všichni administrativní pracovníci dostali 2. října zdarma lístky na dvorní ples. Neúčastnil se však, neboť si to nemohl dovolit a nechtěl utrácet peníze na vhodný oděv, aby splnil etiketu oblékání.⁹¹

9. prosince 1814 se konal druhý velký dvorní ples, o kterém se zmiňuje ve svém deníku *Carl Bertuchs*. Popisuje, jak se ten den procházel a večer byl na plese v Reitschule. Pánové byli v uniformách, Maďaři v národních krojích. Panstvo přišlo kolem desáté a zůstalo do druhé ranní hodiny.⁹²

Jednou z nej příjemnějších událostí pro hosty byl „karusel“. Byl to falešný turnaj ve středověkých kostýmech, který byl populární u vídeňského dvora už v 17. století. Pro karusel 23. listopadu 1814 byla ze zimní jízdárny odstraněna podlaha a na zem byl navezen říční písek. Místnost byla vyzdobena vlajkami spojeneckých panovníků a galerie vyzdobena brněním, štíty, palcáty, přilby a trofejami. Historické dekorace byly vypůjčeny z královské zbrojnice.⁹³ Orchester hrál tureckou (vojenskou) hudbu a dvacet čtyři rytířů ukazovalo různé jezdecké disciplíny. Ty obsahovaly „úder na hlavu“, ve které se snažili pomocí šipek a meče udeřit na figurínu s tureckou nebo africkou hlavou (obrázek 3.4/4). Další disciplínou bylo „naklápění prstenu“. Rytíři se pokoušeli z kopí odstranit prsteny zavěšené před císařským stojanem. Každému rytíři byla přidělena kostymovaná dáma, která sledovala akci z místa naproti dvornímu lóži. Velkolepá podívaná také zahrnovala čtverylky na koni, zvláštní styl jízdy ve formaci s jezdcí rozdělenými do násobků čtyř. Poté byli rytíři a jejich dámy pozváni na večeři na menší Redoutensaal, zdobeným vítěznými trofejami stejným způsobem jako v Reitschule (obrázek 3.4/5). Zatímco společnost se občerstvovala v Großer Redoutensaal, začal maškarní bál.⁹⁴

---

⁹¹ LOVECKY, s. 323.

⁹² EGLOFFSTEIN, *Herman-Carl Bertuchs Tagebuch von Wiener Kongress*, s. 29-30.

⁹³ LOVECKY, s. 323.

⁹⁴ Tamtéž.

Za císaře Františka se návrat do středověkých stylů odrazil i v povědomí o rodinné historii. Pojem „středověký“ se však používal velmi dobře široce a také zahrnoval odkazy na 16. století. Obrázky Matthäuse Lodera odrážejí tohoto ducha oslav na idealizovaný středověk, protože zobrazují imaginární slavnost v goticky inspirovaném banquetovém sále (obrázek 3.4/6, 3.4/7).⁹⁵

Tato barokní tradice našla projev nejen v karuselu, ale také při jízdě na saních 22. ledna 1815. Tato jízda byla poslední slavností s takovou okázalostí. Zimní průvod vycházel z Josefsplatzu na saních. Odtud sáně putovaly městem a zpět na vnitřní nádvoří Hofburgu. Průvod pak prošel Burgtorem na předměstí, než konečně dorazil do Schönbrunnu. Hosté se pak shromáždili v palácovém divadle, aby sledovali operu Popelka od Nicolase Isouarda. Po bohaté večeři se kolem devíti večer vydali zpět do Hofburgu. To byl již průvod se sáněmi osvětlen pochodněmi.⁹⁶

Při této příležitosti císař František poskytl 22 „Phaetonových sání“. Byly to speciální pohodlnější sáně, jejich křeslo nebylo umístěné přímo na lyžích, ale bylo zavěšeno na ocelových pružinách. Známe obrázky z tisku, ale do dnešní doby se nezachovaly (obrázek 3.4/8). Dochovaly se ale sáně patřící princům Windischgrätzovi, které byly určeny zejména pro tuto událost a dnes jsou ve sbírce muzea Kunsthistorisches Museum ve Wagenburgu.⁹⁷

Nejzajímavějším pohledem na sáňkování zaznamenal pravděpodobně Johann Nepomuk Höchle. Využil pohledu pod úhlem na scénu na vnitřním nádvoří. Dokázal tak znázornit místo a zachytit pohyb zobrazením zvlněné linie saní a cvalem jezdců ze všech stran (obrázek 3.4/9).⁹⁸

Další pohled na sáňkování Friedrichem Philippem Reinholdem (obrázek 3.4/10) ukazuje společnost přijíždějící do Schönbrunnu. Méně se zajímal o zachycení pohybu události a více o dokumentování velkolepých dvorních saní,

---

⁹⁵ Tamtéž.

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ Tamtéž.

vytvořených speciálně pro tuto příležitost. V tomto zobrazení je zřetelně poznat kontrast mezi dvorními sáněmi a obyčejnými proutěnými, které používali přihlížející.⁹⁹

3.7 Salóny kongresu

Myšlenka „salonu“ byla původně spjata s aristokratickou prestiží a její počátky začaly v renesanci v Itálii a později během osvícenství, zejména ve Francii. V poslední čtvrtině 18. století, díky narůstající střední třídě, byl také zvyk pravidelných společenských setkání ve svých domovech.¹⁰⁰

Ve Vídni to kultivovalo hlavně několik bankovních rodin, které měly velký obchodní vliv a významný dopad na společenský život během kongresu. Patřily mezi ně rodiny Arnstein & Eskeles, Fries, Geymüller a Steiner, rodiny, které poskytly finanční prostředky na reparační platby po válkách ve Francii v letech 1804 a 1809. Během kongresu jejich slavnosti dokonce zastíňovaly slavnosti rakouské aristokratické rody Lichtenštejnů, Fürstenberů, Zichů, Esterházu, Fuchsů či Schwarzenberků a dalších. Moritz Christian von Fries a jeho manželka Maria Theresia, rozená princezna Hohenlohe-Waldenburg-Schillingfürst, byli také důležitými patrony umění (obrázek 3.5/1). Novinář a spisovatel Carl Bertuch zaznamenal jeho návštěvu rodinné malířské sbírky, když byl ve Vídni. Během kongresu byl rodinný palác na Josephsplatz (dnes Palais Pallavicini) považován za „dům, kde člověk nejlépe ví, co se děje v politice“.¹⁰¹

Salon Fanny von Arnstein ve svém městském paláci na Hoher Markt byl místem, kde se „prováděla diplomacie s Pruskem“. Fanny (Franziska) pocházela z židovské rodiny Itzig z Berlína a následovala svého manžela Nathana von Arnsteina do Vídně v roce 1776. Byla vášnivým protivníkem Napoleona a ve svém salónu debatovala se svými hosty. Fanny a její sestra Cäcilie byly informátory tajné policie popsány jako „skandálně pruské“. Fanny bavila svoje hosty pořádanými koncerty a podávala čaj, limonádu, mandlové mléko, zmrzlinu a lehké

---

⁹⁹ LOVECKY, s. 324.

¹⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰¹ Tamtéž.

pečivo.¹⁰² Její salon byl také v zájmu tajné policie. V záznamu je uvedeno, kromě jiného, její vyjádření o stále trvající zášti mezi Pruskem a Rakouskem.¹⁰³ I kníže Metternich byl častým hostem vídeňských salónů. Užíval si příjemné a duchaplné konverzace, kterou vnímal i jako jakousi formu bystření ducha. Zároveň také prostřednictvím žen, které hrály v jeho životě velkou roli, získával informace, které mu pomáhaly v jeho politice.¹⁰⁴

Cäcilie, která se provdala za obchodního partnera Nathana von Arnsteina Bernharda von Eskelese, také hostila populární salon. Je zajímavé poukázat na rozdělení rolí v salónech, neboť obvykle byla tato pravidelná setkání organizována a pořádána ženami.¹⁰⁵

Princezna Catherine Bagration, prastará neteř carevny Kateřiny I., pořádala salón, kde hostila převážně ruskou delegaci (obrázek 3.5/2). A ve stejném paláci Wilhelmine von Sagan hostila společenský kruh, kde kultivovala kontakty s Metternichem, pruskou aristokracií a ruským carem (obrázek 3.5/3). Její mladší sestra Dorothea z Dina Talleyrand-Périgord se provdala za Alexandre-Edmond, synovce státníka Charlese-Maurice de Talleyrand-Périgord, v roce 1809 (obrázky 3.5/4, 3.5/5). Když se rozhodl zastupovat Francii na Vídeňském kongresu, místo jeho manželky Catherine, Talleyrand si vybral doprovod své jednadvacetileté neteře Dorothey. Oba bydleli v Palais Kaunitz na Johannesgasse, kde Dorothea hostila salón a pracovala na jejím vlivu ve společnosti. Jedním informátorem tajné policie bylo uvedeno: „*Zdá se, že přišla do Vídně s velvyslancem, aby vyzvídala a prosadila svůj vliv*“.¹⁰⁶ Dorothea byla vnímána jako Talleyrandův poradce a také se proslýchalo, že byla jeho příležitostnou milenkou. Zdá se, že Talleyrand byl spokojen se svou „pravou ženou“ na Kongresu, jak psal své matce 13. října, že Dorothea zjevně uměla zahrát na strunu vídeňské společnosti. Dorothea se zúčastnila řady slavností na kongresu. Příkladem byl „Grand Carousel“ (velký

---

¹⁰² Tamtéž, s. 334.

¹⁰³ FOURNIER, August, *Die Geheimpolizei auf dem Wiener Kongress*, Wien 1913, s. 268.

¹⁰⁴ HLAVAČKA, s. 113.

¹⁰⁵ LOVECKY, s. 334.

¹⁰⁶ Tamtéž.

karusel), který se konal v Reitschule 23. listopadu 1814, ve kterém ona a její sestra Wilhelmina patřily mezi „rytířské“ dámy.¹⁰⁷

I kníže Metternich se účastnil salónních setkání a sám ve svém domě hostil společnost. Z dopisu ze dne 27. listopadu určeného Zaháňské uvádí, že v době adventu nepořádá večeri, ale spíše večerní pondělky, což měla být společenská událost respektující více adventní období. Což však nebrání účastnit se událostí pořádaných v domech například Stackelbergů, Razumovských či Bagratiů, kde se „nevěří v papeže“.¹⁰⁸ Při plesu se v domě pohybovalo běžně 300 lidí. Pro Metternicha to byla příležitost v prohlubování diplomatických vztahů, ale také možnost, jak se vidět diskrétně se Zaháňskou, která v té době již měla jiného „milence“.¹⁰⁹

3.7.1 Metternichův palác

Palác se nachází na třídě Rennweg 27, ve 3. okrese, naproti Belvederu. Metternich tento dům zdědil v roce 1797 po svém švagrovi Ernestu Christophu von Kaunitz-Rietbergerovi. V době Vídeňského kongresu byla tato budova předmětem politického i sociálního zájmu. Podle Kathariny Lovecky se v paláci také konal vojenský ples.¹¹⁰ Metternich nechal v roce 1815 postavit na pozemku vilu se čtvercovým půdorysem s označením „Villa Metternich“, kde Metternich pobýval v době, kdy byl ve Vídni. Od roku 1821 byl jeho pobyt trvalejší, protože byl jmenován státním kancléřem. Mezi lety 1835–1837 vilu nechal přestavit a rozšířit také proto, aby do ní mohl umístit četná umělecká díla ze své sbírky. Samotný palác prošel rekonstrukcí v letech 1846–1848. Byl navržen jako hranatý blok na původním obdélníkovém půdorysu. Jeho nezdobná fasáda byla orientovaná tehdy ještě na širokou třídu Rennweg, která v 19. století ještě nebyla vydlážděná. Má tři řady oken na třinácti osách ozdobených výraznou římsou. Uprostřed budovy je zdobný vstupní portál a tři okna otevírající se na balkón, který nebyl součástí původního stavebního plánu od Franze Schlierholze. 28. ledna 1848 udělila

---

¹⁰⁷ *Journal für Literatur, Kunst, Luxus and Mode*, Dezember, s. 39.

¹⁰⁸ ULLRICH, dopis Metternicha Zaháňské psaný 27. listopadu 1814.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ LOVECKY, Katharina, *Military Festivities during the Congress of Vienna*, HUSSLEIN-ARCO Agnes & kol., Wien 2015, s. 316.

Vídeňská městská rada povolení ke stavbě barikády s řetězy, která je na místě dodnes. Barikáda byla symbolem takzvané „Řetězové pravice“. V roce 1908 byl palác prodán Itálii, která provedla přístavu společenského sálu. V době prodeje zde již nebyl žádný nábytek, pouze vestavěné prvky. Takže zlatobílé dveře, zabudovaná zrcadla a krby jsou původním majetkem Metternichů (obrázky 3.3/1–4).¹¹¹

Shrnutí 3. kapitoly

Ve společnosti převládal názor, že vyjednávání na kongresu je pomalé, že se převážně delegáti věnují slavnostem. První oficiální setkání se uskutečnilo 1. listopadu 1814, ale oslavy začaly již dříve, koncem srpna. První průvod dokonce 16. června 1814, což lze vnímat jako jakýsi nácvik ceremonií. Společenské události se děly v mnohých divadlech a společenských sálech, ale také ve venkovních prostorech, například v parcích. Slavnosti byly bohatě zdobeny a byly četné, což mělo vliv na rozpočet kongresu.

Antonio Salieri vedl Hofmusikkapelle a měl za úkol sestavit a nazkoušet hudební program. Salieri se také podílel na založení Společnosti přátel hudby, která pořádala ve Vídni několik koncertů, i když jejím hlavním smyslem bylo založení konzervatoře.

Ludwig van Beethoven zažíval na kongresu velký úspěch převážně skladbou na oslavu Wellingtonova vítězství, která byla přednesena 29. listopadu 1814 v Großer Redoutensaal a následně byl koncert několikrát opakován. Jeho obdivovatelkou byla také manželka cara Alexandr I. Elizabeth Alexeievna, které Beethoven věnoval Polonésu pro klavír, op. 89. Byla také provedena Beethovenova opera Fidelio, která byla vnímána jako symbol osvobození.

Termín „Tančící kongres“ vyjadřoval nespokojenost s rychlostí vyjednávání, četnost společenských událostí poskytovala prostor k potkávání se a vyjednávání při uvolnění vztahů mezi diplomaty. Císař František I. však uvádí, že tančit více nebude, neboť mu v té době umírá žena. Zato car Alexandr I. se tanci věnuje

---

¹¹¹ https://ambvienna.esteri.it/ambasciata_vienna/it/ambasciata/la_sede, [30. 7. 2020].

neúnavně. Plesům vládne valčík, který se snaží naplňovat rovnostářský vztah mezi pohlavími. 12. října se ples konal také v Apollonsaalu, kde byly živé cedry, jeskyně s vodopády, antické sochy či jezírka s rybičkami. Tato událost opět podtrhuje velkolepost a nákladnost slavností. Mezi slavnosti však také patřily menší soukromé plesy pořádané účastníky kongresu. Další velkou událostí byly plesy v Hofburgu, který nabízel velký společenský sál, který vznikl propojením Reitschule a Großer Redoutensaal, kam se vešlo dokonce až 10 000 hostů. Oblíbenou událostí byl dvorský karusel, což byla nápodoba středověkého turnaje. Pod slovem „středověký“ si však můžeme představit cokoli historického. Na takovou událost se nosili také kostýmy, převážně historické. I když konkrétně na maškarní plesy na Vídeňském kongresu byly voleny spíše konvenční oděvy, kdy si muži ozdobily klobouk například kartami či maskou. Ženy kostýmu věnovali větší péči.

Významným prvkem společenských událostí byly také salóny, které pořádaly převážně buržoazní rodiny z řad bankéřů. Přestože cílem nebyla konkrétní politická jednání, politika se zde probírala neformálně a salóny se stávaly také předmětem zájmu státní policie. Některých salónů se účastnil i kníže Metternich, který prostřednictvím žen získával informace, které mu pomáhaly v jeho politice. Výraznou společenskou událostí byla také jízda na saních z Hofburgu do Schönbrunnu, kde byla předvedena opera Popelka, proběhla večeře a účastníci se vraceli zpět do Hofburgu. Na tuto událost poskytl císař František 22 saní.

Přestože dvorské slavnosti byly primárně určeny pro aristokracii, je doloženo, že se jich směli také účastnit někteří měšťané, například úředníci. Bylo však otázkou, zdali chtěli investovat do požadovaného oblečení.

Oproti tomu vojenské oslavy byly konané pro širokou veřejnost a zahrnovaly přehlídky a manévry s cílem ukázat sílu a krásu císařské armády hostům. Slavnosti z 18. října 1814 se konaly v Simmeringer Haide, kde byla obrovská trofej, hostina pro 14 000 vojáků, následovala mše a slavnost. Oslava byla ukončena pro vybranou společnost v paláci knížete Metternicha na Rennweg. Tento palác navštívila autorka během studijní cesty Vídně 12. srpna 2020 a její bádání přináší

fotografie prostoru a historické informace o budově, která byla v době Vídeňského kongresu předmětem politického i sociálního zájmu.

4. Užité umění

4.1 Nábytek

Vídeňský kongres byl logickým zlomem v designu nábytku od impozantní říše empírového stylu k praktickému buržoaznímu stylu *biedermeier*. Empírový styl byl vytvořen architektem Pierrem Fontainem a Charlesem Percierem, určený pro nádherný Napoleonův dvůr. Monumentální nábytek, navržený v zásadách architektury, byl impozantní ve velikosti a ve štědré dekorativnosti ve formě vytvarovaných figur s pozlacenými ornamentálními aplikacemi.¹¹²

Vítězství nad Napoleonem a obnovení pořádku v mezinárodní politice vytvořilo nové hodnoty. Obraz vítězství i Vídeňský kongres posílily roli císaře Františka I. jako absolutistického vládce. Císařova nová studovna, která byla dokončena v roce 1816, odrážela jeho buržoazní chutě.¹¹³ Na rozdíl od Napoleona, který byl často portrétován v majestátních pózách, byl císař František zachycen při práci. Obrázek (obrázek 4.1/1) nabízí pohled do jeho pracovního dne. Nábytek, který císař používá, neoplývá přehnanou ornamentalitou, ale vykazuje velmi praktický vzhled.¹¹⁴

Výzkum, v posledních letech ukázal lineární vývoj od empírového stylu ke stylu *biedermeier*. Není zcela přesný. Oba styly existovaly v devatenáctém století vedle sebe a byly dokonce používány stejnou společenskou třídou. Manufaktury ve svých dílnách vyráběly nábytek jak empírového stylu, tak i stylu *biedermeier*. Rozhodnutí záleželo na rozhodnutí zákazníků, kolik chtěli zaplatit. Použitý materiál tak reflektoval společenské postavení a majetkové poměry zákazníka. Stejně tak vypovídalo vybavení nábytku a dekorací o císařově moc a poskytovalo tak informace o dvorské struktuře v čase Vídeňského kongresu.¹¹⁵

Organizátoři kongresu kladli velké nároky na dvorské správce, obecně na Hofmobiliendirektion (Oddělení císařského nábytku). Do rodinných císařských

---

¹¹² HANZL-WACHTER, Lieselotte, *Furniture at the Time of the Congress of Vienna*, HUSSLEIN-ARCO Agnes & kol., Wien 2015, s. 230.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ Tamtéž.

pokojů byly přidány pouze skromné doplňky. Nový nábytek byl potřebný především v bytech v Hofburgu, který císař František dal k dispozici evropským panovníkům.¹¹⁶ Na přání císaře Františka a bezpochyby i státní pokladny byly výdaje na nový nábytek omezeny na minimum. Trvání kongresu se původně zamýšlelo na tři nebo čtyři týdny, a proto bylo původně rozhodnuto pouze půjčit 32 sad nábytku firmy Gebrüder Remele. Až teprve v březnu, kdy kongres stále pokračoval, byl zakoupen nový nábytek: pohovky, kanape, křesla, židle, postele. Všechno v novém laku a čalounění, s několika bronzovými ornamenty a s vyřezávanými nohami v černé, ořechově hnědé, nebo třešňové barvě. Bohužel nejsou zprávy, kolik se z nakoupeného nábytku dochovalo. Předpokládá se, že po ukončení Vídeňského kongresu, byl nábytek používán vysokou aristokracií na Vídeňském dvoře. Samostatné kusy nábytku dodnes existují v evidenci Federální nábytkové administrace v Hofburgu.¹¹⁷

Dochoval se stůl, na kterém se podle slov kastelánu zámku Kynžvart Ondřeje Cinka, podepsala série závěrečných protokolů. Tato památka je ve sbírkách zmíněného zámku a přivezl ji sem kníže Metternich, který ji tak zařadil do svých sbírek kuriozit a zajímavostí (obrázek 4.1/2).¹¹⁸

4.2 Porcelán a sklo

Vídeňská výroba porcelánu se odehrávala převážně v továrně, založené v roce 1774 královským úředníkem Hofřárem z roku 1744. Pod vedením Conrada Sörgela von Sorgenthal, továrna vzkvétala. Vídeňský porcelán si uchoval svoji klasicistní podobu až do roku 1830. Byl ozdoben drobnými květinovými vzory s ozdobným zlatým okrajem. Porcelán byl orientovaný na francouzský vkus té doby, zvláště po sňatku Napoleona s arcivévodkyní Marií Louisou v roce 1810. V sortimentu dominovaly skupiny postav, ale také busty, vázy, mísy a snídaňové sety. V letech 1805 až 1815 se však prodeje snížily, neboť se do Vídně dostal francouzský konkurenční porcelán firmy Sèvres. Až v roce 1813, kdy byl zrušen

---

¹¹⁶ HANZL-WACHTER, s. 230.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 231.

¹¹⁸ https://www.idnes.cz/karlovy-vary/zpravy/stul-u-ktoreho-zrusili-otroctvi-je-v-kynzvarate.A150805_155354_vary-zpravy_prz, [17. 4. 2020].

zákaz prodeje kávy, se zájem zvýšil, a v tom roce bylo prodáno 35 000 šálků na kávu. Zisky továrně plynuly také z Vídeňského kongresu a to nejen z porcelánu, který se používal, ale také porcelánu, který byl darován jako kongresový suvenýr. Nejcennější dar získal hrabě z Wellington, vítěz nad Napoleonem. Vídeňský dvůr mu daroval zlatý servis a uspořádal pro celý dvůr prohlídku továrny. Servis je pro dvanáct osob a je pokryt leštěným zlatem jak uvnitř, tak vně. Matně jsou vyobrazeny ornamenty z antických ozdobných vlysů. Skutečný zlatý servis byl během napoleonských válek roztaven a použit na výrobu mincí. Když císař František I. pobýval roku 1814 v Paříži, ukázalo se, že by se následný kongres evropských mocností mohl konat ve Vídni, byl tento servis objednan u Vídeňské manufaktury.¹¹⁹ V té době se na rakouském trhu také prezentovaly české výrobky, které díky domácím zdrojům kaolínu a snížením spotřeby konkurovaly nejen cenou, ale také formou. Vídeňský kongres tak byl obdobím výroby nejen luxusního zboží, ale také počátkem levnější hromadné výroby.¹²⁰

V Čechách bylo sklářství velmi důležitým a významným průmyslem několik století. České sklářství mělo ty největší sklárny. Z dokumentu zaslaného císaři Františkovi od českých sklářů lze vyvodit, že zde vyrábělo šedesát šest skláren surové sklo v hodnotě dvou milionů Zlatých. Díky různým dokončovacím procesům tato hodnota vzrostla na téměř jedenáct milionů Zlatých, vývoz činil pět milionů Zlatých. Ve sklářství pracovalo na čtyřicet tisíc obyvatel. Výborné místní podmínky, husté lesy a přírodní zdroje, pomáhaly sklářskému průmyslu k růstu. Technické inovace ve výrobě skla podporovaly nové výrobní techniky a formy. Pro dekorování skla se používaly broušené řezy, pískování a vyřezávání do mřížky, vše pomocí řezných kamenů a diamantů. Již zmíněné mřížkování bylo typickým dekorem. V místech Kamenického Šenova a Nového Boru od roku 1810 upozadili typické broušení do mřížky a věnovali se více výrobě silnostěnných sklenic s reliéfním dekorováním s pískovanou stranou řezu, připomínající

---

¹¹⁹ <https://www.hofburg-wien.at/ueber-den-standort/silberkammer/sevres-und-meissner-service/>, [8. 11. 2020].

¹²⁰ FRANZ, s. 236.

starověké portréty. Tenkostěnné sklo s broušenou malbou se stalo oblíbenými dárky z Vídeňského kongresu.¹²¹

4.3 Kovové předměty

Od posledních tří desetiletí 18. století se pro preciózní kovové práce používalo obvykle stříbro a bronz. Toaletní sady, nádoby či svícny, byly obvykle vyrobeny ze stříbra. Hodiny, lampy, vázy či stojany byly vyrobeny z bronzu. Od konce 17. století bylo ve Francii vystavování kovových předmětů módní záležitostí. Po zkonfiskování majetku na základě královských dekretů hledala šlechta nové formy reprezentace.¹²²

Zásady designu neoklasických bronzů vycházely ze starých římských paláců, kde byly objeveny v 18. století nástěnné malby. Zatočené akanty (listy druhu paznehtníku) byly stočené do spirály symetricky podél jejich stonku, byly kombinovány s chimérami, griffony, harpiemi či sfingami. K tomu byly přidány ozdoby vinné révy, hroznů, květinové girlandy, zavěšené ovoce či ovocné koše. Konstrukce svícňů byla založena na sloupové architektuře, ramena byla dekorována listy akantů a někdy byla dekorace podpořena malými soškami. Hodiny byly také odvozeny od starověké architektury. Dekorovány byly řeckými a římskými bohy, scénami ze starověké historie, různými alegoriemi, múzami. Vzory vešly v Evropě rychle ve známost. Výjimkou nebylo ani Rakousko. Podobně jako ve Francii i rakouský císař vydal edikty požadující, aby bylo stříbro dodáno mincovně na přetavení za účelem obnovení státních financí. To bohužel těžce zdecimovalo stříbrné nádoby z Vídně.¹²³

4.4 Medaile

Zvláštní kategorií je médium, které zprostředkovává informaci v přesné a stručné podobě. Takovou kategorií jsou především medaile (obrázek 4.4/1). Od pozdního středověku lze jejich význam nalézt zejména v komentování všech typů politických a společenských událostí symbolicky zhuštěným způsobem. Nápis a

---

¹²¹ Tamtéž, s. 237.

¹²² SCHMUTTERMEIER, Elisabeth, *The Empire's Metal Works*, HUSSLEIN-ARCO Agnes & kol., Wien 2015, s. 244.

¹²³ Tamtéž.

vizuální zobrazení doplňují jedno i druhé. Relativně malá velikost tohoto média není vůbec překážkou, přesné reprodukce znázorňují místní historické okolnosti nebo dokonce fyziognomické charakteristiky zobrazovaných osobností. Jedním z nejdůležitějších témat nejen v polygrafii, ale i ve výrobě medailí, byla reprodukce politických protagonistů, hlavně spojenců vítězících nad Napoleonem. Na medaile zadané Rakouskem, zejména císařskou rodinou, byla věnována zvláštní pozornost, aby byl obsah ve shodě s cenzurou. Například to dokazuje žádost Josepha von Sonnenfelse, čestného pozorovatele habsburské studijní a cenzurní komise, který v roce 1815 žádal o povolení k výrobě medaile na paměť míru. Ta byla na přední straně s odpočívajícím Herkulem a na zadní straně je motto „ORBE PACATO“ zabalené v palmě, která ukazuje uklidněný vesmír. To podtrhuje, že medaili, která měla v habsburských uměleckých sbírkách velmi důležité místo, bylo přiděleno i šíření nároků. Mezi archivovanými objekty je například vyrobená medaile od Johanna Endletsbergera, kterou uděloval císař František I. v roce 1815 ve spojení s Vídeňským kongresem, a měla sloužit jako ilustrace „šťěstí lidu“.¹²⁴

Zejména téma, které se často objevovalo na medailích tří vítězných monarchů (František I., Alexander I. a Frederick William III.), znamenalo prokázání vzájemné loajality a vůli přepracovat Evropu po pádu Napoleona (obrázek 4.4/2). Byla to právě přítomnost panovníků na Vídeňském kongresu, která vytvořila znatelný rozmach medailí a různých témat. Například série Johanna Harnische je věnována panovníkům a jejich manželkám, kteří „ctí Vídeň svou přítomností“. Medaile tohoto typu tak představovaly ideál, jak ukotvit slávu panovníků v éře vizuální paměti s velmi účinným změřením. Multifunkční charakter medailí lze prokázat i mimo jiné zejména jejich aplikací na krabičky na šňupací tabák, ale také například uvedená medaile Heubergera s portréty tří panovníků, byla použita na lesnický roh s poklopem (obrázek 4.4/3).¹²⁵

---

¹²⁴ TELESCO, Werner, *Medals and Snuff Boxes at the Time of the Congress of Vienna*, HUSSLEIN-ARCO Agnes & kol., Wien 2015, s. 254.

¹²⁵ Tamtéž.

Kokarda z depozitáře státního zámku Kynžvart se váže ke znovunastolení Bourbonů ve Francii v roce 1815 a byla darována 23. ledna 1860 hraběnkou Melanií Zichy Ferraris. Kokarda má průměr 4,5 cm, je z bílé látky s leskem, podle katalogu prof. Ratha se jedná o hedvábí. Je našasená, spojená uprostřed a na krajích stehem. V archivu je vedena pod katalogovým číslem KY15490. Kokarda je symbolem příslušnosti. V období francouzské revoluce se nosila trikolóra. Tato bílá kokarda může být vyjádřením příslušnosti k monarchii, může být obdobou trikolóry a nastolení podobné atmosféry- radost všech je opět normální. Tyto teze ovšem nejsou doložené.¹²⁶

Zámek má v depozitáři pamětní medaili k příležitosti vjezdu císaře Františka do Milána z roku 1815. Na lícové straně je portrét císaře Františka I. s vavřínovým věncem na hlavě a textem FRANCISCO I. AUSTRIACO PIO AVG. FELICI¹²⁷, na rubové straně je císař na koni a ženská postava symbolizující Milán, okolo text ADVENTV AVGVSTI¹²⁸. Podle signatury dole na lícové straně je autorem F. Vassallo. Průměr medaile je 4 cm. V archivu je vedena pod katalogovým číslem KY09449.¹²⁹

Dalším artefaktem je portrétní medaile v červeném pouzdře a obrázky z bitev. Medaile má průměr 7,5 cm a je vysoká 0,5 cm. Je složena ze dvou částí, které se dají rozšroubovat a uvnitř se nachází 13 karet kulatého tvaru, kde na jedné straně je obrázek z bitvy a na straně druhé popis bitvy. Jedná se o tato místa: bitvy u Vimiera, Salamanca, Badajoz, Albuera, Busaca, Talovera, Douro, Cuidad Rodrigo, Vittorie, Pampeluna, St. Sebastiana, Toulouse, Waterloo. Všechny texty jsou od Edw. Ormeho. Na zadní straně medaile je papírový štítek s popisem. Jedná se o bitvy mezi lety 1808 – 1814 a je to oslavou Arthura vévody z Wellingtonu. Z úspory místa autorka v obrazové příloze uvádí jen některé fotografie, ostatní jsou v archivu autorky (obrázky 4.4/4–4.4/7).¹³⁰

---

¹²⁶ Státní zámek Kynžvart, studijní depozitář státního zámku Kynžvart, 27. 7. 2020.

¹²⁷ Překlad: František I. Rakouský zbožný vznešený šťastný.

¹²⁸ Překlad: majestátní příchod.

¹²⁹ Státní zámek Kynžvart, studijní depozitář státního zámku Kynžvart, 27. 7. 2020

¹³⁰ Tamtéž.

Shrnutí 4. kapitoly

Vídeňský kongres může být vnímán také jako zlom v designu. Toto období přináší více praktický buržoazní styl – biedermeier. Vítězství nad Napoleonem přináší nové hodnoty a posílilo císaře Františka jako absolutistického vládce. Ten se nechává častěji portrétovat při práci, což je patrné i na obraze jeho studovny, který odráží nový styl. Biedermeier není nástupcem empíru, ale tyto styly v 19. století panovaly společně a ignorovaly společenskou třídu majitele.

Pro Vídeňský kongres byl zprvu do bytů účastníků v Hofburgu nábytek zapůjčen, ale když kongres několikanásobně překročil zamýšlenou dobu trvání, byl zakoupen nábytek nový. Zachoval se stůl, na kterém se podepsala série závěrečných protokolů. Ten je dnes součástí sbírky na Zámku Kynžvart.

Vídeňský porcelán té doby vykazuje prvky klasicismu s drobnými květinovými vzory a zlatým okrajem. Po sňatku Napoleona s Marií Louisou převládá ve Vídni francouzský styl. Z porcelánu nebyly jen jídelní servisy, ale také sošky, busty, vázy a mísy. Zisky porcelánce zvýšil Vídeňský kongres tím, že se zvedla spotřeba jídelního porcelánu, ale také z porcelánu, který byl darován jako suvenýr. Příkladem je zlatý porcelán, který byl vyroben přímo pro Vídeňský kongres. Porcelán je pokryt leštěným zlatem uvnitř i vně. Ten byl darován hraběti z Wellingtonu, jako vítězi nad Napoleonem.

Z kovu se používalo především stříbro pro toaletní sady, nádoby, svícný či příbory a bronz pro hodiny, lampy, vázy či různé stojany. Předměty byly často zdobeny akanty stočené do spirály v kombinaci s chimérami, harpiemi či sfingami. Hodiny měly prvky antické architektury dekorovány bohy a výjevy ze starověké historie.

Medaile bylo médium, které zprostředkovává a uchovává informace ve stručné podobě. Medaile mohly být i součástí užitých předmětů, jako například tabatěrky, a tím pádem stále na očích. Nejčastěji byli vyobrazeni spojenci vítězství nad Napoleonem. Císař František I. během kongresu uděloval medaili, která5 ilustrovala „šťěstí lidu“.

Během bádání v archivu Zámku Kynžvart autorka přinesla informace o předmětech jako kokarda ke znovunastolení Bourbonů, pamětní medaile u příležitosti vjezdu císaře do Milána a portrétní medaile obsahující soubor ilustrací oslavující vítězné bitvy vévody z Wellingtonu.

5. Móda na Vídeňském kongrese

5.1 Módní styl

V roce 1814 byla Vídeň třetím největším městem Evropy, ale co se týká módy, nebyla nijak diskutovaná. Na jedné straně tuto skutečnost ovlivňovaly Napoleonské války a obsazení Vídně v letech 1805 a 1809, čemuž nepomohl ani státní bankrot v roce 1811, a na straně druhé to byli samotní krejčí, kteří nedokázali vytvořit zajímavý a výrazný vídeňský módní styl. Vídeňské ženy se stále snažily napodobovat pařížský styl a muži upřednostňovali britské vlivy.¹³¹ Bylo třeba mít několik různých oblečení, které byly závislé na denní době a na společenské příležitosti. Jiné šaty se nosily na promenády, večerní návštěvy salónu, divadla a plesy, ale také pro sportovní události, kterým se postupem času začaly věnovat i ženy.¹³²

Almanachy, kalendáře a časopisy stále přinášely informace o módních novinkách a lidé se chtěli v nových kreacích ukázat na Vídeňských ulicích. Mezi dvanáctou a čtrnáctou hodinou byla doba, kdy bylo možné vidět a být vidět na promenádě od Burgtor vedoucí k Kärntnertorovu divadlu. Další místa, kde se lidé mohli pochlubit nejnovější módou, byla hlavní třída Graben a parky Prater a Ausgarten.¹³³ Počátek 19. století maže rozdíly mezi jednotlivými regionálními módami a spíše začíná být náročný na aktuálnost módy.¹³⁴

5.2 Denní šaty

V době konání Vídeňského kongresu byly vídeňské šaty ve stylu empíru s vysokými pasy, splývavé s mírně rozšířenou sukni, našasenou pouze vzadu. I když v různých úpravách, ale stále vycházející z typu „chemise“, francouzsky znamená košile, a střih těchto šatů byl volně splývavý, bez rukávů, s velkými rozparky sahajícími až nad kolena. Zvláštní původ dodal pas vysoko nad přirozenou linií. Šaty se v tomto provedení nosily od roku 1795 do roku 1815.¹³⁵ Denní šaty byly

---

¹³¹ KARNER, Regina, *Fashion at the Time of the Congress of Vienna*, HUSSLEIN-ARCO Agnes & kol., Wien 2015, s. 222.

¹³² KYBALOVÁ, Ludmila, *Od empíru k druhému rokoku*, Praha 2004, s. 18.

¹³³ KARNER, s. 222.

¹³⁴ KYBALOVÁ, s. 18.

¹³⁵ Tamtéž, s. 75.

obvykle bez výstřihu, byly často ve světlém batistu (jemná bavlněná tkanina) s vlněným mušelínovým límcem. Pokud měly šaty hluboký výstřih, používaly dámy ještě „fichu“, což je šátek nebo krajka z bílé průsvitné tkaniny, vložená do výstřihu, či na něm splývající. Rukávy byly podlouhlé s vyšívanými ozdobnými dírkami, nebo byly balónové krajkované, případně látkou našasené, známé jako „jockeis“.¹³⁶

5.3 Večerní šaty

Plesové šaty se lišily od denních šatů, protože měly kulatý výstřih nebo výstřih ve tvaru V a krátké rukávy. Jejich svrchní části byly často vyrobeny z jiného materiálu než vykukující spodnička. Výstřihy, manžety rukávů, živůtky a lemy sukní byly velmi zdobné a většinou dekorovány krajkou či výšivkou. Nejmódnější barvou byla bílá, často vzorovaná jemnými pastelovými odstíny jako například bledě modrou, růžovou a občas citronově žlutou a travní zelení. Denní šaty byly převážně bavlněné, večerní šaty byly hlavně hedvábné.¹³⁷ Po roce 1810 se opět začíná nosit korzet.¹³⁸ Součástí šatů, hlavně při společenských událostech, byla také vlečka. Ta nebyla součástí šatů, ale připevňovala se v úrovni pasu či ramen. Bylo to tak pohodlnější při dopravě. Existovaly také kurzy, kde bylo možné se naučit s vlečkou manipulovat v salonech zaplněného kusu nábytku, kde hrozilo, že se vlečka zachytí.¹³⁹

Pro dámy byl cennou záležitostí a také „společenskou nutností“ kašmírový šál. Používal se již kolem roku 1800 a tvořil důležitý doplněk dámského pastelového a bílého oblečení. V období kongresu byl šál dlouhý a úzký s prostředním bílým polem, zdobený barevnými okraji, které měly často palmetové vzory. Pro ženy, které tráví stále více času na veřejnosti, se pokrývky hlavy staly stále nezbytnějším doplňkem. Kromě široké škály bohatě zdobených tvarů klobouků vyrobených z různých materiálů, měly výrazné zastoupení hlavně čepce. Ty byly nošeny nejen

---

¹³⁶ Tamtéž, s. 222.

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ KYBALOVÁ, s. 91.

¹³⁹ Tamtéž, s. 87.

během dne, ale hrály také roli o plesech. Až do roku 1815 nosily buržoazní vídeňské dámy převážně zlaté čepce.¹⁴⁰

5.4 Dámské doplňky

Vzhledem k tomu, že střih šatů již neumožňoval používat kapsy, ženy potřebovaly za ně náhradu a kabelky se tak staly klíčovým doplňkem. Přibližně od 18. století existovaly pravouhlé a oválné kabelky a také síťované. A pro dokonalý vzhled byly naprosto nezbytnou součástí oděvu i rukavice. Denní rukavice se používaly k zápěstí a nosily se v barvách odpovídajících oděvům, zatímco bílé rukavice s dlouhým rukávem byly na večer. Dověšením dokonalého vzhledu byly slunečníky s komplikovaně tvarovanými dřevěnými nebo slonovinovými madly.¹⁴¹

Spodní část oblečení tvořily také punčochy, které se nosily bílé, z bavlny, hedvábí či vlny. Boty byly do špičky, kotníkové na šněrování.¹⁴² V první třetině 19. století se do módy opět vrací dámský podpatek. Je to také v souvislosti s oblíbeností valčíku, jehož první tóny v Evropě zazněly kolem roku 1787. Jako svrchní materiál dámské boty se používá atlasový brokát, hedvábí, samet, všeobecně jsou dekorativní, ve velmi pestrých barvách. Neobvyklé nejsou ani zelené, fialové a červené. Podpatky mohly být i lakované a měly lehce projmutý tvar podobný špulce.¹⁴³

5.5 Pánská móda

Pánská móda volala po umírněné eleganci. To našla ve vysoce kvalitních tkaninách, vynikajícím střihem a správnými doplňky. Pánský denní oděv zahrnoval kabát, buď se stejnou přední délkou ke kolenům, nebo vepředu zkrácený typu „frak“. Šosy byly buď těsné, nebo rozšířené, ale vždy sahající nejvýš ke kolenu.¹⁴⁴ Byla použita látka tmavá, modrá, hnědá nebo zelená. Kabát byl doplněn knoflíky ve dvouřadém zapínání. Nechyběly klopy, vysoký stojatý límec a dlouhé úzké rukávy. Muži nosili kabáty typu „redingot“, který se vyznačoval pohodlností a měl přes ramena pelerínu. Byl to ale spíše model vycházející z módy. Nahradil

---

¹⁴⁰ KARNER, s. 222.

¹⁴¹ Tamtéž.

¹⁴² Tamtéž.

¹⁴³ ŠTÝBROVÁ, Miroslava, *Boty, boty, botičky*, Praha 2009, s. 155-156.

¹⁴⁴ KYBALOVÁ, s. 60.

ho kolem roku 1800 kabát typu „capote“, který byl stále volný, dvoj i troj- násobný ohrnutý límec, široký a splývající hluboko na ramena. Jeho kapsy byly nasazené. Byl oblíbeným svrchním oblečením pro kočí.¹⁴⁵ Populární byl také krátký kabát s názvem „spencer“. Ten přichází do módy kolem roku 1800. Je pojmenován podle George Johna Spencera, který pro větší pohodlnost odstranil šosy. Jednalo se tedy o krátký kabát do pasu s dlouhými revéry (klopy).¹⁴⁶

V době Vídeňského kongresu byly velmi populární takzvané polské kabáty, které se vyznačovaly dlouhou přední délkou ke kolenům, límcem typu stojáček přiléhající ke krku, bez ohybu, a velmi ozdobným zapínáním knoflíků, které byly lemované plastickými stuhami.¹⁴⁷

Pánská móda se díky nové módě dramaticky změnila kolem roku 1800. Muži začali nosit takzvané „pantalony“, což byly dlouhé kalhoty, které byly uchyceny pod podpatkem boty, aby držely natažené. Někteří muži takové pantalony nosili s vědomím, že kalhoty velmi těsně přiléhají, až se zdálo, že jejich těla byla vyřezána z mramoru. Ti, kteří se méně starali o módu, pokračovali v nošení kalhot ke kolenům, říkalo se jim royalisté.¹⁴⁸ Podle obrazu „kongresbild“ je patrné, že diplomati zůstávají věrni kalhotám ke kolenům. Oba styly kalhot byly vyrobeny z bavlny, látky nebo jelení kůže. Při oficialitách a plesech muži nosili pod kabáty košili, která měla být zářivě bílá. Ta se stávala stále více součástí oblečení. Ke košili se nosil buď límec, nebo zdobená náprsenka a na rukávech manžety.¹⁴⁹

Přes košili se oblékal nejdůležitější vrchní oděv dne – vesta. Ta vyjadřovala osobnost a náladu nositele.¹⁵⁰ Vesty se od 18. století proměnily, již neměly šosy ani rukávy a byly celkově kratší. Propínání bylo jednořadové, někdy i dvouřadové, vpředu s malými špičkami. Denní vesty byly spíše uzavřené, ale večerní měly hluboký výstřih. Vesta přestala být zdobně vyšívána, ale byla zhotovena z pestrých

---

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 61.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 62.

¹⁴⁷ KARNER, s. 223.

¹⁴⁸ KYBALOVÁ, s. 56.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 58.

¹⁵⁰ KARNER, s. 223.

látek. Módní bylo dokonce oblékání si několika vest najednou, nebo použití vesty s několika límci, která toto vrstvení jen předstírala.¹⁵¹

5.6 Pánské doplňky

Nezbytnou tečkou oděvu byla pokrývka hlavy. Tím byl převážně cylindr. Jeho počátky sahají hluboko do 18. století a jeho tvar se v průběhu času proměňoval. Měnila se nejen výška a tvar, ale také způsob ohnutí krempy. Na počátku 19. století se nosil poměrně nízký s rovnou oválně tvarovanou krepou. V té době již kromě plstěných byly také hedvábné cylindry. V následujících letech se postupně cylindr zvyšoval a kónicky rozšiřoval.¹⁵² Nejen pro dámy byly důležité doplňky, ale také pro pány. Ty odložili zbraně a používali hůlku. Hůlka není volena pro opěru, ale jako elegantní doplněk, se kterým se vytvářejí vybrané pohyby, které připomínají ženskou hru s vějířem. Důraz byl také kladen na manžetové knoflíčky, spony do nákrčníku, pečatní prsteny a tabatěrky (obrázek 5/5).¹⁵³

5.7 Účesy

Pánský účes v době Vídeňského kongresu byl inspirovaný antikou a vyžadoval kvalitní kadeřnické umění. Moderní účes té doby byl z krátkých střižených vlasů, lehce kadeřavých, s nezbytnými kotletami a mírně po stranách sčesaným do tváře.¹⁵⁴ Krátké účesy podobného typu se objevovaly i u dam. Ty si vlasy natáčely na papírové natáčky a upravovaly do divokého rozevlátí jakoby větrem. Nemálo se stávaly kritikou a dychtění po klasickém ženském účesu.¹⁵⁵ Kolem roku 1815 se nakadeřené vlasy sčesávají do uzlu umístěného na temeni, jen kolem tváře zůstávají krátké nakadeřené pramínky. Takovéto účesy byly doplněny ozdobami z peří.¹⁵⁶

---

¹⁵¹ KYBALOVÁ, s.. 55–56.

¹⁵² Tamtéž, s. 69.

¹⁵³ Tamtéž, s. 73.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 71.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 92.

¹⁵⁶ Tamtéž.

Shrnutí 5. kapitoly

V době Vídeňského kongresu převládá napodobování žen pařížského stylu a muži jsou ovlivněni stylem anglickým. Vliv na to mělo obsazení Vídně Napoleonem, státní bankrot v roce 1811, ale především nízká kreativita vídeňských krejčích.

Dámské šaty byly ve stylu empíru s vysokým pasem, splývané, s mírně rozšířenou sukni, nařasené vzadu. Denní šaty byly bez výstřihu, z jemného světlého batistu s mušelinovým límcem. Pokud měly výstřih, vkládala se bílá průsvitná tkanina. Večerní šaty měly kulatý výstřih a krátké rukávy. Byly převážně z hedvábí, svrchní díl z jiného materiálu než spodní, který lehce vykukoval a dekorovány krajkou či výšivkou. Do pasu nebo k ramenům se připevňovala vlečka. Společenskou nutností byl také kašmírový šál s palmetovými vzory. Jako pokrývku hlavy nosili vídeňské ženy zlaté čepce. Střih šatů neumožňoval kapsy, klíčovým doplňkem se tak stala kabelka. Nezbytností byly také rukavice, denní k zápěstí v barvě oblečení, večerní bílé s dlouhým rukávem. Jako tečka působily slunečníky s dřevěnou či slonovinovou rukojetí. Dámy si vlasy stahovaly do uzlu na temeni, jen kolem tváře nechávají nakadeřené pramínky. Účesy doplňují ozdobami z peří.

Pánská móda byla umírněná, elegantní, kladla důraz na kvalitní materiál, střih a doplňky. Základem oděvu byl kabát se stejnou přední délkou ke kolenům, popřípadě v předu s délkou do pasu. Látka byla převážně tmavá. Kabát byl doplněn knoflíky ve dvouřadém zapínání. Výrazným byl stojací límec a dlouhé úzké rukávy. Kalhoty byly úzké, dlouhé, uchyceny pod podpatkem botami. Při oficialitách muži nosili bílou košili. Ke košili se nosil límec, náprsenka a manžety. Přes košili se odívala vesta, která již byla bez rukávů, šosů a byla kratší, na přední straně do špiček. Denní vesty byly uzavřené, večerní měly hluboký výstřih a byly z pestrých látek. Módní byly vesty s několika límci. Jako pokrývka hlavy se nosil cylindr, na počátku 19. století nízký s rovnou oválnou krepou, plstěný či hedvábný. Pánský účes byl krátký, lehce kadeřavý, s kotletami a mírně sčesaný do tváře. Pánové doplňují svůj oděv manžetovými knoflíčky, spony do nákrčníků a používají hůlku.

6. Cestování na Vídeňském kongrese

6.1 Problematika dopravy

Je zřejmé, že existuje spojitost mezi vývojem městské společnosti a městskou dopravou. Až do 18. století v tom hráli hlavní roli obchodníci, kteří se na ulici pohybovali častěji než běžní občané. Ale s rostoucí hustotou obyvatelstva a rozvojem příměstských čtvrtí bylo třeba pro zlepšení veřejné dopravy zavést určitá opatření, jednat kvůli lepší obslužnosti, ale také kvůli bezpečnosti.¹⁵⁷

Vídeň, císařské hlavní město a sídlo císaře, byla nejdůležitější město říše. Po tureckých a francouzských válkách, si bylo třeba zlepšit reputaci. Císař byl viděn jako ochránce. Vídeň byla cílem nejen diplomatů, ale také gentlemanů cestujících za vzděláním a nejrůšnější doprava byla v létě. Již dříve byly podány stížnosti u Říšské dvorní rady, ale ta se z kapacitních důvodů touto otázkou nezabývala. V době Vídeňského kongresu však začala být tato otázka znovu aktuální. Pro účastníky se muselo zařídit ubytování a také zajistit početnou flotilu kočárů. Dláždění ulic se začalo již před několika lety, také se navrhlo oddělení chodníků a stále se připomínaly vyhlášky ohledně čistoty ulice. To se týkalo pouze centra Vídně, na periferii se to bohužel neřešilo. Byla nařízena vysoká pokuta, pokud kočí porušil pravidla – jel příliš rychle, neopatrně či zapříčinil nehodu. Pro zkvalitnění dopravy a snížení počtu kočárů, byly používány takzvané „Deutsche Sattler“, jak byly nazývány jakési autobusy ve Vídni. Ty se staly i jakousi módní záležitostí a snad se dají považovat za jakýsi počátek městské dopravy. Horní vrstvy se však stále dopravovaly velkými a luxusními kočáry, jejichž počet se na ulicích Vídně ještě znásobil během Vídeňského kongresu. Vláda si toho byla vědomá, a proto pořídila velké množství malých lehkých kočárů, které byly poskytnuty delegátům a jejich velké kočáry byly zaparkovány mimo město. Kočáry měly kastly v tmavě zelené barvě se zlatým dekorem a zlatými doplňky a bylo třeba pro ně také zajistit koně a kočí a celkově kvalitní a stabilní servisní personál.¹⁵⁸

---

¹⁵⁷ KUGLER, Georg, *Traffic, Travel, and Transportation during the Congress of Viena*, HUSSLEIN-ARCO Agnes & kol., Wien 2015, s. 265.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 266.

Císař také poskytl své vojenské regimenty pro přítomné monarchy. Caru Alexandrovi Hillerův pěší regiment, pruskému králi husarský regiment Stipsics, bavorskému králi dragounský regiment Hohenlohe a korunnímu princovi z Württembergu husarský regiment Blanstein.¹⁵⁹

6.2 Růst populace

Vídeňská populace stále rostla. V roce 1700 měla Vídeň přibližně 80 000 obyvatel, v roce 1754 již 175 000 obyvatel a na přelomu století jich bylo přibližně 230 000. Rostoucí populace potřebovala nejen, kde bydlet a řešily se tedy urbanistické otázky, ale také potřebovala „životní prostor“, čili místo, kde mohla odpočívat, trávit volný čas. Na předměstích vznikaly četné hospody, kde řešila řadu problémů policie, také díky zaparkovaným kočárům, které ucpávaly ulici. Již v roce 1753 se touto otázkou zabývala Marie Terezie a vydala nařízení, že venkovský lid nemá povoleno parkovat své kočáry před hospodami v ulicích a musí pokračovat. Ale na základě petice bylo nařízení zamítnuto.¹⁶⁰

V době kongresu měla Vídeň, včetně předměstí, zhruba 240 000 obyvatel. Ovšem Vídeň zaznamenal v době kongresu nárůst o dalších 100 000 obyvatel, kteří přijeli jako delegáti, doprovod, návštěvníci či za obchodem.¹⁶¹ Obyvatelé Vídně se skládali z ¼ obyvatel, které se narodili ve Vídni, necelá polovina se přestěhovala z královských zemí a zhruba třetina přišla z říše. Policie, mimo jiné, považovala zvýšení imigrace za předzvěst možných revolucí a bylo třeba mít vše pod kontrolou. Soukromá přeprava a doprava zboží mezi centrem města a periferií přinášela problémy, které vyvstávaly hlavně ze skutečnosti, že Vídeň nikdy nepřestala být pevností. Po tureckém obléhání v roce 1683, stále přetrvávalo opevnění, kdy za městským příkopem ležely rozvinuté louky. Na okraji měly šíři až 450 metrů. Na tomto nevládném prostředí zvaném Glacis, si řemeslníci stavěli dílny a přístřešky pro práci venku a také zde byly stánky pro prodej ryb a ovoce. Situace byla podobná na přístupových rampách k baštám.¹⁶²

---

¹⁵⁹ *Wiener Zeitung*, 23. 10. 1814, s. 1.

¹⁶⁰ KUGLER, s. 268.

¹⁶¹ WERNER, s. 15.

¹⁶² KUGLER, s. 269.

6.3 Příjezdy na kongres

Ale během Vídeňského kongresu se Glacis začalo říkat „esplanáda“ a získala velkou oblibu jak pro pěší, tak i jezdce. Člověk se tak mohl dostat na čerstvý vzduch a užívat si výhled, ale také se dostal mimo dohled policie. Zákon, který uvedl Josef II. v roce 1782 v platnost, udával, že všichni (mimo šlechty), kdo pobývá mimo hranice, mají příslušnost k příslušným místním úřadům. Reformy v policejních záležitostech byly velmi důležité pro účastníky kongresu. Všichni podléhali obecnímu soudu a policejní ředitel podléhal polnímu maršálovi. Tomu doručovali všechna hlášení, která on zase okamžitě doručoval císaři. Policejní aparát rostl každým rokem a velmi tak zvyšoval státní náklady. Důraz byl přenesen z ochrany občanů na ochranu státu. Zavedením policejních obvodů bylo v roce 1751 zavedené číslování a povinné registrace všech cizinců. U bran města měli svoji kancelář úředníci, kteří prováděli registraci všech příchozích a ty porovnávali se seznamem od hostinských a pronajímatelů. Tak byl zajištěn dohled nad všemi hosty, kteří do Vídně přijížděli.¹⁶³

Všichni účastníci v kongresu se museli vypořádat s těmito kontrolami, pokud nevstupovali do města slavnostně jako součást doprovodu korunované hlavy. Celý soukromý a těžký provoz musel projít přes Glacis a městský příkop k dosažení městských bran (Tors). Ty však byly omezené a ne všechny byly schváleny pro přepravu kočárů. Řada kočárů směřovala na periferii, kde byly městské paláce a obytné domy, v nichž se ubytovávali účastníci kongresu. Čtvrť Josefstadt (Mapa č. 1/34) v centru města vypadal jako uzavřený svět. Vídeň měla stále pevné opevnění, nevedla odtud žádná přímá silnice. Stejně tak i z Francenstor¹⁶⁴ (Mapa č. 1/40) a mezi Mülkerbastei (Mapa č. 1/9) a Löwebastei (Mapa č. 1/10), kde byly teprve až v roce 1812 postaveny cesty pro pěší.¹⁶⁵

Král Fridrich Vilém III. a jeho doprovod čekali na cara Alexandra I. dva dny v září 1814 v druhém motorestu ve Wolkersdorfu, aby spolu mohli cestovat do

---

¹⁶³ Tamtéž, s. 269.

¹⁶⁴ Francenstor musela být vybudována mezi lety 1797 a 1829. Na mapě z roku 1797 se ještě nenachází, ale na mapě z roku 1829 již ano (poznámka autorky).

¹⁶⁵ KUGLER, s. 270.

Vídňe (obrázek 6/5). Nejdůležitější přístavní prostory pro osobní lodě cestující dolů do Maďarska byly před Rotenturmtorem (Mapa č. 1/30). I zde byly pronajímány kočáry k cestě do lázní na Dunaji, do Augarten (Map č. 1/41), na Prater (Mapa č. 1/27) a do okrajových okresů.¹⁶⁶

Povolení k použití brány do Hofburgu (Mapa č. 1/33) měli jen členové vlivných oblastí. Dlouhý most pro pěší, nevhodný pro těžká vozidla vedla přes Burggraben (Mapa č. 1/41) k vnějšímu Burgtoru (Mapa č. 1/11) a odtud na hlavní silnici přes předměstí Mariahilfer (Mapa č. 1/43) a kolem Schönbrunnského paláce (Mapa č. 1/35) na západ (obrázek 6/1). První motorest byl v Purkersdorfu. Nejdůležitější městskou bránou byl Kärntnertor (Mapa č. 1/17), kterou procházela poštovní cesta přes předměstí Vídňe na jih, přes Semmering do Korutan a Terstu. Druhý, „nový“ Kärntnertor byl otevřen v roce 1802¹⁶⁷ a vzhledem k hustému provozu přišlo první jednosměrné pravidlo. Kočí směli opouštět město přes starou bránu a vjíždět přes novou bránu. Podle údajů vedených v knize *Zapřažená krása* se šířka kočáru pohybovala mezi 170 a 190 cm a výška s korbou na kozlíku až 3 metry.¹⁶⁸ Pro obousměrný bezpečný provoz by šíře vozovky a brány musela být minimálně 450 cm až do výše 3 m. Podle obrázku č. 7/6 je patrné, že Kärntnertor byla vhodná jen pro jedno vozidlo. To zůstalo až do roku 1861, kdy byla brána zbouraná.¹⁶⁹ S bouráním městských hradeb muselo být započato již před rokem 1809 a to konkrétně Burgbastei, což je patrné na obraze od Franze Jaschkeho (obrázek 6/7). Provoz v odlehlých okresech a předměstích na jihovýchod pokračoval přes Stubentor (Mapa č. 1/21), stejně jako hlavní tah do Maďarska. Velmi důležitou byla brána Rotenturmtor (Mapa č. 1/30), skrz kterou vedla dopravní cesta na pěší padací most (Schlagbrücke, Mapa č. 1/44), kterým prochází trasa na Leopoldstadt (Mapa č. 1/28) k Táborskému mostu přes Dunaj a na poštovní trasu dále do Čech, Moravy a na horní Maďarsko.¹⁷⁰

---

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 271.

¹⁶⁷ Na mapě z roku 1829 je patrné, že druhá Kärntnertor je již vystavena. Obě brány jsou od sebe přibližně několik desítek metrů (poznámka autorky).

¹⁶⁸ SOJKA, Jaroslav, *Zapřažená krása*, Praha 2014, s. 36.

¹⁶⁹ <https://www.geschichtewiki.wien.gv.at/K%C3%A4rntnertor?uselayout=mobile#tab=Bild>, [11. 3. 2020].

¹⁷⁰ KUGLER, s. 270.

6.4 Cesty během kongresu

Byly vytvořeny extrémně přesné dopravní předpisy pro zvláštní příležitosti Vídeňského kongresu, například pro ohňostroj 29. září 1814, aby byl umožněn neomezený přístup pro dvůr a delegáty. Ve městě bylo možné použít pouze určité trasy. Policejní stráž a kavalérie byly zodpovědné za dohled a chodcům byly doporučené trasy pro zpáteční cestu tak, aby nebyli vystaveni žádnému nebezpečí od kočárů. Vojenské slavnosti u příležitosti výročí bitvy u Lipska, která se konala v Prateru (Mapa č. 1/27) a na Simmeringu (Mapa č. 1/45), bylo možné dosáhnout přes tři pontony.¹⁷¹

Pro udržení pořádku byly také povolány pěší divize a jezdecké pluky, aby regulovaly dopravu cestujících ze širší periferie. Nejúžasnější společenskou událostí Vídeňského kongresu byla císařská jízda na saních do Schönbrunnského paláce (Mapa č. 1/35), která byla vyhlášena pro svoji okázalost, a konala se 22. ledna 1815. Tento průvod byl součástí dlouholeté tradice, ačkoliv za Josefa II. se nepořádal. Páry, které byly sestaveny jako posádka saní, byly určeny částečně na základě společenské úrovně a částečně náhodně. Nasedly na většinou nově vybudované sáně s kožešinami, sametem a hedvábím, s vykreslenými dekoracemi a podobně zdobenými koňmi (obrázky 6/3 a 6/4). Z paláce pokračovala cesta podél nejdůležitějších ulic a náměstí města a pak se vrátili do Schönbrunnu. Princ Johann von Trauttmansdorff-Weinsberg pak doprovázel císaře s carevnou společně s Maďarskou císařskou stráží následovanými carem, princeznou Gabriele Auerspergovou a dále jelo třicet dva saní, každé doprovázené po stranách běžci a jezdci, kteří zajišťovali neomezený průjezd přes město.¹⁷²

Pro denní cestování pro různé vozy existovaly regulace, které byly jednak pro místní obyvatele, a také pro cizince. Fiakr¹⁷³, kočár tažený dvěma koni, existoval ve Vídni již od roku 1670 a byl určen pro dopravu mezi městy. Tyto kočáry musely mít na straně uvedené jejich licenční policejní číslo. Dále existovaly kočáry

---

¹⁷¹ Tamtéž, s. 271.

¹⁷² Tamtéž, s. 272.

¹⁷³ SOJKA, s. 93. Lehký čtyřkolový vůz, podobné dnešnímu TAXI. Název vychází z francouzštiny „le fiacre“ [fiákr]. Fiakr je někdy zaměňován za „landauer“, což je čtyřmístný vůz s odklápěcí střechou.

uzavřené nebo otevřené. Ty, co byly taženy jedním koněm, se nazývaly „kupé“¹⁷⁴ (obrázek 6/8), ty další „komfortní“ (obrázek 6/9). Během doby Vídeňského kongresu bylo kočárům povoleno cestovat jen v rámci Vídně a do čtyř kilometrů okolo. Těm konkurovaly kočáry z půjčoven, které mohly být pronajaty na jeden či více dnů. Ty pak nemusely mít evidenční číslo, například z důvodu etikety. Venkovští kočí směli přepravovat cestující jen mimo město.¹⁷⁵

6.5 Přepravní společnosti a dopravní prostředky

V 18. století vznikaly přepravní společnosti, které získávaly převážně státní zakázky za účelem dlouhodobých cest. Během kongresu byly využity i rodinné firmy, které měly štěstí a dodávaly státu svoje služby. Jedním z nich byl Joseph Jantschky, který navrhl a vyrobil Jantschky kočár, vlastnil kočáry typu bryčka (otevřený lehký a luxusní kočár)¹⁷⁶ se sluhy v livrejích, několik domů a stájí, ve kterých měl na dvě stě koní. Jeho hlavní kancelář byla na Judenplatz, ale když sám cestoval na Vídeňský kongres, využíval poštovní vozy. Úspěch císařské pošty byl založen především na síti stanic, kde se měnili koně a kočí, což v 17. století zajišťovali ještě hostince, a také na stanovení přesného jízdního řádu. Poštovní úředníci měli poštovní uniformu a meč. Měli v držení alespoň dvě bryčky a šest koní a podrobně vyplňovali časový rozvrh. Ve Vídni byl provoz na pravé straně a mimo město se jezdilo vlevo. Cestování zůstalo poněkud drahým a riskantním dobrodružstvím. Na poště se říkalo: „*Cestování bude zítra dobré, pozítří lepší, nejlepší je ale zůstat, tak zůstanu taky.*“¹⁷⁷ Ti, co si to mohli dovolit, cestovali vlastními nebo pronajatými kočáry. Dá se tedy předpokládat, že většina účastníků kongresu cestovala soukromými vozy, společně se svým personálem. Někteří dopředu vyslali zástupce, který jim domluvil ubytování a zařídil dopravu pro jednotlivá jednání.¹⁷⁸

---

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 93. Vůz pro dva až tři cestující, sedadla byla jen ve směru jízdy. Někdy je označován také jako „berlingot“. Používaly se zejména v 19. století pro reprezentační a cestovní účely, s uzavřenou kabinou.

¹⁷⁵ KUGLER, s. 272.

¹⁷⁶ SOJKA, s. 92. Čtyřmístný nebo vícemístný kočár, lehký, na čtyřech kolech, s jednoduchou otevřenou korbou.

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 92. Originál: *Travel will be good tomorrow, the day after better, best is to stay, I am staying, too.*

¹⁷⁸ KUGLER, s. 272.

Shrnutí 6. kapitoly

Během kongresu se radikálně zvýšil nárůst aktuálně pobývajících osob ve Vídni. Nejenže se počet navýšil o účastníky kongresu, ale také o další osoby, které na kongresu participovali a to hlavně po obchodní stránce.

Řešení bylo použitím hromadných vozů, což se dá pokládat za začátek veřejné městské dopravy, nebo například stanovením jednosměrných ulic. Pro kongres byli také využiti soukromí přepravci a pošta, o které se však říkalo, že nebyla spolehlivá. Ovšem nespolehlivá pošta nepodpořila plynulost přepravy a soukromí dopravci, kteří navýšili hustotu dopravy, tak hustotu ještě zvýšili. Samotná registrace účastníků kongresu u městských bran také brzdila již tak náročnou situaci.

Při dopravě na společenské události bylo také náročné přepravit se z periferie Vídně do centra, protože počet vjezdů byl omezen městskými branami. Vídeň působila stále jako uzavřená pevnost, což nám dokládá dobová mapa, centrum obklopovaly vysoké hradby.

Protože bez ohledu na Vídeňský kongres počet stálých obyvatel Vídně stále narůstal, byl tento kongres jakousi zkouškou a zároveň alarmem, že doprava ve Vídni již nemůže zůstat tak, jak je, a bezesporu měl kongres vliv na budoucí změny týkající se uzavřeného centra s vysokými městskými hradbami. To dokládá i výzkum provedený autorkou s popisem změn, které jsou patrné na mapě před a po Vídeňském kongresu.

7. Média

7.1 Cenzura

Čtení novin v roce 1814–1815 bylo převážně pouze pro horní vrstvy obyvatel. Na trhu bylo několik různých novinových plátků. Klasické noviny získávaly články od jiných časopisů a na základě zájmu je uspořádávaly. Forma však byla spíše informativní, než reflexní. Proces se vyhýbal vlastním otevřeným názorům až na příležitostné úvodní komentáře. Ale občas se přeci jen vyskytlo v článku skryté sdělení. Velmi vzácně vycházely vlastní články korespondentů či politických komentářů. Ale objevovaly se tendence, které nebyly spokojeny s tímto obsahem novin, které směřovaly k jiné formě žurnalistiky. Je otázkou, zdali bylo vůbec možné v době cenzury tisku, otisknout něco kritického s politickou tematikou v zemi původu. Podle tehdejšího tisku však existovaly regionální rozdíly. V novinách *Rheinischer Merkur* v letech 1814 a 1815 takové články ale vycházely. Tyto noviny Josefa Görrese, které Karl D'Ester označil za „první“ (německé) noviny s „vlastním zřetelným pohledem na velké proporce“, vypadaly prakticky necenzurované, což umožňovala fáze relativně liberální pruské tiskové politiky.¹⁷⁹

Na druhém konci spektra byly například vídeňský deník - *Österreichischer Beobachter* a *Wiener Zeitung* (obrázek 7/1), které byly přísně kontrolované vládou, s nimiž byli také osobně úzce spojeni. Jejich účelem bylo pouze poskytovat informace v souladu s rakouskou politikou a za žádných okolností nekomentovat politický obsah. Během Vídeňského kongresu byly redaktorům rozesílány instrukce, jak psát o státní politice: „*Žádné články týkající se kongresu a rozhodně žádné o státní politice. Je možné je uvést pouze ve Wiener Zeitung nebo Öst. Beobachter, které budou ale podléhat schválení vyšších orgánů.*“¹⁸⁰ Ti, kdo za to měli zodpovědnost jako kníže Klemens von Metternich a Friedrich Gentz, si neuvědomovali, že je nutná větší otevřenost, aby v té době mohly být noviny úspěšné. V zahraničních médiích, kterým byla umožněna větší otevřenost, byly

---

¹⁷⁹ WERNER, Eva Maria, *Press and reporting at the Time of Congress of Vienna*, HUSSLEIN-ARCO Agnes & kol., Wien 2015, s. 285.

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 286.

reflexní články vnímány jako postoj vlády a odvracely tak potřebu měnit politiku.¹⁸¹

7.2 Tituly a předplatné

Roli hrálo také to, které noviny a co mohly otisknout, a které se mohly číst. Noviny, které byly nabízeny v době Vídeňského kongresu, je možné vidět na seznamu, které vláda umožňovala číst. Noviny zde uvedené bylo možné číst a předplatit si pro daný rok, stejně taková byla i nabídka zahraničních titulů. Zatímco na začátku roku 1814, když válka stále zuřila, a liberální anglická či francouzská média, která představovala nástroje napoleonské propagandy, byla povolena, tak v roce 1815 zbylo jen několik titulů, které byly k dispozici a jejich předplatné bylo velmi drahé. To bylo způsobeno vysokou daní, která sloužila jako prostředek k omezení jejich distribuce. A tak se počet předplatitelů výrazně snížil. Pouze noviny *Österreichischer Beobachter*, *Wiener Zeitung* a *Allgemeine Zeitung* překročily hranici tisíc předplatitelů. Je třeba mít na paměti, že v té době obecně platilo, že jedny noviny četlo asi dvanáct čtenářů. Čtení mohlo probíhat v kavárnách a hostincích, kde byly noviny volně nabízeny, anebo některé tajně předávány. Soukromé salóny a další kruhy se také nabízely jako místa pro výměnu a čtení novin.¹⁸²

7.3 PR Vídeňského kongresu

O samotném kongresu se musí rozlišit dva druhy zpráv, které noviny tiskly. Jeden druh se týkal samotného vyjednávání a druhý společenských událostí. Vídeňské deníky informovaly o tom, kdo přijel a odjel z města i o všech společenských událostech, které se budou konat. Politický obsah byl pouze v zobrazení, jak nádherná a skvělá je Habsburská monarchie. Pokud jde o politická vyjednávání, ukázal rakouský tisk pouze, že by mohl být sám mnohem více jednoslabičný. Obecně byl zastáván názor, že veřejný pohled by vůbec neměl vidět do tajné diplomacie. Karl August Varnhagen von Ense si stěžoval, že noviny *Österreichischer Beobachter* „*nikdy nenabídnou nic z Vídně, pouze jen co se týká*

---

¹⁸¹ Tamtéž.

¹⁸² Tamtéž.

zákonů o pečivu a o dvorském personálu“.¹⁸³ Sice to na první pohled nebylo vidět, ale Metternich a Gentz byli jedna ruka a často vzali pero a s kalkulem informovali o událostech kongresu. I když to tak nevypadalo, úřady si v zásadě přejí, aby byla do jednání zapojena veřejnost, ale je třeba v klidu vést klíčové body v souladu s rakouskou vládou. To se stalo například v rámci zahájení kongresu, když Metternich - anonymně, pomocí článku údajně půjčeného od *Prager Zeitung* - vysvětlil, jaká dobrá metoda byla nalezena pro kongresové řízení. Dalším příkladem je politický komentář napsaný Gentzem u příležitosti ceremoniálu k úmrtí Ludvíka XVI., 21. ledna 1815 v katedrále sv. Štěpána, kde odkazuje na kongresové jednání: „*Zda svět se stane šťastnějším po dvaceti dvou letech války a hrůzy, nezávisí na tomto jediném úspěchu, rozhodující je spíše to, zda jsme se všichni stali moudřejší díky zkušenostem.*“¹⁸⁴

Na druhé straně články v rakouských novinách byly určitě informativní i bez přímých zpráv o tom, jak jednání pokračovala. A když se objevil případ, že se dala v článku najít skrytá zpráva, čtenáři to věděli velmi dobře jak objevit skrytý obsah a interpretovat to, co bylo napsáno i vynecháno. Určité uvolnění cenzury v domácím tisku bylo možné pozorovat před kongresem a informace, pokud byly ve formě fám, byly tolerovány i v Rakousku, či povoleny v zahraničním tisku. A bylo toho více. Články v domácím tisku se proměnily v politické debaty, protože byla vždy spojena s vládou přesto, že to nebyl hlavní úmysl. Rakouská vláda se tak účastnila veřejné diskuze, nakonec strach z politických důsledků byl příliš velký. A tak chtělo Karlovarské usnesení z roku 1819 tuto situaci vrátit a zvýšit tak cenzuru, ale brzy se definitivně ukázalo, že moc veřejného mínění nemohla být potlačena.¹⁸⁵

---

¹⁸³ WERNER, s. 287.

¹⁸⁴ Tamtéž.

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 288–9.

Shrnutí 7. kapitoly

Hlavním médiem v době Vídeňského kongresu byly noviny a časopisy. Forma sdělení však byla spíše informativní než reflexní. Velmi vzácně se v novinách objevily články korespondentů či politických komentářů. Ve vídeňských denících panovala přísná státní cenzura a dokonce byly redaktorům rozesílány informace, jak psát o státní politice. Šikovně se však do článku dala skrýt určitá zpráva, kdy bystrý čtenář obsah odhalil. Regionální rozdíly však byly, některá pruská média nebyla cenzurovaná díky liberální pruské tiskové politice.

Konec Napoleonských válek představoval pro Vídeňany i změnu v médiích. Předtím bylo povoleno více i zahraničních titulů, které sloužily jako nástroj napoleonské propagandy, po válkách se cena novin velmi zvýšila. Na noviny byla uvalena vysoká daň, která byla použita na omezení jejich distribuce. Nad tisíc předplatitelů měla jen hlavní média, ale platilo, že jeden výtisk četlo asi dvanáct čtenářů.

Zprávy byly dvojího charakteru - o samotném vyjednávání a o společenských událostech. Politický obsah sděloval jen o „skvělé habsburské monarchii“. O vyjednávání bylo uváděno málo zpráv, protože byl zastáván názor, že by veřejnost neměla vidět do tajné diplomacie. Metternich a Gentz s novinami spolupracovali a poskytovali jim informace, kterými byla veřejnost podle potřeb ovlivněna.

8. Nákladnost kongresu

8.1 Plánované náklady

V polovině září vydal císař František I. prohlášení: „*V podstatě hodlám zařídit pro všechny dvorní slavnosti, stejně tak jako pohoštění určené pro zahraniční monarchy a jejich doprovody. Vše bude odpovídat důstojnosti a pověsti mého dvora a to celkově, vkus, elegance a hojnost musí mít přesný řád, být kontrolována a musí se zabránit veškerému plýtvání a mrhání.*“¹⁸⁶ Brzy se však ukázalo, že peníze na slavnosti nestačí. Tak byla zřízena nadace, která měla zajistit úhradu nákladů, ale sám císař František I. provedl dotaci této nadaci.¹⁸⁷

Vídeňský kongres vytvořil nejen „nejvýznamnější“ evropský plán pro trvalý mír 19. století, ale byla také společenskou událostí „nejvyššího kalibru“. Celý kongres trval devět měsíců. To bylo nad rámec původních očekávání. Sám Metternich ve svém dopise Zaháňské uvádí, že přípravy na kongres jsou velmi administrativně náročné, ale předpokládá, že záležitost bude za šest týdnů ukončena.¹⁸⁸ Během těchto devíti měsíců se ve Vídni sešli nejdůležitější evropští monarchové, státníci a politici. Odhaduje se, že jich bylo až sto tisíc. Pouze zlomek těchto návštěvníků měl možnost účastnit se slavností pořádaných rakouským dvorem, nebo si užít jeho pohostinnosti. Rakouský císař František I. zajistil pro monarchy a jejich bezprostřední doprovod nejen ubytování v Hofburgu nebo jiných císařských palácích, ale také jim zajistil stravu a služebníky. Zejména na podzim roku 1814 byly také pořádány společenské slavnosti a velkolepé plesy pro pobavení hostů.¹⁸⁹

Pozorovatelé v té době už přemýšleli, kolik tato pohostinnost stála rakouský dvůr. Francouzský ministr zahraničí Charles-Maurice de Talleyrand-Périgord uvažoval, že denní výdaje vyšly až 220 000 Zlatých. Hraběnka Elisa von Bernstorff, manželka dánského velvyslance ve Vídni, psala ve svých pamětech, že

---

¹⁸⁶ HILSCHER, Elisabeth, *Festivities and Music at the Time of the Congress of Vienna*, HUSSLEIN – ARCO Agnes & kol., Wien 2015, s. 292.

¹⁸⁷ Tamtéž.

¹⁸⁸ ULLRICH, Metternich Zaháňské, dopis psaný ve Vídni 19. září 1814.

¹⁸⁹ SCHNEIDER, Karin, „*Magnificence, elegance, order*“ and „*maximum economy*“ *The Cost of the Congress of Vienna*, HUSSLEIN – ARCO Agnes & kol., Wien 2015, s. 311.

výdaje činily 500 000 Zlatých denně, takže třicet miliónů Zlatých po celou dobu kongresu. Podle francouzského aristokrata hraběte Auguste de La Garde celkové náklady dosáhly 40 milionů Francouzských Franků. Od ledna 1814 také dvůr ve Vídni plánoval výdaje kongresu. To předpokládal, že diplomatická jednání budou dokončena nejpozději do dvou měsíců. Vycházel z předpokladu, že slavnosti kolem sňatku arcivévodkyně Marie Louise a Napoleona v roce 1810, měly stát kolem 200 000 Zlatých. I tak požádal Obersthofmeister Ferdinand Trauttmansdorf tehdy císaře Františka I. o 400 000 Zlatých a zdůvodnil to zdvojnásobením nákladů na zvýšený počet hostů na slavnosti a ubytování. Brzy se ukázalo, že odhady byly příliš nízké.¹⁹⁰

8.2 Náklady na ubytování hostů

Nezohlednily se totiž dva faktory. Za prvé, v lednu 1814 nebylo možné předpokládat, že rozhovory nebudou trvat dva, ale devět měsíců, a proto hosté museli zůstat mnohem déle. Za druhé začalo v létě 1814 období extrémní inflace a v očekávání kongresu nastal obrovský nárůst nájemného, potravin a cen komodit. Vídeňský dvůr musel pronajmout velké množství bytů a poskytnout prostor pro hosty v Hofburgu. Tam také musel zajistit stravování pro nejméně 800 osob každý den. Cena jídla během kongresu výrazně rostla. Rozpočtová cena za libru hovězího masa činila 1. ledna 1814 pouhých 8 Krejcarů. Ale 1. ledna 1815 se cena téměř zdvojnásobila na 15 Krejcarů. Nejvíce na tom vydělali řezníci, kteří byli popisováni jako „píjaviče“. V létě 1814 už bylo zřejmé, že 400 000 Zlatých, které byly schváleny, nebudou nestačit. Do konce července 1814, ještě před kongresem, už byla polovina částky utracena, zejména na nájemné a přípravu ubytování pro monarchy.¹⁹¹

Nebylo to jen o ubytování hostů. Monarchové a jejich doprovody vyžadovaly další zaměstnance, kteří zajišťovali topení, praní prádla, vodu a svíčky. Protože jich hodně pobývalo přímo v Hofburgu, výrazně vzrostly náklady na úklid pokojů. Za dva měsíce, od 1. srpna do 30. září 1814, náklady na úklid činily 850 Zlatých a

---

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 311.

¹⁹¹ Tamtéž, s. 311–312.

28 Krejcarů. V říjnu vzrostly na 1 147 Zlatých a 18 Krejcarů, z toho 1 007 Zlatých a 30 Krejcarů byly náklady na úklidový personál.¹⁹²

Nejen náklady na čištění císařských paláců, ale také výdaje na jídlo stoupaly. Během kongresu musela dvorní kuchyně zajistit dvě teplá jídla, snídani, oběd a pečivo pro 800 osob denně. Mezi zářím 1814 a koncem března 1815 tato položka vykazovala 4 374 695 Zlatých a 34 Krejcarů.¹⁹³

8.3 Náklady na slavnosti

Císař František I. také zorganizoval velké množství dvorních slavností, které vyšly (do května 1815) na 1 925 000 Zlatých. To bylo většinou za dekorace a nábytek. Další peníze byly třeba na občerstvení. To jenom od září 1814 do května 1815 přišlo na dalších 500 278 Zlatých a 16 Krejcarů. Na počátku kongresu, kdy byly slavnosti nejvíce četné, bylo třeba 236 644 Zlatých a 13 Krejcarů. Dochovaly se rozpočty na jednotlivé události, které poskytují podrobné informace ve struktuře nákladů. Účetní pokladna účtovala 89 893 Zlatých a 28 Krejcarů za potraviny a osvětlení pro Große Redoute, banquet pro 8 000 osob, který se uskutečnil 2. října 1814. Rozpočet pro Redoute parée, občerstvení pro 3 500 až 4 000 lidí 9. října byl levnější, jen 16 204 Zlatých a 50 a 1/2 krejcaru.¹⁹⁴

8.4 Náklady na přepravu

Vídeňský dvůr se staral nejen o zábavu, stravování a ubytování hostů, ale také o jejich přepravu během kongresu. Vzhledem k očekávanému počtu návštěvníků musel dvůr najít další kočí a kočáry. Návštěvníci kongresu nakonec měli 187 vozů s moderním odpružením, všechny lakované zeleně se zlatým rámováním. Kvůli velkému počtu bylo nutné zajistit další kočáry, koně a kočí, včetně údržbového personálu. Pro všechny, ať už stálé zaměstnance či nově najaté, 6. listopadu 1814 tedy dělal dosavadní rozpočet 735 301 Zlatých 39 1/2 krejcaru. Během roku 1815 byly přiděleny další částky na nákup koní a uniforem. Mezi největší událost patřila 22. ledna 1815 velkolepá jízda na saních. Dlouhý průvod z Hofburgu do

---

¹⁹² Tamtéž, s. 312.

¹⁹³ Tamtéž.

¹⁹⁴ Tamtéž.

Schönbrunnu vyšel na 338 907 Zlatých a 4 Krejcary. Většina peněz byla využita na výrobu, opravy a vybavení sání.¹⁹⁵

Nejen dvůr, ale i ministr zahraničí kníže Klemens Wenzel von Metternich organizoval nákladné slavnosti. Během kongresu pořádal ve své rezidenci na Rennweg dva plesy o jejichž velkoleposti a extravagantnosti mluvilo celé město. Byl to však spíše dvůr než Metternich, kdo se podílel na nákladech plesů. Metternichovi bylo poskytnuto 132 000 Zlatých a k tomu ještě 45 000, které Metternich dodatečně nárokoval. Celkově tedy Metternichovo zapojení stálo 177 000 Zlatých.¹⁹⁶

8.5 Shrnutí nákladů

Dvůr nevypracoval celkové vyčíslení nákladů kongresu. Účty z jednotlivých oddělení však dávají přibližnou představu. V květnu 1815 Obersthofmeister Trauttmansdorff předložil císaři Františku I. seznam vzniklých nákladů jeho oddělení, v té době činily 7 316 592 Zlatých a 53 Krejcarů, rozdělených na 1 925 000 Zlatých na výše uvedené slavnosti a 5 391 592 Zlatých a 53 Krejcarů na náklady dvora. Tato položka zahrnuje nejen jídlo a služebníky pro hosty, bufety a bankety, ale také provoz čtyř dvorních úřadů, osvětlení, placení dalších zaměstnanců, nájemné, rezervace divadla, uniformy a livreje. V lednu 1816 předložil Vrchní úřad pro ustájení účet celkových nákladů kongresu ve výši 1 477 966 Zlatých a 49 Krejcarů. Sice to bylo méně než předešlý úřad, ale to se povedlo díky prodeji koní a vybavení. Náklady úřadu se tím snížily o 40 072 Zlatých a 12 Krejcarů.¹⁹⁷

Stručně řečeno, většina nákladů vynaložených na Vídeňský kongres nebyly kvůli mnoha velkolepým slavnostem, které byly vnímány veřejností a které stále charakterizují populární pohled na kongres. Byly hlavně způsobeny pohostinností nabízenou císařem Františkem I., který nejen že ubytoval panovníky a jejich doprovod do Hofburgu a poskytl jim sluhy a veškeré další pohodlí, ale také hostil

---

¹⁹⁵ Tamtéž.

¹⁹⁶ Tamtéž.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 313.

denně 800 lidí. Nebyly to plesy a slavnosti, ale denní výdaje, které tvořily hlavní nákladovou položku.¹⁹⁸

Literatura opakovaně odkazuje na spořivý přístup, který požadoval císař František I. na organizaci kongresu. Ve skutečnosti k tomuto požadavku dojde ve všech schválených navýšených rozpočtech. Současně byl ale znepokojen, kdyby měl ukázat dvůr v nepřívětivém světle a tak chtěl zajistit, aby hostům nic nechybělo. Každopádně Vídeňský kongres se setkal s velkým obdivem všech hostů. Nicméně Obersthofmeister Trauttmansdorff poznamenal, že *„žádný dvůr v Evropě by neměl být schopný porovnávat se se slavnou epochou Ludvíka XIV.“*¹⁹⁹

Shrnutí 8. kapitoly

Přestože císař František I. chtěl všechny výdaje kontrolovat a chtěl zabránit plýtvání a mrhání, nepodařilo se mu vejít se do navrhovaného rozpočtu 400 000 Zlatých. Ovlivnily to hlavně dva faktory. První, že kongres měl trvat několik týdnů, ale trval devět měsíců. Druhý, během kongresu vzrostly ceny komodit i dvojnásobně.

Císař František I. hostil každý den osm set hostů. Poskytl jim ubytování, stravu, služebníky, provoz a přepravu. Tato položka činila do května 1815, 4 374 695 Zlatých. Dvorní slavnosti stály jen na dekoracích a nábytku 1 925 000 Zlatých. Občerstvení na slavnostech stálo 500 278 Zlatých. Velkolepá jízda na saních vyšla na 338 907 Zlatých. I když není vypracován souhrnný součet, v účetních knihách se dochovaly jednotlivé nákladové položky. Jenom provoz dvora v tomto období vyšel na 7 316 592 Zlatých, z toho 5 391 592 Zlatých na náklady dvora a 1 925 000 Zlatých na slavnosti. Už z toho je patrné, že nákladnost kongresu nespočívala v množství slavností, jak se domnívala veřejnost, ale v každodenním hoštění osmi set lidí.

---

¹⁹⁸ Tamtéž.

¹⁹⁹ Tamtéž.

9. Vídeňský kongres a veřejnost

9.1 Velkolepé příjezdy

Vzhledem k délce trvání Vídeňského kongresu a rozmanité nabídce akcí je překvapivé, jak málo dokumentace existuje. I když se v Hofburgu konalo nespočet společenských událostí, jako jsou plesy nebo karusel, etiketa v oblékání neumožňovala, aby se umělci účastnili. Lze tedy předpokládat, že uskutečněná zobrazení byla vytvořena hlavně z popisu těchto událostí. Naopak obrázky vstupu císaře Františka I. ze dne 16. června 1814, spolu se třemi monarchy 25. září, dělostřelecký manévr v Simmeringu 3. října a festival v Prateru 18. října téhož roku, stejně jako jízda na saních 22. ledna 1815, měly řadu očitých svědků z vídeňské veřejnosti. I Metternich ve svém dopise Zaháňské ze dne 25. září 1814 uvádí, „že dělostřelecké salvy oznamují, že vojsko cara Alexandra I. odjíždí z Brna“.²⁰⁰ A přesto překvapivě neexistovaly žádné vizuální ozvěny těchto událostí. Jsou známy pouze z písemných zdrojů, především ze zpráv ve sloupci *Tagesbegebenheiten* (události dne) ve *Friedensblätter*, stejně jako v žurnálu účetního Matthiase Franze Perthu a novináře Carla Bertucha z Lipska. Z festivalu v Augartenu 6. října, který také poctili svojí přítomností nejvyšší panovníci a který se sestával ze závodů, chůze po laně a dalších gymnastických cvičení s osvětlením celé zahrady, nebyly pořízeny žádné obrazové záznamy. V té době byly ve Vídni také hudební skupiny „sedm regimentů“, přesto bylo vytvořeno jen málo obrazů, i když hrály každý večer na Burgplatzu. Žádné obrázky nejsou ani z ohňostroje rodiny Stuver, uskutečněného 29. září, kterému předcházela nádherná jízda vozem při osvětlené Vídni, ani z akrobatické jízdy na koni v cirkusu Bach v Prateru, nebo z různých tanečních akcí, jako například v hale Apollo na Brillantengrundu (v dnešním 7. okrese), vychvalované jako pohádkové časy (obrázky 9/1, 9/2). Těch několik dochovaných zobrazení buržoazie a lidového života, vykresluje jen nedostatečně toto široké spektrum událostí.²⁰¹

---

²⁰⁰ ULLRICH, Metternich Zaháňské, dopis psaný 25. září 1814.

²⁰¹ GRABNER, Sabine, *The Congress of Vienna and the Viennese Population*, HUSSLEIN-ARCO Agnes & kol., Wien 2015, s. 358.

9.2 Oslavy na veřejnosti

Ilustrace Vinzenze George Kiningera (obrázky 9/3) a Vincenze Raimunda Grünera (obrázek 9/4) zaznamenávají, jak se lidé procházejí v odpoledních hodinách v Prateru nebo v Burgbastei a zároveň se starají o své sociální povinnosti a potřeby. Mnohem bouřlivější atmosféra byla v populárním Brigittakirtagu (obrázek 9/5), který se každoročně konal v červnu a kterého se také účastnila buržoazie. Josef Lanzedelli starší byl jedním z nejproduktivnějších a nejvýraznějších kronikářů lidového života let 1810 až 1820. Jeho zobrazení obyčejně představují koexistenci sociálních tříd, jako jsou fiakři, kteří nabízejí své služby vznešeně oblečenému páru (obrázek 9/6). Také byly vydány jeho scény vyprávějící nadšení vídeňské populace pro divadlo (obrázek 9/7). Nevěnoval se pouze dvěma institucím financovaným dvorem, tj. Hofburgtheater a Kärntnertorovo divadlo, ale také třem divadlům na periferii, Theater an der Wien a divadlům v Leopoldstadtu a Josefstadtu, a dalším divadlům v malých městech kolem Vídně.²⁰²

9.3 Divadelní představení

V divadle v Leopoldstadtu, které bylo oblíbené nejen pruským králem Fridrichem Wilhelmem III, ale i dalšími vznešenými hosty, jako byl dánský král, zaznamenal skutečný triumf komedie Adolfa Bäuerleho *Občané Vídně*, ve které se poprvé objevila divadelní postavy „Staberl“. Následovala hra *Staberls Hochzeit* (Staberlova svatba) z roku 1814, která byla mimochodem politicky relevantní, byla odehrána krátce po bitvě u Lipska s portréty tří spojeneckých panovníků zdobících místnost. Ačkoli je dobře známo, že v císařském městě začínal v končícím 18. století široce založený divadelní život, k dispozici je jen málo informací o institucích na předměstí. Je známo, že ředitelem Schlosstheateru, byl Ignaz Franz Castelli a v té době se mluvilo o Vídni jako městu baletu a opery. Během kongresu tak zde byla uváděna ta nejlepší představení. Velmi oblíbeným místem bylo také divadlo v Meidlingu, kde vedle sebe vystupovali amatérští i profesionální herci z Josefstadtu a hráli před 600 hosty. Podobná instituce byla v Oberdöblingu v hostinci „Zum Hirschen“ (dnes, roh Pyrkergrasse/Döblinger Hauptstraße). Také existovala divadla typu „saaltheatre“, která upřednostňovala

---

²⁰² Tamtéž.

umístění v hostincích blízko města, anebo v maringotkách, které se staly populárními v 18. století. Je málo zpráv o těchto představeních, Hry, které se na těchto mimo pódíích hrály, se také zmiňují relativně zřídka, i když ve hrách vystupovala oblíbená divadelní postava „Hanswurst“, nebo byla uváděna kouzelnická show.²⁰³

Tato různorodá nabídka nám umožňuje předpokládat, že v době kongresu měli lidé na výběr mnoho zábavy. Hodně Vídeňanů tak mělo také šanci přivydělat si na potřebách hostů, kteří ve Vídni pobývali. To se týkalo všech odvětví služeb, stejně jako různých specializovaných obchodů. Obecná radost byla narušena pouze zvýšením daní, které rostlo přímo úměrně délce trvání kongresu. *"Jezdí tam s našimi 50 procenty a každý den musíme platit vyšší daně"*,²⁰⁴ bylo slyšet 22. ledna 1815 při velké jízdě na saních. Metafora „Tančícího kongresu, který se nepohnul kupředu“, byla původně chápána jako přiměřená, ale brzy byla také doprovázena reptáním veřejnosti a v neposlední řadě také i jejich obavami.²⁰⁵

Shrnutí 9. kapitoly

Přestože se při kongresu konalo velké množství slavností, existují více písemné než obrazové ozvěny. Je to dáno také tím, že etiketa v oblékání neumožňovala, aby se umělci – malíři účastnili. Vyobrazení jsou tudíž vytvořena až na základě popisu očitých svědků. Větší množství obrazového svědectví se však nedochovalo ani z veřejných slavností, s výjimkou Johana Nepomuka Höchla. Jen ilustrace Kingera a Grünera zaznamenávají zobrazení buržoazního a lidového života.

Josef Lanzedelli, jako výrazný kronikář, zaznamenal události lidového života, jako byly divadelní představení, hudební koncerty, opery, balety, profesionální i amatérská divadla. O Vídni se mluvilo jako o městu baletu a opery. Vídeňané měli na výběr ze širokého množství druhů zábavy.

---

²⁰³ Tamtéž, s. 359.

²⁰⁴ Tamtéž.

²⁰⁵ Tamtéž.

10. Co kongres zanechal

10.1 Zobrazení kongresu

Již bezprostředně po jeho ukončení zanechal Vídeňský kongres hmatatelné stopy ve Vídni. Pro příklad Johann Knillinger zvětšil na konci roku 1815 tři monarchy Františka I., Alexandra I. a Fredericka Williama III. ve formě voskových figur, které byly vystaveny ve Wachs-Kunst und Naturalienkabinett. Výstava v Císařském královském muzeu umění a průmyslu uskutečněná v roce 1896, shromáždila mistrovská díla z epochy Vídeňského kongresu a přetavila v další vrcholné uctívání kongresu. Také v roce 2014 byla u příležitosti 200 letého výročí Vídeňského kongresu uskutečněna výstava ve Vídni v paláci Belvedere, aby připomněla tuto velkolepou událost.²⁰⁶ Vizuální zobrazení po kongresu zažilo nový rozmach. Na rozdíl od předchozího století, kde byla symbol míru vyobrazen mytologickou nebo křesťanskou ikonografií, v 19. století se vyjednávání míru zaznamenávalo v podobě zasedajících delegátů. Tento důležitý vývoj, který odhaluje jasný důraz na praktiky budování společenství při mírových jednáních, nachází zásadní začátek v proslulém zobrazení delegátů na Vídeňském kongresu od Jeana-Baptiste Isabey (obrázek 2.1/1).²⁰⁷

10.2 Ikonografie míru

Tento nový pohled na ikonografii míru je zvláště jasný, když člověk porovná rytinu založenou na Isabeyově konceptu s vyobrazením z raných let století, kde je stále vizualizován závěr válečných činů především alegorickým způsobem jako je například obraz Dominique Doncrese *Amiinský mír* z roku 1802, který kombinuje korunovací vítěze Napoleona s vypálením válečného aparátu, jako tradici sahající až do klasického starověku. Napoleon je zde jediný člověk v tehdejší oblečení. Navíc v průběhu 19. století stále častěji mizí také alegorické prvky naznačující prosperitu dosaženou mírem. Význam, který toto řešení získá s důrazem na shromažďování a konverzaci se stává zřejmým, když člověk vidí linii sledovanou jako Isabeyovy grafiky během dalšího století. Například od Édouard-Louise

---

²⁰⁶ HUSSLEIN – ARCO, Agnes, *Europe in Vienna*, HUSSLEIN-ARCO Agnes & kol., Wien 2015, s. 12.

²⁰⁷ TELESCO, Werner, *The Visual „afterlife“ of the Congress of Vienna*, HUSSLEIN-ARCO Agnes & kole., Wien 2015, s. 376.

Dubufe ve vizualizaci pařížského kongresu pro ukončení krymské války (březen 1856, obrázek 10/2) byla stále na základě schématu Isabeyeho „konverzačního kusu“, který z uměleckého hlediska splňuje požadavky jak skupinového zobrazení, reprezentace jednotlivých portrétů. V příslušných zobrazeních hlavní vyjednávači vykonávají svou práci, ale lze je také identifikovat jako individuální postavy. Zobrazení mírových snah, tj. konverzace a dialog, nahradilo perspektivu primárně zaměřenou na hrdinství jednotlivých protagonistů, a to ta, která obecně dominovala ikonografií raného novověku mírové dohody.²⁰⁸

S jasnějším rozlišením byla jednotlivá jednání malých skupin s kancléřem Bismarckem, hlavním protagonistou na obraze Antona von Wenera z roku 1881, závěrečného zasedání berlínského kongresu (13. července 1878, obrázek 10/3, popularizujících mírové kongresy).

Vídeňský kongres byl v průběhu let také neustále revidován v extrémně rozmanitých uměleckých žánrech 19. století. Dříve neznámý příklad představuje takzvaný Kongresstuch (Kongresový šátek) z Vídeňského uměleckoprůmyslového muzea současného umění (obrázek 10/4), který se nachází v jeho středových profilech tří vítězných monarchů, Františka I., Fredericky Williamy III., a Alexandra I., umístěného před sluncem slávy. Ztělesnění Germánie korunuje vládce a vítězí nad napoleonským drakem, zatímco válečník vpravo, jehož štít ukazuje na císaře Františka I., drží vavřínový meč, který měl ukázat mír a laskavost. Vojenské scény z válek za svobodu zdůrazňují hranice. Rostou znalosti o přímé situaci ukončení války a vzrůstá zájem o podrobnosti zákulisí a reality. Nicméně bývalí váleční partneři, nyní míroví partneři, byli stále více postaveni proti sobě v dialozích.²⁰⁹

10.3 Vizuální zobrazení příměří

Vizuální reprezentace příměří se v průběhu 19. století nesmírně zvýšila ve všech zemích, a to byla příležitost k zvýraznění vojenských vůdců, panovníků nebo hlav států, stejně tak jejich vojenského či civilního doprovodu, s cílem z nich učinit

---

²⁰⁸ Tamtéž.

²⁰⁹ Tamtéž.

hrdiny. Dějiny vyjednávání a ohlašování míru ve 20. století ukazují ambivalentní obraz, kdy na jedné straně pokračovaly obrazové tradice 19. století, ale na druhé straně vznikají nové akcenty, které jsou neoddělitelně spjaty s rolí fotografie. Nejvýznamnější v tomto kontextu byly fotografické reprezentace usmíření mírových stran pod patronací mezinárodního zprostředkování. Důležitým příkladem je izraelsko-egyptská mírová smlouva z 26. března 1979 mezi izraelským premiérem Menachem Beginem a egyptským prezidentem Anwarem as Sadatem, s americkým prezidentem Jimmym Carterem, jako svědkem (deska 246). Fotografie relevantní události, která se pevně zapsala do naší vizuální paměti, dává na jedné straně pochopit konkrétní akt podepsání mírové smlouvy a tím jej zvěčnit. Za další tím, že schůzka bývalých bojujících stran, kterou symbolizuje skupinový portrét, ilustruje rozhodnutí vstoupit do nové éry.²¹⁰

Shrnutí 10. kapitoly

Bezprostředně po skončení kongresu byl cítit jeho dozvuk. Například zvěčnění monarchů v podobě voskových figur a umístění do Wachs-Kunst and Naturalienkabinett. I používání užitých předmětů s památkou Vídeňského kongresu samotnou atmosféru stále připomíná. V následujících letech byly uspořádány také výstavy, které uveřejnili mistrovská díla z této epochy. Ať už to byla výstava z roku 1896 v Císařském královském muzeu a umění, či výstava z roku 2014 v paláci Belveder u příležitosti 200 letého výročí.

Také zaznamenávání „míru“ má nový rozměr. Dříve bylo symbolem míru zobrazováno pomocí mytologické či křesťanské ikonografie, ale v 19. století se symbol míru zobrazuje jako shromažďování, konverzace a jednání delegátů. Dokladem je proslulé zobrazení od Jeana-Baptiste Isabeye. Tento trend v následujících letech sleduje i Dubufe ve vizualizaci pařížského kongresu k ukončení krymské války z roku 1856, či Werner z roku 1881 vyobrazením zasedání berlínského kongresu. Prezentace příměří formou vizualizace se v 19. století výrazně zvýšila a novou roli k této prezentaci přidala i fotografie.

---

²¹⁰ Tamtéž, s. 377.

Závěr

Vídeňský kongres měl velký význam v kulturní oblasti. Během kongresu se pořádala celá řada slavností. Slavnosti dvorního charakteru nabídly neformální možnosti vyjednávání. Během uvolněné atmosféry byla lepší možnost navazování spojení, získávání informací, sledování vztahů a podobně. Během slavností byl také využit vliv žen, které přispěly svojí přítomností ke změkčení jednání, ale také hrály důležitou roli v získávání informací, což je patrné z Metternichových dopisů.

Slavnosti však také měly ohromit svojí velkolepostí. Ať už svojí velikostí, kdy při maškarním bálu v Redoutes se zúčastnilo na 10 000 hostů, nebo bohatou výzdobou – ples v Apollonsaalu se živými rybičkami, jeskyněmi či múzami. Takové ohromení přináší Rakousku PR, kdy se prezentuje jako velká mocnost, která má prostředky a nebojí se je takto vynaložit. Jako kdyby finance byly nepodstatnou záležitostí, kterými se před dalšími mocnostmi nechce zabývat. Může to působit i jako bagatelizování skutečné finanční situace Rakouska, či jako cílené zakrytí skutečnosti. Podstatné je, že kongres měl trvat několik týdnů a ne devět měsíců.

Ohromena je však také veřejnost. Slavnosti se nekonají jen na dvoře, ale také na veřejném prostranství, zvláště v Prateru či Simmeringu. Vojenské slavnosti hostily na 14 000 vojáků. To jistě bylo významné poděkování za vítězství, ale tím, že toto „poděkování“ bylo veřejného charakteru, je opět PR, které chce ukázat „Rakousko si váží přispění vojáků, a Rakousko chce, aby to veřejnost viděla“. Taková prezentace může pomoci ke zvýšení loajálnosti obyvatel ke dvoru.

Na druhou stranu kongres byla nepochybně reklama nejen pro dvůr, ale také pro celou Vídeň a její obyvatele. Zvláště obchodníci a řemeslníci z kongresu prosperovali. Během kongresu také vzrostly ceny, díky zvýšené poptávce. To jistě přineslo nemalý zisk všem výrobcům, obchodníkům a poskytovatelům služeb. Paradoxně zvýšení cen navýšilo také náklady za pořádání kongresu. Slavnosti také kladou důraz na garderobu a etiketa oblékání nedovolovala účastnit se plesu v běžných šatech. Tento fakt ovlivňuje také to, že obrazové záznamy z dvorních

slavností byly vytvořeny ne na základě přímé účasti malířů, ale ze zprostředkovaných zpráv. To jak je kladen důraz na garderobu, délka a četnost slavností přináší také potřebu stále nových šatů. Vídeňští krejčí jsou tak více zaměstnání a ovlivňuje je to navazující výroby, například látek. Garderobu tvoří nejen šaty, ale také čepce a cylindry, deštníky a hůlky, boty, kabelky či drobné předměty jako tabatěrky. I tabatěrky se stávají nosičem reklamy Vídeňského kongresu.

Co je na jedné straně reklamou, je na druhé straně suvenýrem pro návštěvníka Vídně v době kongresu. Bylo atraktivní odnést si suvenýr – památku na tuto velkolepou událost. Takový suvenýr mohl mít podobu užitého předmětu například tabatěrky či porcelánu. Suvenýrem byl také obraz z události. V té době neexistovala fotografie a tak byly čteně navštěvovány malířské ateliéry. Návštěvník kongresu si nechal udělat hned několik portrétů, které rozdál svému příbuzenstvu. Událost měla takový věhlas, že bylo reklamou pro samotného návštěvníka, že se mohl prezentovat „já tam také byl“. Namalovat obraz trvalo delší dobu a to poskytlo i prostor pro získávání informací a jejich následný „přenos“. Poptávka po suvenýru byla tak velká, že malíři zaměstnávali i asistenty a hledali také nové techniky urychlující předání díla.

Pořízení suvenýru z Vídeňského kongresu nebylo jen z pohledu pořizujícího, ale suvenýr byl pořizován, či přímo zhotovován jako dar. I zlatý porcelán, který se nachází ve sbírkách Hofburgu, byl pořízen jako dar vévodovi z Wellingtonu.

Medaile byla zvláštním médiem, která měla čistě význam k upamatování si dané události uměleckou formou. Majitel se medailí však mohl také prezentovat, že se události účastnil a zvyšovat si tak společenskou prestiž. Ve sbírkách státního zámku Kynžvart je medaile k upamatování na vítězné bitvy vévody z Wellingtonu, medaile u příležitosti vjezdu císaře Františka I. do Milána či kokarda ke znovunastolení Bourbonů. To, že se tyto artefakty dochovaly dodnes, svědčí o tom, že pro knížete Metternicha měly význam.

Význam musel mít také stůl, který si nechal kníže Metternich převést z Vídně do svého sídla v Kynžvartu. Jedná se o stůl, u kterého měly být podepsán účastníky kongresu závěrečné protokoly. Nábytek v době kongresu prochází přerodem z empírového stylu k biedermeieru, který neoplývá takovou okázalostí. Tento styl si získal i císaře Františka I., který si nechal takto zařídit pracovnu a často se nechal vyobrazovat při práci. Empírový styl však během 19. století přetrvává vedle biedermeieru. Výrobce nábytku zaměstnával také dvůr, který si objednal nový nábytek pro účastníky, které hostil. Nejdříve si nábytek jen pronajal, ale když kongres trval déle, rozhodl se již pro koupi.

Velkolepost událostí přinášela domněnku, že ony slavnosti jsou největším nákladem kongresu. Pravdou však je, že mnohem větší náklady, bylo ubytování a hoštění účastníků kongresu. Zatímco slavnosti stály do konce května 1 925 000 Zlatých, náklady na ubytování do konce března stály 4 374 695 Zlatých. Hofburg hradil také náklady na přepravu ve výši 1 074 208 Zlatých. Tyto částky přinášejí zamyšlení nad tím, jak se tato investice vyplatila a zdali by se dal nějak vyčíslit přínos této investice. Což může být předmět další práce pokračujícím v tomto tématu.

Značné omezení při přepravě Vídní znamenaly i městské hradby. Ty měly několik bran, kterými se dalo do města vjet. V době dopravní špičky, byla doprava na události náročná. Přestože byly používány kočáry menších rozměrů či hromadné kočáry, docházelo k ucpání dopravy. Vídeň si musela uvědomit, že hradby již nejsou přínosem a i kongres zvýšeným počtem obyvatel a dopravou prověřil současnou dopravní síť jako neudržitelnou. Změna je patrná na doložených mapách z roku 1797 před kongresem a z roku 1829 po kongresu.

Výrazným obrazem Vídeňského kongresu je vyobrazení účastníků od Jean-Baptisty Isabeye. Nápadné je následné podobné vyobrazení diplomatů při dalších důležitých setkáních, i během dnešní doby. Před kongresem byli panovníci přinášející mír zobrazování v mytologických tématech. Po kongresu jsou symbolem míru jednající delegáti. Klidné vyjednávání je atraktivnější než krvavé bitvy.

K propagaci Rakouska značně přispěla i média, kterými byly převážně noviny a časopisy. Dvůr díky cenzuře ovlivňoval informace, které se k obyvatelům dostaly. Sám také přispíval nějakými informacemi, které přispěly k dobrému jménu Rakouska. Bohužel tato kontrola přispěla ke zvýšení cen novin, protože omezovala počet titulů a také vylučovala zahraniční tituly, kde byla cenzura menší.

Vídeňský kongres byl výrazným PR prostředkem k prezentaci Rakouska. Dvůr se nebránil použít na tuto prezentaci několik desítek miliónů Zlatých, i když to bylo jen několik let po státním bankrotu. Přinesl nové obchodní příležitosti, ale měl vliv na zvýšení cen. Kongres byl také velkou zkouškou pro vídeňskou přepravu při nárůstu obyvatel a zapůsobil na urbanismus Vídně v podobě bourání hradeb. Měl vliv na používání nových technik v malířství. Ovlivnil také design a přinesl styl *biedermeier*. Celé Vídní umožnil několik měsíců zábavy různého charakteru. Začal se jiným způsobem zobrazovat „symbol míru“ a to jako shromažďování, konverzace a jednání delegátů. Tato velkolepá událost však také zanechala mnoho uměleckých předmětů, které jsou obdivovány dodnes.

Resume

This diploma thesis examined the cultural aspects of the Vienna Congress. The aim of the congress, that took place in Vienna at the turn of 1814 and 1815, was to negotiate the establishment of a new order in Europe after the Napoleonic Wars. The diploma thesis examined the contribution of the congress to the development in fields of art, fashion, applied art, transport, the impact on the Austrian financial situation and on media, as well as its influence on future congresses. Hypotheses were presented about the Vienna Congress being also a PR presentation of Austria, the Congress influencing the urban layout of Vienna and influencing also the painting techniques.

As a source, foreign publication Agnes Husslein-Arco, Sabine Grabner, Werner Telesco, *Europe in Vienna, The Congress of Vienna 1814/15* was used. The publication is available in German and English language and the author has worked with an English translation. This publication was released on the occasion of the 200th anniversary of the Congress of Vienna at an exhibition held at the Belvedere Palace in Vienna. Additionally, the author worked with historical texts, such as the *Wiener Zeitung* newspaper, the *Journal für Literatur, Kunst, Luxus und Mode* in the German original, as well as with the Czech translation of Metternich's correspondence with Vilemína Zaháňská. A compilation of police records within the publication *Die Geheimpolizei auf dem Wiener Kongress* by August Fournier was also used as a further source. Furthermore, author used information provided by the Italian Embassy, which is located in the summer residence of the original Metternich Palace. In this palace, several balls and a number of social gatherings were held during the Vienna Congress. The author also draws on a lecture given by Antonio Fischer, who conducted an excursion during the author's visit of the palace. Thanks to this, author was able to enrich her work with historical information about the building and to present photographs of the interiors. In addition, the diploma thesis is supplemented by information and photographs obtained during author's visit to the Hofburg and its permanent exhibition of court porcelain. The gold porcelain, located at this exhibition, was created directly for the Congress of Vienna.

Although the author did not have an opportunity to attend the 200th anniversary of the Vienna Congress exhibition at the Belvedere Palace, she visited this palace during her study trip to Vienna in August 2020. The visit of the Belvedere palace assisted her in visualization of the historical Viennese atmosphere.

By researching the archives of Kynžvart Castle, author accomplished to discover objects related to the congress, such as commemorative and portrait medals (with illustrations of battles) and a cockade on the occasion of the re-establishment of the Bourbons on the French throne. The author examined and described the objects and recorded the pictorial documentation of artifacts. Czech publications and translations are in the minority among the sources used. The author mainly drew on literature in the German or English original. The author used scientific methods such as text analysis and interpretation, artifacts observation, description and interpretation.

The diploma thesis consists of ten chapters. The first chapter was dedicated to a brief introduction of past events. A separate subchapter is devoted to Prince Metternich, who, as Minister of Foreign Affairs of the organizing country Austria, was one of the main actors of the Congress. Metternich's personal correspondence provided information on his hard work, his thoughts, and on the Congress development.

The second chapter was dedicated to painting techniques during the congress. At that time, photography did not exist, and painting has been used as the main portraying technique. The needs of society in terms of painting could be divided in two types of painting techniques. One of them was portraiture. The Congress of Vienna was a spectacular event and it was prestigious for the participants to be portrayed. Often, people had their portraits painted in several copies which they presented to their relatives. Jean - Baptiste Isabey, one of the most renowned painters, was an author of the famous congress painting, a meeting of participants after the main meeting. This painting depicts an atmosphere of interest in cooperation and a creation of a new "peace" symbol. The author examined this hypothesis in the chapter ten. Thomas Lawrence was among other portray authors.

His services were requested by Prince Metternich and Francis I. George Dawe was a devout painter of portraits of Russian generals and Tsar Alexander I. The second form of depiction was the so-called reportage painting. The reportage painting was pursued by unknown painters, who were not sought after for portrait painting. These painters produced records of festivities and military parades, even though their paintings were created indirectly, because the dress etiquette did not allow the participation of painters. One of the well-known authors was Johan Nepomuk Höchle, famous for his reportage paintings. Portraits and paintings contributed to the public's awareness. Moreover, they contributed to the promotion of individuals desiring to show their presence at the congress, as well as to the promotion of delegates conducting peace negotiations. Additionally, they presented the emperor, who let himself be portrayed while working. However, new demands in terms of speed challenged the existing portrait and reportage style, which led to the creation of new accelerating painting techniques.

The third chapter was dedicated to music and festivities. Social events took place in theaters, halls and outdoors. There were numerous, richly decorated festivities during the time of the Vienna Congress. This affected the congressional budget, however not in a way society had estimated at that time. The predominant cost was the participants' accommodation, which was addressed in the eighth chapter. The most important representatives of the music festivals were Antonio Salieri and Ludwig van Beethoven. Antonio Salieri's task was the preparation of the music program and rehearsals. Ludwig van Beethoven became famous for his celebratory compositions, the most famous of which was to celebrate Wellington's victory. Beethoven's opera *Fidelio* was performed and perceived as a symbol of liberation. Among the court festivities was the ball at the Reitschule and the Großer Redoutensaal, which were joined together and able to accommodate up to 10,000 participants. In addition, the carousel, an imitation of a medieval tournament, and masquerade balls were among the popular festivities, alongside a sleigh ride from the Hofburg to Schönbrunn or military festivities and parades, attended by 14,000 soldiers. These celebrations were of a grand format whether in terms of the number

of participants, the program or the decorations. They were among the events spoken about in superlatives and formed the PR of Austria.

In the field of design, a turning point was more practical, simpler style - *biedermeier*. However, *biedermeier* did not replace the empire, but became its competitor. Both of these styles continue to exist during the 19th century irrespective of the social classes. The apartments of the congress participants in Hofburg were equipped with new furniture. At first, this furniture was hired and was purchased later on, after several months of the congress's continuance. A desk, on which the final protocols were signed, is on display at the Kynžvart Chateau. Porcelain, such as dinner sets, statuettes, busts, vases and bowls, were characterized by the French style, influenced by the event of marriage of Mary Louisa to Napoleon. The exceptional golden dinner set was ordered by Emperor Francis I for the purposes of the Vienna Congress. This porcelain dinner set is covered on inside and outside with polished gold and was presented to the Duke of Wellington to acknowledge his victory over Napoleon. At present time, this dining set is part of the permanent porcelain exhibition located in Vienna's Hofburg. Typically, metal items of applied art were silver vanity sets, containers, candlesticks holders, cutlery and dinner sets. Clocks, lamps, vases and various stands were made of bronze. These items were used during banquets, on tables, as trays and confectionery stands called "candelabrum". The festive table decorated with these items looked very impressive.

Medals belong to a special category as they served as an instrument for the commemoration of important events. The medals mostly depicted allies, who fought against Napoleon and were also used as elements of applied art items, such as tobacco boxes. That way, they were highly visible to the owner of an item and to members of their social circles. During the authors research in the archives at Kynžvart Chateau, a commemorative medal on the occasion of the emperor's entry into Milan, a portrait medal containing a set of illustrations celebrating the victorious battle over Napoleon, and a cockade on the occasion of the re-establishment of the Bourbons on the French throne were discovered.

The French style in ladies' and the English elegance in men's fashion prevailed during the Vienna congress. Gowns were being worn as a formal day and evening attire. This chapter provided information on specific details in clothing and accessories. The Vienna Congress was a great opportunity for Viennese tailors, who were able to grow their clientele. However, tailors kept copying the French style and did not bring anything new.

The sixth chapter was dedicated to transport. During the congress, the population of Vienna increased significantly. Due to the high number of various festivities, it was necessary to address the transport needs of the Vienna residents. The capacity of the street network was insufficient, and, in some cases, one-way streets were introduced. An access to the city center was limited. Only the designated gates could be used to enter the city center, which led to a traffic congestion in that particular place. Residents started using shared carriages, which could be considered a beginning of public transport. Arriving Congress participants parked their carriages outside of the city, and smaller coupes were lent to them to travel around Vienna. This increased the overall cost of the congress, because the carriage rental fees were paid by Austria. The transport challenges that came along with the congress were a great test for the city, and it showed that Vienna could no longer remain a closed fortress. A map from 1829 shows that the Viennese walls were demolished. This confirms the hypothesis that the Congress of Vienna had an impact on Vienna's urbanism.

Censorship defined clear rules about what to write about and how to write. Media were utilised by the state and Metternich and Gentz (secretary of the congress) passed on targeted information to the media in order to influence the public. The content of the articles was dedicated to both, social events and negotiations. However, the only information communicated to the media were those that highlighted the "great Habsburg monarchy". A political diplomacy was not considered a public matter. Censorship has restricted an entry of foreign, more liberal media. A higher tax on newspapers was imposed and was used to restrict

the distribution of foreign newspapers. This resulted in decreased number of their subscribers.

The eighth chapter is dedicated to the costs of the congress. Although Emperor Francis wanted to avoid the unnecessary spending, he was not able avoid the high costs of the congress. Costs were mainly affected by two causes. Originally, the budget was planned for several weeks of congress duration, not for nine months. Additionally, the budget was affected by the significant price increase during this period of time. Although the summary of costs is not listed, costs of individual items are available. Every day Hofburg hosted eight hundred guests. Until May 1815, this amounted to 4,374,695 Gulden. The costs of court festivities and furniture amounted to 1,925,000 Gulden. Refreshments at the festivities costed 500,278 Gulden. Sleigh Ride costed 338,907 Gulden. The court operation costed 7,316,592 Gulden. This figure can be split into the court costs of 5,391,592 Gulden and the court festivities costs of 1,925,000 Gulden. These costs are several times higher than those in the original budget of 400,000 Gulden. The original proposal took into account that the costs of the congress would be similar to those of the wedding of Mary Louisa. The question is whether these costs were a good investment that paid off? Did the celebrations affect the course of the negotiations? Did Austria achieve what they wanted? These may be questions for further research. In any case it is a fact, that there was peace in Europe in the next few decades after the congress.

The ninth chapter provided an overview of various kinds of entertainment that took place during the congress. Not only the delegates but all Vienna residents enjoyed themselves. There are not many pictorial records available, however these events were recorded by the chronicler Josef Lanzedelli. This proves that the congress influenced the whole of the Vienna city. It was not just a meeting of elites, but everybody wanted to enjoy these events. There were festivities organized for the public by the court, individual performances, concerts, operas, ballets, and other kinds of entertainment.

The tenth chapter was dedicated to the events influenced by the congress. Immediately after the congress, wax figures of monarchs and congress souvenirs of applied art kept reminding people about this event. During the congress, a number of art objects were created and later exhibited at the Imperial Royal Museum and Art in 1896, or at the Belvedere Palace in 2014 on the occasion of the 200th anniversary. The congress also influenced the depiction of the "symbol of peace". In the 19th century, it was no longer represented through mythological and Christian iconography, but as a gathering, conversation, and meeting of delegates.

The Congress of Vienna was, in addition to the creation of a new political order of Europe, also a significant PR tool for the presentation of Austria. For this presentation, the court was willing to spend tens of millions of Guldens, even though it was only a few years after the state bankruptcy. The congress brought new business opportunities but had an effect on price increase. The population growth during the congress brought challenges for the organisation of Viennese transport and tearing down the walls shaped Vienna's urbanism. It introduced new painting techniques, design and brought the Biedermeier style. The whole city of Vienna was able to enjoy entertainment of various kinds for several months. The "peace symbol" began to appear in a different way, such as gatherings, conversations, and delegate meetings. This spectacular event left many art objects that are still admired at present-day.

Seznam využitých zdrojů

Primární zdroje

Korespondence

1. ULLRICH, Maria, *Bon jour, mon Amie, milostné dopisy knížete Metternicha a kněžny Zaháňské*, Graz-Köln 1966.

Periodika

2. *Journal für Literatur, Kunst, Luxus und Mode*, December 1814
zdroj: https://zs.thulb.unijena.de/rsc/viewer/jportal_derivate_00122960/JL_M_1814_H012_0040.tif [15. 8. 2019].
3. *Wiener Zeitung*, 19. 10. 1814.
4. *Wiener Zeitung*, 20. 10. 1814.
5. *Wiener Zeitung*, 22. 10. 1814.
6. *Wiener Zeitung*, 23. 10. 1814.
7. *Wiener Zeitung*, 24. 10. 1814.

Sekundární zdroje

8. BRAUNBEHRENS, Volmar, *Salieri*, 2007, H&H Wien 2007, překlad Vlasta Reitterová.
9. BUDIL, Ivo, ŠEDIVÝ, Miroslav, *Metternich a jeho doba*, Plzeň 2009.
10. EGLOFFSTEIN, Herman, *Carl Bertuchs Tagebuch von Wiener Kongress*, Berlin 1913.
11. FELBINGER, Udo, *French Art in Vienna at the Time of the Congress*, HUSSLEIN-ARCO Agnes, GRABNER Sabine, TELESKO Werner, *Europa in Vienna, The Congress of Vienna 1814/15*, Wien 2015.
12. FOURNIER, August, *Die Geheimpolizei auf dem Wiener Kongress*, Wien 1913.
13. FRANZ, Jaschke, *Demolished Outworks of the Burgbastei Viewed from the Front*, 1809, Vienna, Wien Museum, Zdroj: HUSSLEIN-ARCO Agnes, GRABNER Sabine, TELESKO Werner, *Europa in Vienna, The Congress of Vienna 1814/15*, Wien 2015.
14. FRANZ, Rainald, *Porcelain, Ceramic, and Glass at the Time of the Congress of Vienna*, HUSSLEIN-ARCO Agnes, GRABNER Sabine, TELESKO Werner, *Europa in Vienna, The Congress of Vienna 1814/15*, Wien 2015.
15. FUCHS, Ingrid, "... dedicated in deepest reverence". *Ludwig van Beethoven's Dedications to Nobles and Regents at the Time of the Congress*

- of Vienna*, HUSSLEIN-ARCO Agnes, GRABNER Sabine, TELESKO Werner, *Europa in Vienna, The Congress of Vienna 1814/15*, Wien 2015.
16. GRABNER, Sabine, *Johan Nepomuk Höchle. Image of History and Repoartage on the Times*, HUSSLEIN-ARCO Agnes, GRABNER Sabine, TELESKO Werner, *Europa in Vienna, The Congress of Vienna 1814/15*, Wien 2015.
  17. GRABNER, Sabine, *The Congress of Vienna and the Viennese Population*, HUSSLEIN-ARCO Agnes, GRABNER Sabine, TELESKO Werner, *Europa in Vienna, The Congress of Vienna 1814/15*, Wien 2015.
  18. HANZL-WACHTER, Lieselotte, *Furniture at the Time of the Congress of Vienna*, HUSSLEIN-ARCO Agnes GRABNER Sabine TELESKO Werner, *Europa in Vienna, The Congress of Vienna 1814/15*, Wien 2015.
  19. HÄUSLER, Wolfgang, “*Vienna! O, Citizen Decorated with a Crown, and Host to our Rulers!*” *1 Social Events of the Congress of Vienna between Court, Aristocracy, and the Bourgeoisie in the Age of Revolution*, HUSSLEIN-ARCO Agnes, GRABNER Sabine, TELESKO Werner, *Europa in Vienna, The Congress of Vienna 1814/15*, Wien 2015.
  20. HILSCHER, Elisabeth, *Festivities and Music at the Time of the Congress of Vienna* HUSSLEIN-ARCO Agnes, GRABNER Sabine, TELESKO Werner, *Europa in Vienna, The Congress of Vienna 1814/15*, Wien 2015.
  21. HLAVAČKA, Milan, *Tajemství slavných – O rodinném štěstí velkého kancléře*, Praha 2001
  22. HRONEK, Miroslav, *Ludwig van Beethoven, poselství génia*, Olomouc 2014.
  23. HUSSLEIN -ARCO, Agnes, *Europe in Vienna*, HUSSLEIN-ARCO Agnes, GRABNER Sabine, TELESKO Werner, *Europa in Vienna, The Congress of Vienna 1814/15*, Wien 2015.
  24. KARNER, Regina, *Fashion at the Time of the Congress of Vienna*, HUSSLEIN-ARCO Agnes, GRABNER Sabine, TELESKO Werner, *Europa in Vienna, The Congress of Vienna 1814/15*, Wien 2015.
  25. KUGLER, Georg, *Traffic, Travel, and Transportation during the Congress of Vienna*, HUSSLEIN-ARCO Agnes, GRABNER Sabine, TELESKO Werner, *Europa in Vienna, The Congress of Vienna 1814/15*, Wien 2015.
  26. KYBALOVÁ, Ludmila, *Od empíru k druhému rokoku*, Praha 2004.
  27. LOVECKY, Katharina, *Military Festivities during the Congress of Vienna*, HUSSLEIN-ARCO Agnes, GRABNER Sabine, TELESKO Werner, *Europa in Vienna, The Congress of Vienna 1814/15*, Wien 2015.
  28. LOVECKY, Katharina, *Contemporary Representations of Court Festivities at the Congress of Vienna*, HUSSLEIN-ARCO Agnes, GRABNER Sabine,

- TELESKO Werner, *Europa in Vienna, The Congress of Vienna 1814/15*, Wien 2015.
29. LOVECKY, Katharina, *Portraits of the Key Players at the Congress*, HUSSLEIN-ARCO Agnes, GRABNER Sabine, TELESKO Werner, *Europa in Vienna, The Congress of Vienna 1814/15*, Wien 2015.
  30. LOVECKY, Katharina, *The Salons of the Congress - Gatherings of "Elegant, Easy Conviviality"*, HUSSLEIN-ARCO Agnes, GRABNER Sabine, TELESKO Werner, *Europa in Vienna, The Congress of Vienna 1814/15*, Wien 2015.
  31. PANCHERI Roberto, *Johann Baptist Lampi the Elder and Portrait Painting in Vienna between the Ancien Régime and the Vormärz*, HUSSLEIN-ARCO Agnes, GRABNER Sabine, TELESKO Werner, *Europa in Vienna, The Congress of Vienna 1814/15*, Wien 2015.
  32. SCHIERER, Miloš, *Dějiny hudby*, Brno, 2007, ISBN80-86928-19-5.
  33. SCHMUTTERMEIER, Elisabeth, *The Empire's Metal Works*, HUSSLEIN-ARCO Agnes, GRABNER Sabine, TELESKO Werner, *Europa in Vienna, The Congress of Vienna 1814/15*, Wien 2015.
  34. SCHNEIDER, Karin, *„Magnificence, elegance, order“ and „maximum economy“ The Cost of the Congress of Vienna*, HUSSLEIN-ARCO Agnes, GRABNER Sabine, TELESKO Werner, *Europa in Vienna, The Congress of Vienna 1814/15*, Wien 2015.
  35. SOJKA, Jaroslav, *Zapřažená krása*, Praha 2014, Správa pražského hradu.
  36. ŠEDIVÝ, Miroslav, *Zrod německého nacionalismu*, Plzeň 2013.
  37. ŠTÝBROVÁ, Miroslava, *Boty, boty, botičky*, Praha 2009.
  38. TELESKO, Werner, *Jean-Baptiste Isabey's Picture of the Congress of Vienna*, HUSSLEIN-ARCO Agnes, GRABNER Sabine, TELESKO Werner, *Europa in Vienna, The Congress of Vienna 1814/15*, Wien 2015.
  39. TELESKO, Werner, *The Visual „afterlife“ of the Congress of Vienna*, HUSSLEIN-ARCO Agnes, GRABNER Sabine, TELESKO Werner, *Europa in Vienna, The Congress of Vienna 1814/15*, Wien 2015.
  40. TELESKO, Werner, *Medals and Snuff Boxes at the Time of the Congress of Vienna*, HUSSLEIN-ARCO Agnes, GRABNER Sabine, TELESKO Werner, *Europa in Vienna, The Congress of Vienna 1814/15*, Wien 2015.
  41. UHLÍŘ, Dušan, *Čas kongresů a tajných společností*, Praha 2017.
  42. WILTON, Andrew, *British Portraiture and the Congress of Vienna*, HUSSLEIN-ARCO Agnes, GRABNER Sabine, TELESKO Werner, *Europa in Vienna, The Congress of Vienna 1814/15*, Wien, 2015.
  43. WERNER, Eva Maria, *Press and reporting at the Time of Congress of Vienna*, HUSSLEIN-ARCO Agnes, GRABNER Sabine, TELESKO Werner, *Europa in Vienna, The Congress of Vienna 1814/15*, Wien 2015.

44. WERNER, Telesco, GRABNER, Sabine, *The Congress of Vienna: An Event at the Interface of Politics and Culture. On the Exhibition EUROPE IN VIENNA*, HUSSLEIN-ARCO Agnes, GRABNER Sabine, TELESKO Werner, Europa in Vienna, The Congress of Vienna 1814/15, Wien 2015.

Internetové zdroje

45. Ambasciatta Vienna,
https://ambvienna.esteri.it/ambasciata_vienna/it/ambasciata/la_sede, [30. 7. 2020].
46. DOLANSKÁ, Jitka, *Stůl, u něhož zrušili otroctví, vystavují na zámku v Kynžvartě* Zdroj: iDNES/ZPRAVODAJSTVÍ,
https://www.idnes.cz/karlovy-vary/zpravy/stul-u-ktereho-zrusili-otroctvi-je-v-kynzvarte.A150805_155354_vary-zpravy_prz, [17. 4. 2020].
47. <https://www.geschichtewiki.wien.gv.at/K%C3%A4rntnertor?uselayout=mobile#tab=Bild>, [11. 3. 2020].
48. <https://www.hofburg-wien.at/ueber-den-standort/silberkammer/sevres-und-meissner-service/>, [8. 11. 2020].

Seznam map

1. Mapa č. 1: Vídeň roku 1797, Zdroj: Zdroj: Arcanum,
<https://mapire.eu/de/map/vienna-1797/?bbox=1822356.4820674001%2C6140642.35198801%2C1823162.0566858118%2C6140881.217701402&map-list=1&layers=49>, 20. 11. 2019.
2. Mapa č. 2: Vídeň roku 1829, patrné změny v opevnění. Zdroj:
<https://mapire.eu/de/map/cadastral/?layers=3%2C4&bbox=1820848.2522811761%2C6141513.920153864%2C1824070.550754823%2C6142469.383007428>, 20.11. 2019.
3. Mapa č. 3: Vídeň roku 1829, detail. Zdroj:
<https://mapire.eu/de/map/cadastral/?layers=3%2C4&bbox=1820848.2522811761%2C6141513.920153864%2C1824070.550754823%2C6142469.383007428>, 20.11.2019.

Seznam obrázků

1. Obrázek 2.1/1: Jean Godefroy po Jeanu-Baptiste Isabey, Setkání zplnomocněných zástupců na Vídeňském kongresu, 1819, Vídeň, Rakouská národní knihovna oddělení archivů a grafiky.

2. Obrázek 2.1/2: Jean-Baptiste Isabey, princ Andrei Kirillovich Razumovskij v modrém kabátu s jeho palácem v pozadí, 1812, Vídeň, ALBERTINA.
3. Obrázek 2.1/3: Jean-Baptiste Isabey, Emilia Bigottini, 1814, Vídeň, ALBERTINA.
4. Obrázek 2.2/1: Johann Baptist Lampi starší, kardinál Ercole Consalvi, 1814/15, Esztergom, Keresztyen Múzeum.
5. Obrázek 2.2/2: Johann Baptist Lampi starší, hrabě Johann Rudolph von Czernin-Chudenitz, 1815, soukromá sbírka.
6. Obrázek 2.3/1: Thomas Phillips, Spojenci v Petworthu ve společnosti, 24. 6. 1814, 1817, West Sussex, Petworth House and Park.
7. Obrázek 2.3/2: Thomas Lawrence, Arthur Wellesley, první wellingtonský vévoda, 1814, Londýn, Apsley House, Wellingtonské muzeum.
8. Obrázek 2.3/3: George Dawe, Car Alexander I., 1817, Královská sbírka Jeho veličenství královny Alžběty II., 2014.
9. Obrázek 2.4/1: Velkolepý vstup císaře Františka I. do Vídně před triumfálním obloukem v Kärntnertor.
10. Obrázek 2.7/1: Neznámý umělec, Shromáždění monarchů na Vídeňském kongrese, 1815, Vídeň, Vídeňské muzeum.
11. Obrázek 2.7/2: Friedrich Johann Gottlieb Lieder, Phillip of Hesse – Hofburg, nedatováno, Vídeň, Boris Wilnitsky Fine Arts.
12. Obrázek 2.7/3: Michael Moritz Daffinger, Heinrich von Pereira Arstein, 1815-20, Vídeň, Boris Wilnitsky, Fine Arts.
13. Obrázek 2.7/4: Studio Francoise Gérarda, Car Alexandr I., 1814, Ruel-Malmaison, Musée national des Châteaux de Malmaison et Bois-Preau.
14. Obrázek 2.7/5: Antonio Canova, Venus Italica (Portrét princezny Leopoldine von Esterhazy), 1805–15, Vaduz/Vídeň, Liechtenstein, Knížecí sbírka.
15. Obrázek 2.7/6: Thomas Lawrence, Clementine Metternich, nedatováno, soukromá sbírka.
16. Obrázek 2.7/7: Ernst von Bandel, Maximilian I. Joseph, Bavorský král, 1826, Mnichov, Bavorské národní muzeum.
17. Obrázek 2.7/8: Thomas Lawrence, Kníže Klemens Wenzel Lothar von Metternich, 1814, Domäne Schloss Johannisberg-Rheingau.
18. Obrázek 2.7/9: Louis Desprez, Charles-Maurice de Talleyrand-Perigord, 1839, Versailles, Musée national des Châteaux de Versailles et de Trianon
19. Obrázek 2.7/10: Thomas Lawrence a William Seguyer, Friedrich von Gentz, 1830, Berlín, Stiftung – Německé historické muzeum.

20. Obrázek 3.1/1: Ludwig van Beethoven, Dopis arcivévodu Rudolfovi, Vídeň, před 12. 7. 1814, rukopis (detail), Vídeň, Společnost přátel hudby, Archiv knihovna & sbírky.
21. Obrázek 3.3/1: Helfert, Památník manévru tuláků a horníků v Brucku na Lethanu 7. 10. 1814, 1821, Dolní Rakousko, rodinná sbírka rodiny hraběte Harracha, zámek Rohrau.
22. Obrázek 3.3/2: Neznámý umělec, Lusthaus v Prateru během vojenské slavnosti 18. 10. 1814, Vídeň, Vídeňské muzeum.
23. Obrázek 3.3/3: Johan Nepomuk Höchle, Vojenské slavnosti v Prátru 18. 10. 1814, nedatováno, Vídeň, Akademie výtvarných umění ve Vídni, Grafická sbírka.
24. Obrázek 3.3/4: Johan Nepomuk Höchle, Oslava k připomenutí Bitvy u Lipska 18. 10. 1814, nedatováno, Vídeň, Akademie výtvarných umění, Grafická sbírka.
25. Obrázek 3.3/5: Balthasar Wigand, Vojenské slavnosti v Prátru 18. 10. 1814, nedatováno, Vídeň, Vídeňské muzeum.
26. Obrázek 3.3/1 Schodiště v Metternichově paláci na Rennweg ve Vídni.
27. Obrázek 3.3/2 Hala v Metternichově paláci na Rennweg ve Vídni.
28. Obrázek 3.3/3 Jídelna v Metternichově paláci na Rennweg ve Vídni.
29. Obrázek 3.3/4 Esplanáda v Metternichově paláci ve Vídni na Rennweg.
30. Obrázek 3.4/1: Johan Nepomuk Höchle, Velká reduta během Vídeňského kongresu, 1814, Vídeň, Rakouská národní knihovna, obrázek Archivu a grafického oddělení.
31. Obrázek 3.4/2: Johan Nepomuk Höchle, Redouten parée během Vídeňského kongresu, 1815, Vídeň, Rakouská národní knihovna, obrázek Archivu a grafického oddělení.
32. Obrázek 3.4/3: Josef Schütz, Pohled na císařský a královský Redoutensaal během maškarního plesu, Vídeň, Rakouská národní knihovna, Oddělení map a Globe Museum.
33. Obrázek 3.4/4: Johan Nepomuk Höchle, Karusel v císařské a královské jezdecké škole, nedatováno, Vídeň, ALBERTINA.
34. Obrázek 3.4/5: Johan Nepomuk Höchle, Rytířský banquet po karuselu, nedatováno, Vídeň, Akademie výtvarného umění, Grafická sbírka.

35. Obrázek 3.4/6: Matthäus Loder, Banguet v rytířském sále, 1812, Vídeň, ALBERTINA.
36. Obrázek 3.4/7: Matthäus Loder, Slavnosti v rytířském sále, 1812, Vídeň, ALBERTINA.
37. Obrázek 3.4/8: Neznámý umělec, Císařské saně, 1816, Vídeň, Společnost přátel hudby, Archiv, Knihovna & sbírka.
38. Obrázek 3.4/9: Johan Nepomuk Höchle, Jízda na saních během Vídeňského kongresu, 1815, Vídeň, Rakouská národní knihovna, oddělení archivu obrázků a grafiky.
39. Obrázek 3.4/10: Po Fridrichu Phillipovi Reinholdovi, Slavnostní jízda na saních slavných spojeneckých panovníků, 22. 1. 1815, Vídeň, Společnost přátel hudby, Archiv knihovna & sbírka.
40. Obrázek 3.5/1: Francois Gerard, Císařská rodina hraběte Moritze Christiana von Fries, 1805, Vídeň, Belvedere.
41. Obrázek 3.5/2: Jean-Baptiste Isabey, Princess Katharina Bagration, 1817, Vídeň, Boris Wilnitsky Fine Arts.
42. Obrázek 3.5/3: Bertel Thorvaldsen, Busta Wilhelmine Benigna Biron von Sagan, 1818/19, Drážďany, Staatliche Kunstsammlungen, Drážďany, Sběrka soch.
43. Obrázek 3.5/4: Josef Maria Grassi, Dorothea z Dina Talleyrand-Périgord, 1810, Francie, soukromá sbírka.
44. Obrázek 3.5/5: Francois Gerard, Dorothea z Dina Talleyrand-Périgord, 1822, Elijah z Pourtalès de Talleyrand, vévoda ze Saganu.
45. Obrázek 4.1/1: Stephan Decker, Císař František v jeho studovně ve 2. patře Švýcarského křídla Vídeňského Hofburgu, 1826, New York, Metropolitan muzeum umění.
46. Obrázek 4/2: Dolanská Jitka, Stůl, u něhož byly podepsána závěrečná série protokolů na Vídeňském kongresu, sbírka Zámku Kynžvart.
47. Obrázek 4.2/1a: Císařská porcelánová manufaktura ve Vídni, Zlatý servis, 1814, Vídeň, Bundesmobilienverwaltung, vystavený v Hofburgu.
48. Obrázek 4.2/1b: Zlatý servis pro 12 osob, Vídeňská manufaktura, 1814, Hofburg.

49. Obrázek 4.2/2: Královská porcelánová manufaktura v Berlíně, Váza s portréty reprezentantů Vídeňského kongresu z Pruska, Ruska, Rakouska a Británie a zakladatelů Svaté aliance, zosobňující vítězství, 1816, Stiftung Preussische Schlosser und Garten Berlin-Brandenburg.
50. Obrázek 4.3/1: Christian Federt, Konzolové hodiny s apoteózou Vídeňského kongresu, 1815, MAK – Rakousko, Muzeum užitého umění.
51. Obrázek 4.4/1: Rytce Pfeuffer, vyobrazení riedrich Carl Ludwig Sickler, a Johann Friedrich Stammer, medaile Vídeňského kongresu připomínající vítězství a mír, 1814, Berlín, Stiftung - Německé historické muzeum.
52. Obrázek 4.4/2: Franz Wolf, Spojeneční panovníci při příjezdu do Vídně v roce 1814, Vídeň, 1833, Vídeňská národní knihovna, Oddělení obrázků archivu a grafiky
53. Obrázek 4.4/3: Leopold Heuberger, Medaile zobrazující portréty tří monarchů, 1813, soukromá sbírka.
54. Obrázek 4.4/4: Kokarda k příležitosti znovunastolení Bourbonů ve Francii, 1815, Státní zámek Kynžvart.
55. Obrázek 4.4/5: Pamětní medaile u příležitosti vjezdu císaře Františka I. do Milána, 1814, Státní zámek Kynžvart.
56. Obrázek 4.4/6: Medaile portrétní na počest Arthura vévody z Wellingtonu, 1815, Státní zámek Kynžvart.
57. Obrázek 5/1: Plesové šaty 1810 – 1830, Paříž, Muzeum módy a textilu.
58. Obrázek 5/2: Šaty pro formální příležitost, 1815, Vídeň, Vídeňské muzeum.
59. Obrázek 5/3: Denní šaty, 1815/16, Vídeň, Vídeňské muzeum.
60. Obrázek 5/4: Pánský kabát pro formální příležitost, 1810-20, Vídeň, Kunsthistorisches Museum.
61. Obrázek 5/5: Neznámý autor, Krabička na šňupací tabák s portréty císaře Františka I., cara Alexandra I. a krále Frederika Viléma III., soukromá sbírka.
62. Obrázek 6/1: Johann Ziegler, Zvedací most u Rotenturmbastei, 1780, Vídeňské muzeum, detail.
63. Obrázek 6/2: Carl Schutz, Císařské město Vídeň, pohled od Josephstadt, 1785, Vídeňské muzeum.

64. Obrázek 6/3: Kůň z císařských saní, 1815, MAK- Rakouské muzeum aplikovaného umění/ současného umění.
65. Obrázek 6/4: Císařské sáně na velké dvorní jízdě na saních 22. ledna, 1815, MAK - Rakouské muzeum aplikovaného umění/ současného umění
66. Obrázek 6/5: Neznámý umělec, Velkolepá dvorní jízda na saních přes Vídeň do zámku Schönbrunn, 23. 1. 1815, Národní knihovna Francie.
67. Obrázek 6/6, Kärntnertor z venkovní strany, <https://www.geschichtewiki.wien.gv.at/K%C3%A4rntnertor>.
68. Obrázek 6/7: Franz Jaschke, Demoliční práce na Burgbastei, přední pohled, 1809, Vídeň, Vídeňské muzeum.
69. Obrázek 6/8: Kočár typu kupé knížat Colloredo Mansfeld, počátek 19. století Vídeň, Národní památkový ústav, územní správa na Sychrově.
70. Obrázek 6/9: Cestovní kočár typu berlina, kočár pražských primátorů, 1791, Praha, Muzeum hlavního města Prahy, podobný exemplář se nachází v Uměleckohistorickém muzeu ve Vídni – Wagenburgu.
71. Obrázek 7/1: *Wiener Zeitung* 23. 9. 1814, strana č. 1, Národní rakouská knihovna.
72. Obrázek 9/1: Neznámý autor, Apollonův sál, 1812, Vídeň, Vídeňské muzeum.
73. Obrázek 9/2: Neznámý autor, Vstup do Apollonova sálu, nedatováno, Vídeň, Vídeňské muzeum.
74. Obrázek 9/3: Vinzenz Georg Kininger, Dámy a pánové v Prateru, nedatováno, Vídeň, ALBERTINA.
75. Obrázek 9/4: Vincenz Raimund Grüner, Vídeňská společnost na Burgbastei, Vídeň, 1810, ALBERTINA.
76. Obrázek 9/5: Vencenz Reimund Grüner, Trh Brigittenau, 1810, Vídeň, ALBERTINA.
77. Obrázek 9/6: Josef Lanzedelli starší, Fiaker, nedatováno, Vídeň, Antikvariát Ch.M. Nebehay GmbH.
78. Obrázek 9/7: Josef Lanzedelli starší, Milovníci divadla, 1820, soukromá sbírka.

79. Obrázek 10/2: Leopold Massard po Edouardu Dubufe, Zplnomocnění zástupci na kongresu v Paříži (25. 2. – 30. 3. 1856) 1856, Versailles, Musée national des Chateaux de Versailles et de Trianon.
80. Obrázek 10/3: Anton von Verner, Berlínský kongres 1878, po 1881, Vídeň, Rakouská národní knihovna, Oddělení archivů obrázků a grafiky.
81. Obrázek 10/4: Císařská a královská továrna na bavlnu Cosmanos Chintz, Textilní reprezentace Svaté aliance, 1813, Vídeň, MAK – Rakouské muzeum aplikovaného a současného umění.

Příloha
Obrázky

Obrázek 2.1/1: Jean Godefroy po Jeanu-Baptiste Isabey, Setkání zplnomocněných zástupců na Vídeňském kongresu, 1819, Vídeň, Rakouská národní knihovna oddělení archivů a grafiky.

Obrázek 2.1/2: Jean-Baptiste Isabey, princ Andrei Kirillovich Razumovsky v modrém kabátu s jeho palácem v pozadí, 1812, Vídeň, ALBERTINA.

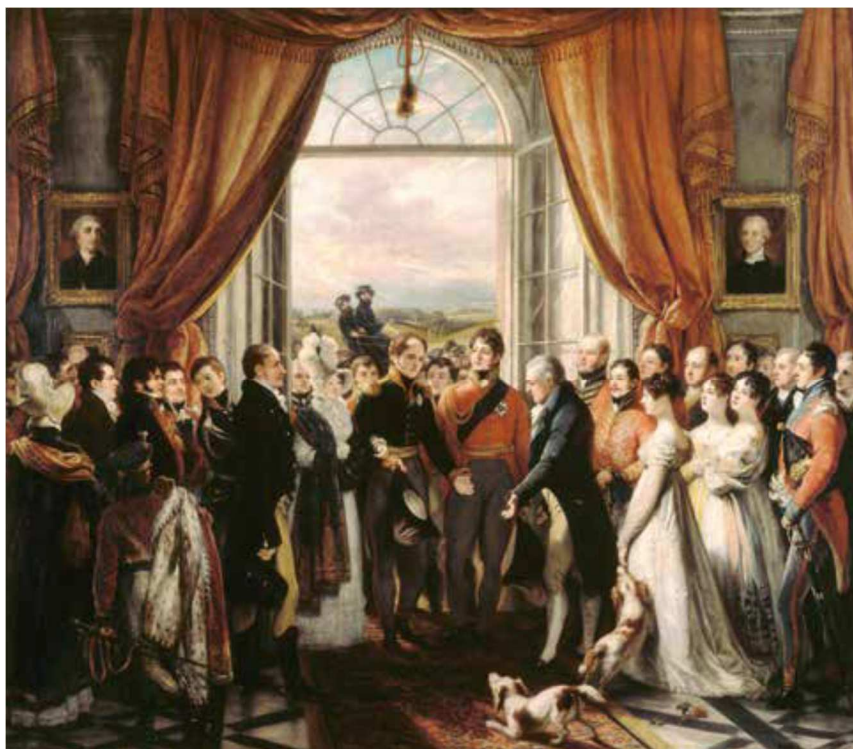
Obrázek 2.1/3: Jean-Baptiste Isabey, Emilia Bigottini, 1814, Vídeň, ALBERTINA.

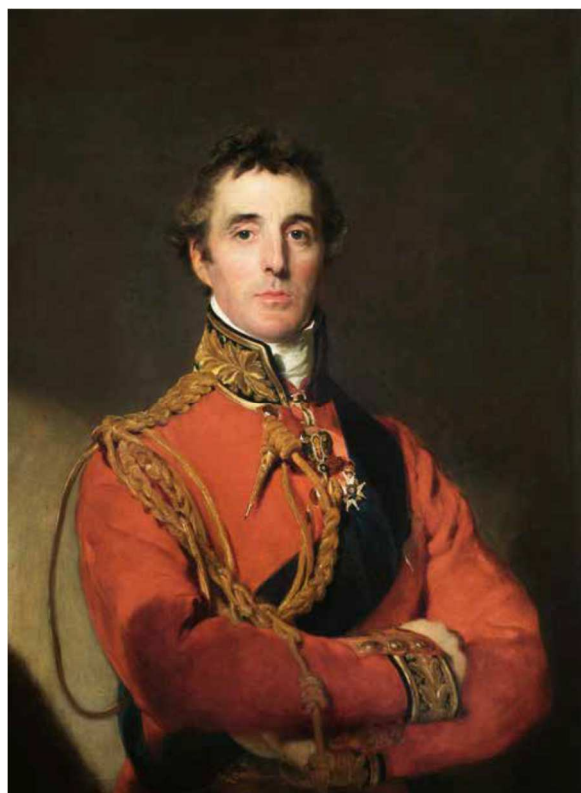
Obrázek 2.2/1: Johann Baptist Lampi starší, kardinál Ercole Consalvi, 1814/15, Esztergom, Keresztény Múzeum.

Obrázek 2.2/2: Johann Baptist Lampi starší, hrabě Johann Rudolph von Czernin-Chudenitz, 1815, soukromá sbírka.

Obrázek 2.3/1: Thomas Phillips, *Spojenci v Petworthu ve společnosti*, 24. 6. 1814, 1817, West Sussex, Petworth House and Park.

Obrázek 2.3/2: Thomas Lawrence, *Arthur Wellesley, první wellingtonský vévoda*, 1814, Londýn, Apsley House, Wellingtonské muzeum.

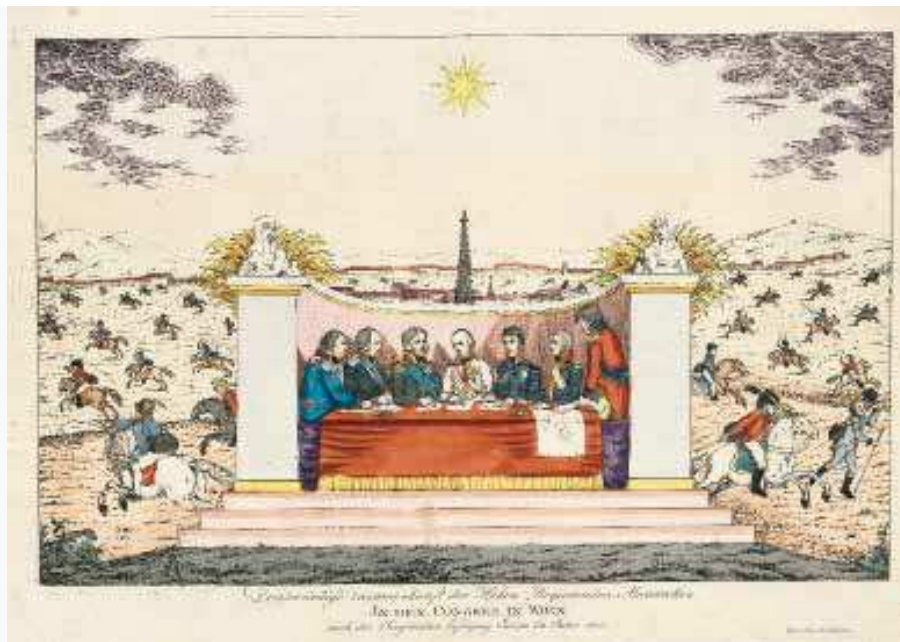

Obrázek 2.3/3: George Dawe, Car Alexander I., 1817, Královská sbírka Jeho veličenstva královny Alžběty II., 2014.

Obrázek 2.4/1: Velkolepý vstup císaře Františka I. do Vídně před triumfálním obloukem v Kärntnertoru.

Obrázek 2.7/1: Neznámý umělec, Shromáždění monarchů na Vídeňském kongrese, 1815, Vídeň, Vídeňské muzeum.

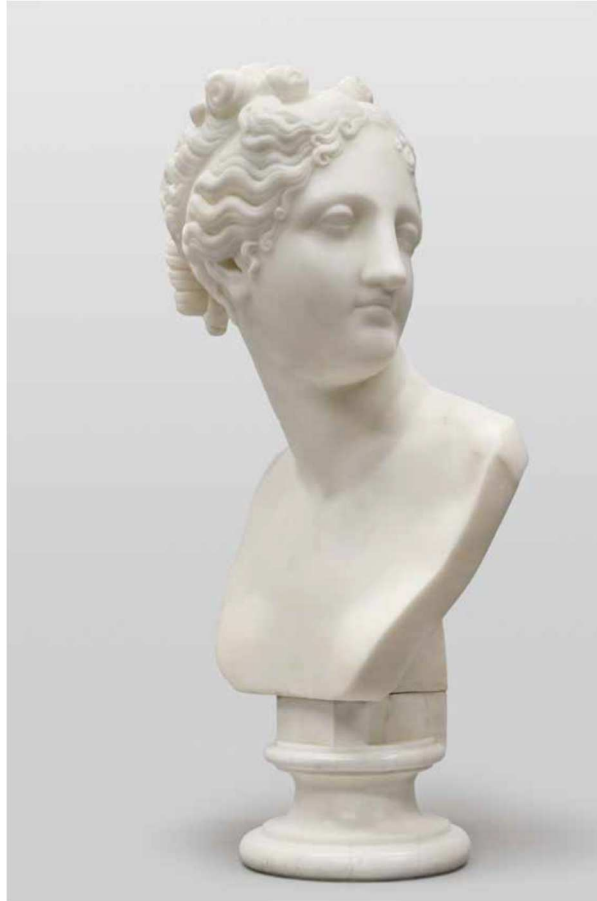
Obrázek 2.7/2: Friedrich Johann Gottlieb Lieder, Phillip of Hesse-Hofburg, nedatováno, Vídeň, Boris Wilnitsky Fine Arts.

Obrázek 2.7/3: Michael Moritz Daffinger, Heinrich von Pereira Arstein, 1815-20, Vídeň, Boris Wilnitsky, Fine Arts.

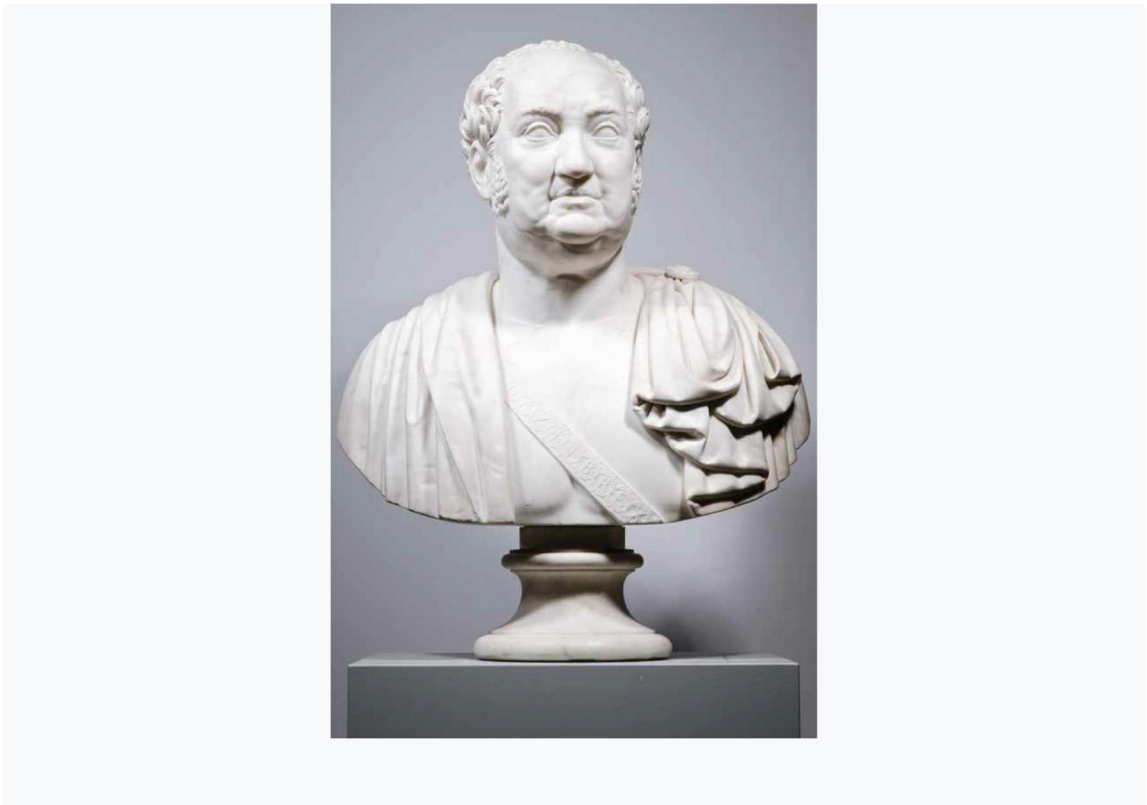
Obrázek 2.7/4: Studio Françoise Gérard, Car Alexandr I., 1814, Ruel- Malmaison, Musee national des Chateaux de Malmaison et Bois-Preau.

Obrázek 2.7/5: Antonio Canova, *Venus Italica* (Portrét princezny Leopoldine von Esterhazy), 1805–15, Vaduz/Vídeň, Liechtenstein, Knížecí sbírky.

Obrázek 2.7/6: Thomas Lawrence, *Clementine Metternich*, nedatováno, soukromá sbírka.

Obrázek 2.7/7: Ernst von Bandel, Maximilian I. Joseph, Bavorský král, 1826, Mnichov, Bavorské národní muzeum.

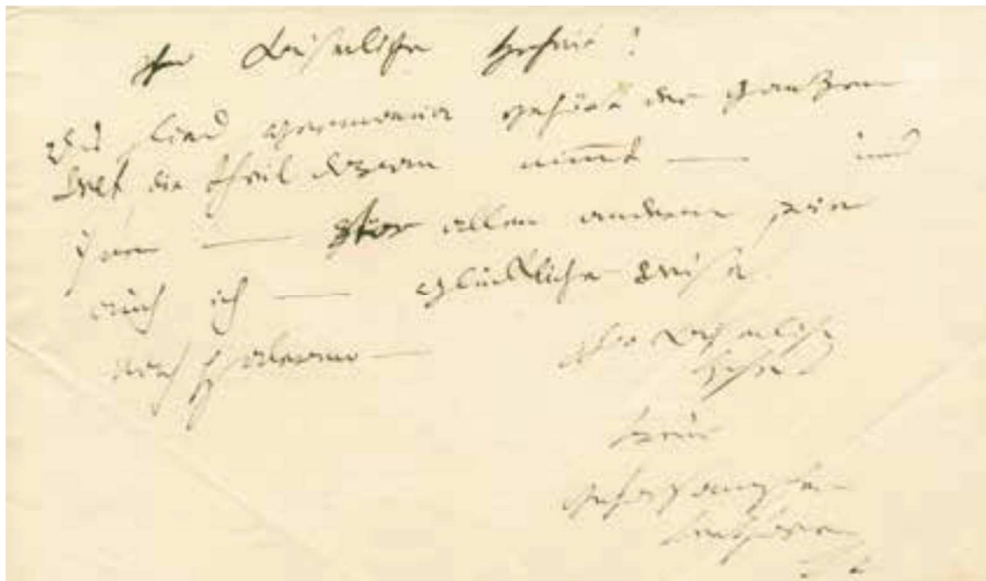
Obrázek 2.7/8: Thomas Lawrence, Kníže Klemens Wenzel Lothar von Metternich, 1814, Domane Schloss Johannisberg-Rheingau.

Obrázek 2.7/9: Louis Desprez, *Charles-Maurice de Talleyrand-Perigord*, 1839, Versailles, Musée national des Châteaux de Versailles et de Trianon.

Obrázek 2.7/10: Thomas Lawrence a William Seguer, *Friedrich von Gentz*, 1830, Berlín, Stiftung – Německé historické muzeum.

Obrázek 3.1/1: Ludwig van Beethoven, Dopis arcivévodu Rudolfovi, Vídeň, před 12. 7. 1814, rukopis (detail), Vídeň, Společnost přátel hudby, Archiv knihovna & sbírky.

Obrázek 3.3/1: Helfert, Památník manévřů tuláků a horníků v Brucku na Lethanu 7. 10. 1814, 1821, Dolní Rakousko, rodinná sbírka rodiny hraběte Harracha, zámek Rohrau.

Obrázek 3.3/2: Neznámý umělec, Lusthaus v Prateru během vojenské slavnosti 18. 10. 1814, Vídeň, Vídeňské muzeum.

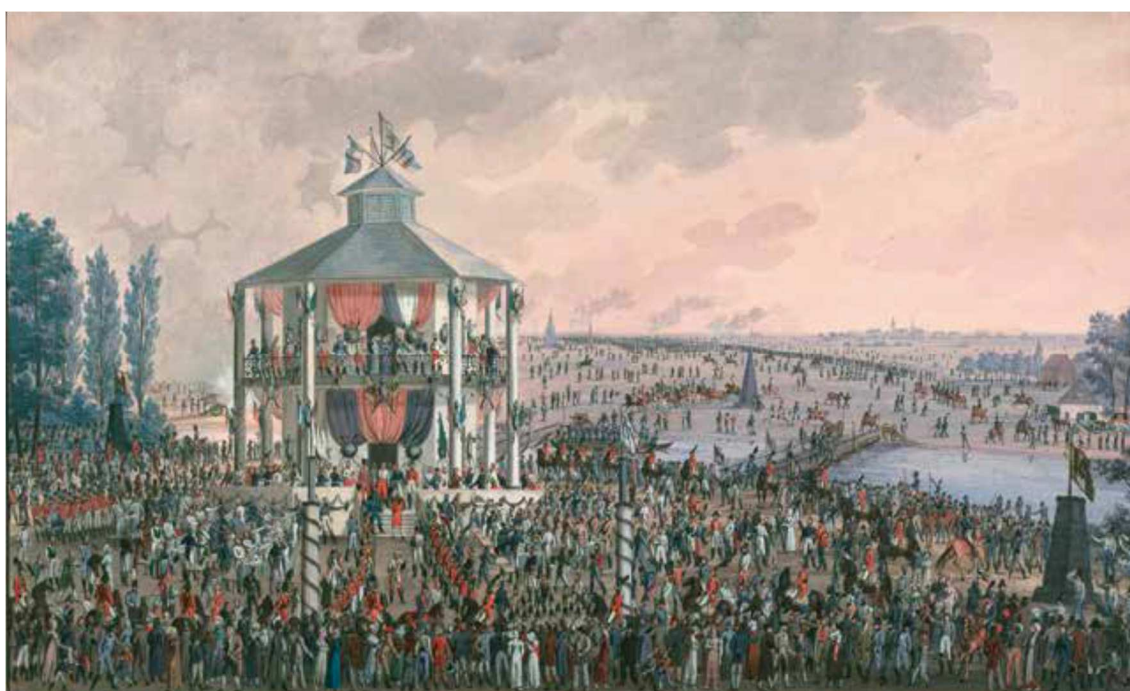

Obrázek 3.3/3: Johan Nepomuk Höchle, Vojenské slavnosti v Prátru 18. 10. 1814, nedatováno, Vídeň, Akademie výtvarných umění ve Vídni, Grafická sbírka.

Obrázek 3.3/4: Johan Nepomuk Höchle, Oslava k připomenutí Bitvy u Lipska 18. 10. 1814, nedatováno, Vídeň, Akademie výtvarných umění, Grafická sbírka.

Obrázek 3.3/5: Balthasar Wigand, Vojenské slavnosti v Praze 18. 10. 1814, nedatováno, Vídeň, Vídeňské muzeum.

Obrázek 3.3/1 Schodiště v Metternichově paláci na Rennweg ve Vídni.

Obrázek 3.3/2 Hala v Metternichově paláci na Rennweg ve Vídni.

Obrázek 3.3/3 Jídelna v Metternichově paláci na Rennweg ve Vídni.

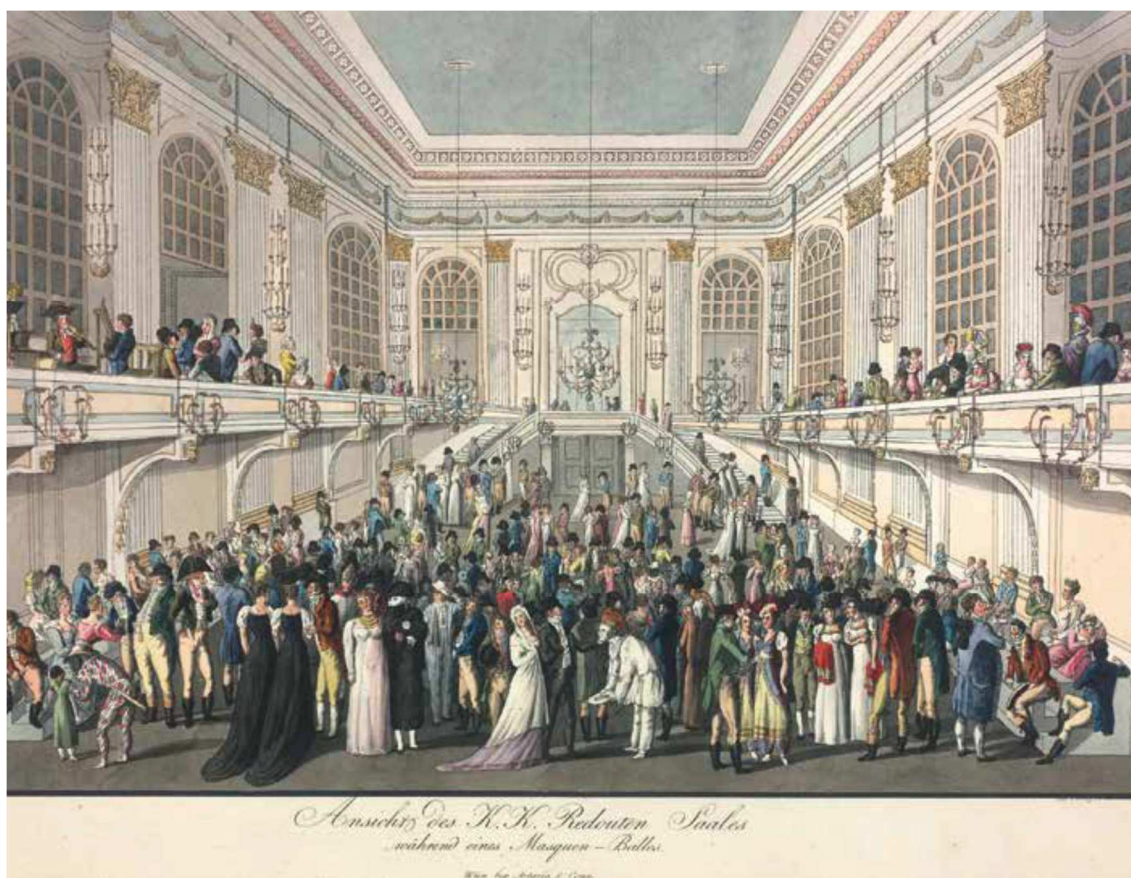
Obrázek 3.3/4 Esplanáda v Metternichově paláci ve Vídni na Rennweg.

Obrázek 3.4/1: Johan Nepomuk Höchle, Velká reduta během Vídeňského kongresu, 1814, Vídeň, Rakouská národní knihovna, obrázek Archivu a grafického oddělení.

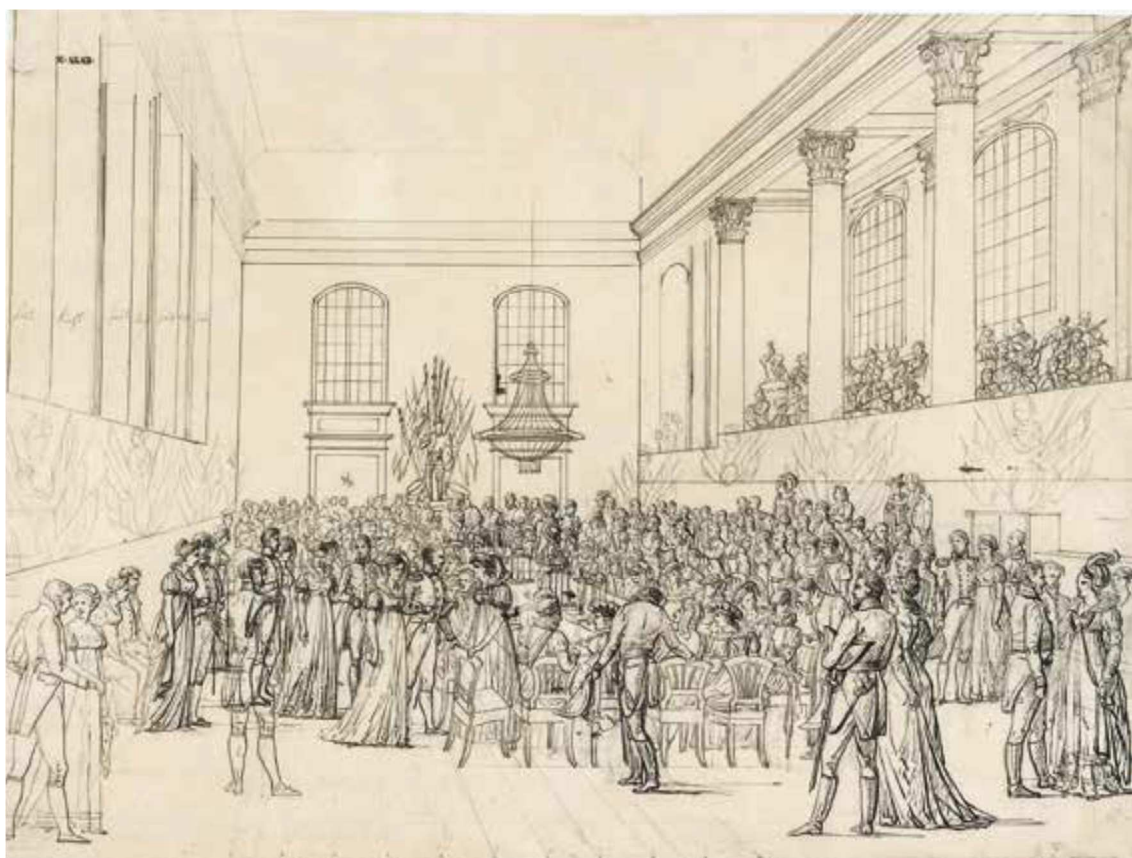
Obrázek 3.4/2: Johan Nepomuk Höchle, Redouten parée během Vídeňského kongresu, 1815, Vídeň, Rakouská národní knihovna, obrázek Archivu a grafického oddělení.

Obrázek 3.4/3: Josef Schütz, Pohled na císařský a královský Redoutensaal během maškarního plesu, Vídeň, Rakouská národní knihovna, Oddělení map a Globe Museum.

Obrázek 3.4/4: Johan Nepomuk Höchle, *Karusel v císařské a královské jezdecké škole*, nedatováno, Vídeň, ALBERTINA.

Obrázek 3.4/5: Johan Nepomuk Höchle, *Rytířský banquet po karuselu*, nedatováno, Vídeň, Akademie výtvarného umění, Grafická sbírka.

Obrázek 3.4/6: Matthäus Loder, *Banguet v rytířském sále*, 1812, Vídeň, ALBERTINA.

Obrázek 3.4/7: Matthäus Loder, *Slavnosti v rytířském sále*, 1812, Vídeň, ALBERTINA.

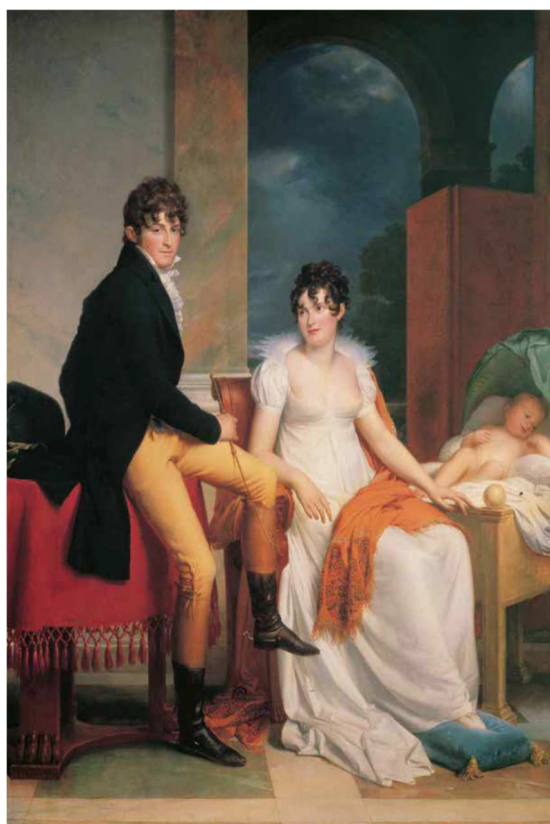
Obrázek 3.4/8: Neznámý umělec, Císařské saně, 1816, Vídeň, Společnost přátel hudby, Archiv, Knihovna & sbírka.

Obrázek 3.4/9: Johan Nepomuk Höchle, Jízda na saních během Vídeňského kongresu, 1815, Vídeň, Rakouská národní knihovna, oddělení archivu obrázků a grafiky.

Obrázek 3.4/10: Po Fridrichu Phillipovi Reinholdovi, Slavnostní jízda na saních slavných spojeneckých panovníků, 22. 1. 1815, Vídeň, Společnost přátel hudby, Archiv knihovna & sbírka.

Obrázek 3.5/1: Francois Gerard, Císařská rodina hraběte Moritze Christiana von Fries, 1805, Vídeň, Belvedere.

Obrázek 3.5/2: Jean-Baptiste Isabey, Princess Katharina Bagration, 1817, Vídeň, Boris Wilnitsky Fine Arts

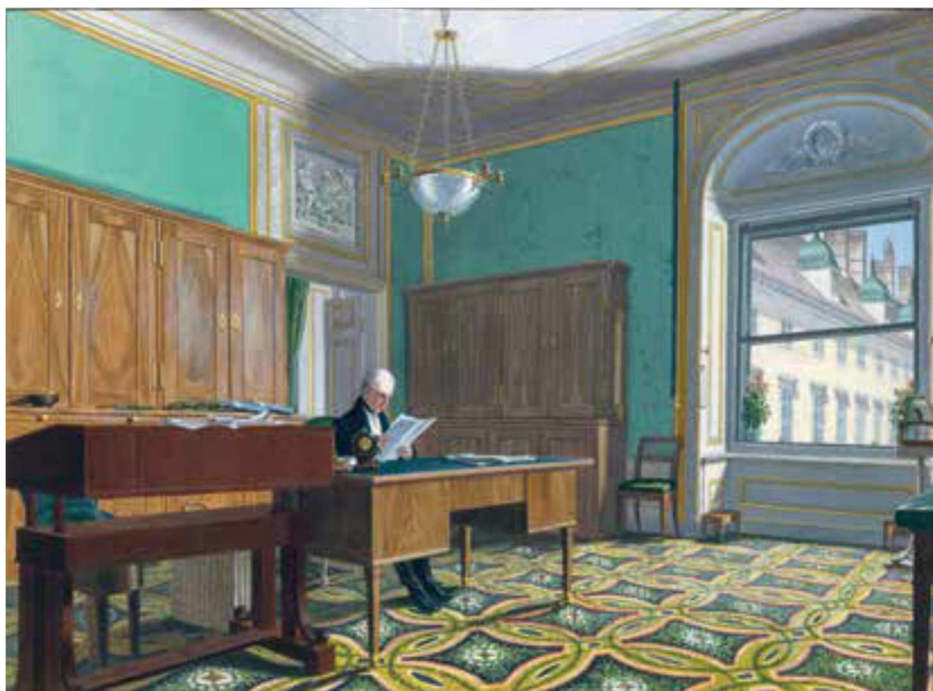
Obrázek 3.5/3: Bertel Thorvaldsen, Busta Wilhelmine Benigna Biron von Sagan, 1818/19, Drážďany, Staatliche Kunstsammlungen, Drážďany, Sběrka soch.

Obrázek 3.5/4: Josef Maria Grassi, Dorothea z Dina Talleyrand-Périgord, 1810, Francie, soukromá sbírka.

Obrázek 3.5/5: Francois Gerard, Dorothea z Dina Talleyrand-Périgord, 1822, Elijah z Pourtalès de Talleyrand, vévoda ze Saganu.

Obrázek 4.1/1: Stephan Decker, Císař František v jeho studovně ve 2. patře Švýcarského křídla Vídeňského Hofburgu, 1826, New York, Metropolitní muzeum umění.

Obrázek 4/2: Dolanská Jitka, Stůl, u něhož byla podepsána závěrečná série protokolů na Vídeňském kongresu, sbírka zámku Kynžvart.

Obrázek 4.2/1a: Císařská porcelánová manufaktura ve Vídni, Zlatý servis, 1814, Vídeň, Bundesmobilienverwaltung, vystavený v Hofburgu.

Obrázek 4.2/1b: Zlatý servis pro 12 osob, Vídeňská manufaktura, 1814, Hofburg.

Obrázek 4.2/2: Královská porcelánová manufaktura v Berlíně, Váza s portréty reprezentantů Vídeňského kongresu z Pruska, Ruska, Rakouska a Británie a zakladatelů Svaté aliance, zosobňující vítězství, 1816, Stiftung Preussische Schlosser und Garten Berlin-Brandenburg.

Obrázek 4.3/1: Christian Federt, Konzolové hodiny s apoteózou Vídeňského kongresu, 1815, MAK- Rakousko, Muzeum užitého umění.

Obrázek 4.4/1: Rytec Pfeuffer, vyobrazení riedrich Carl Ludwig Sickler, a Johann Friedrich Stammer, medaile Vídeňského kongresu připomínající vítězství a mír, 1814, Berlín, Stiftung - Německé historické muzeum.

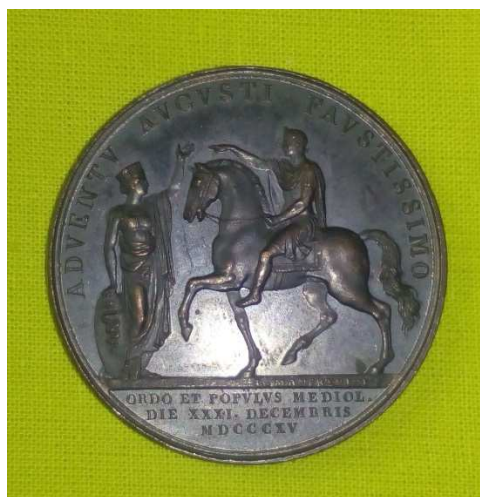
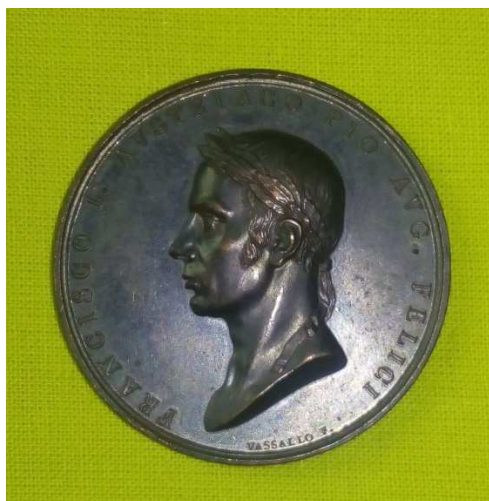
Obrázek 4.4/2: Franz Wolf, Spojeneční panovníci při příjezdu do Vídně v roce 1814, Vídeň, 1833, Vídeňská národní knihovna, Oddělení obrázků archivu a grafiky.

Obrázek 4.4/3: Leopold Heuberger, Medaile zobrazující portréty tří monarchů, 1813, soukromá sbírka.

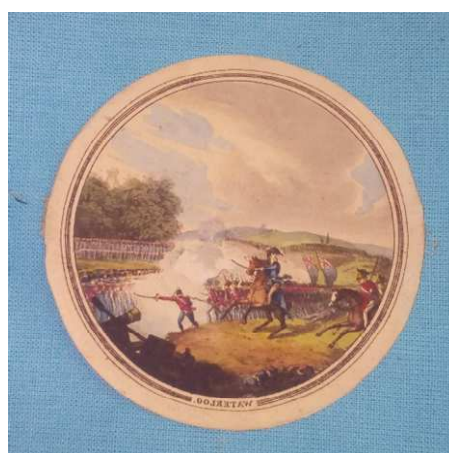
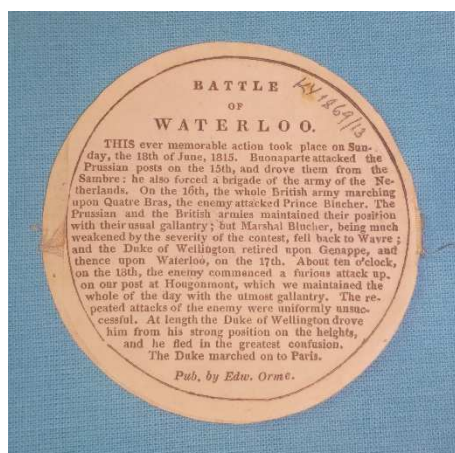
Obrázek 4.4/4: Kokarda k příležitosti znovunastolení Bourbonů ve Francii, 1815, Státní zámek Kynžvart.

Obrázek 4.4/5: Pamětní medaile u příležitosti vjezdu císaře Františka I. do Milána, 1814, Státní zámek Kynžvart.

Obrázek 4.4/6: Medaile portrétní na počest Arthura, vévody z Wellingtonu, 1815, Státní zámek Kynžvart.

Obrázek 4.4/7: Malby a popisy bitev - obsah portrétní medaile 4.4/6, 1815, Státní zámek Kynžvart.

Obrázek 5/1: Plesové šaty 1810 - 1830, Paříž, Muzeum módy a textilu.

Obrázek 5/2: Šaty pro formální příležitost, 1815, Vídeň, Vídeňské muzeum.

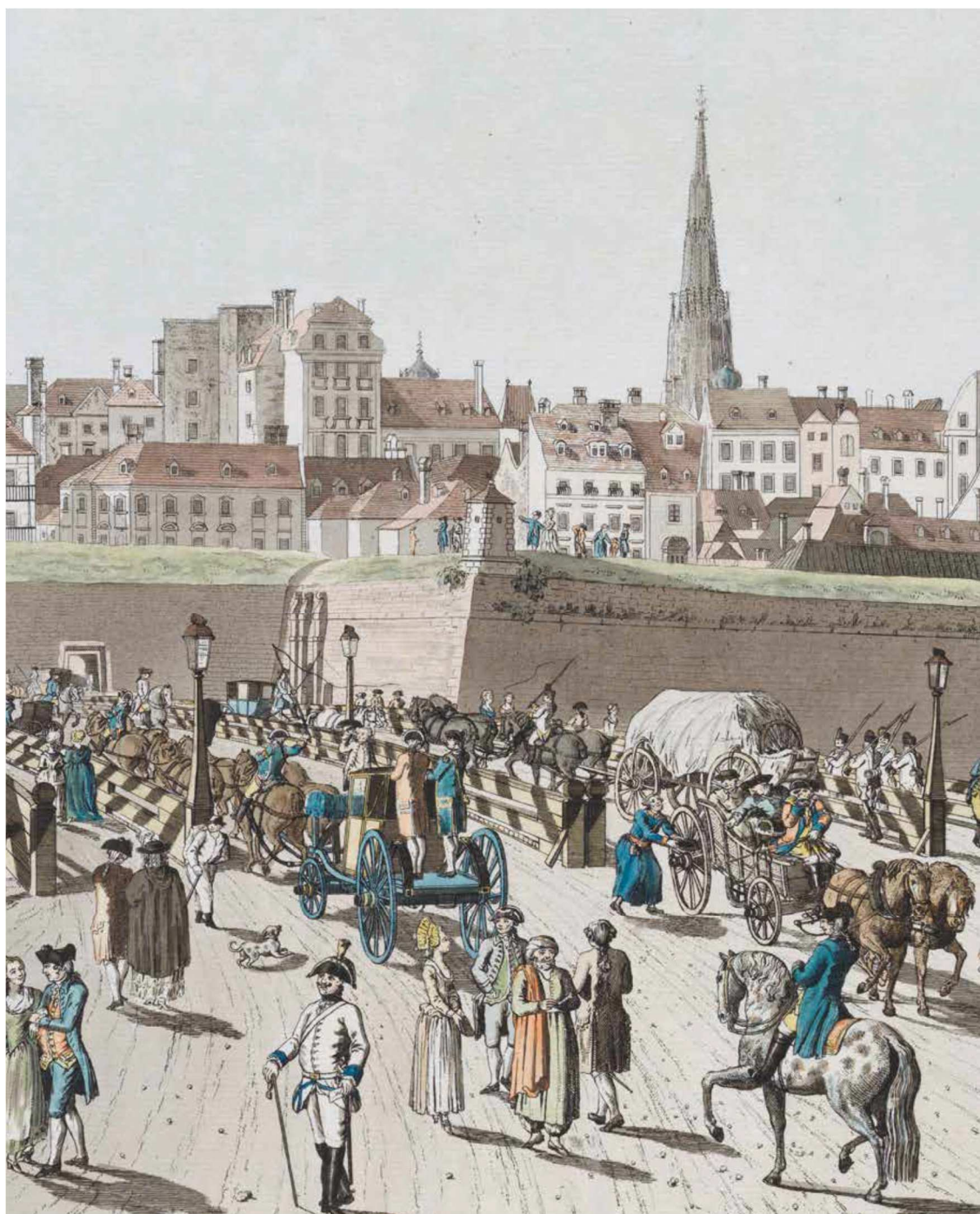
Obrázek 5/3: Denní šaty, 1815/16, Vídeň, Vídeňské muzeum.

Obrázek 5/4: Pánský kabát pro formální příležitost, 1810 - 20, Vídeň, Kunsthistorisches Museum.

Obrázek 5/5: Neznámý autor, Krabička na šňupací tabák s portréty císaře Františka I., cara Alexandra I. a krále Frederika Viléma III., soukromá sbírka.

Obrázek 6/1: Johann Ziegler, Zvedací most u Rotenturmbastei, 1780, Vídeňské muzeum, detail.

Obrázek 6/2: Carl Schutz, Císařské město Vídeň, pohled od Josephstadt, 1785, Vídeňské muzeum.

Obrázek 6/3: Kůň z císařských saní, 1815, MAK- Rakouské muzeum aplikovaného umění/ současného umění.

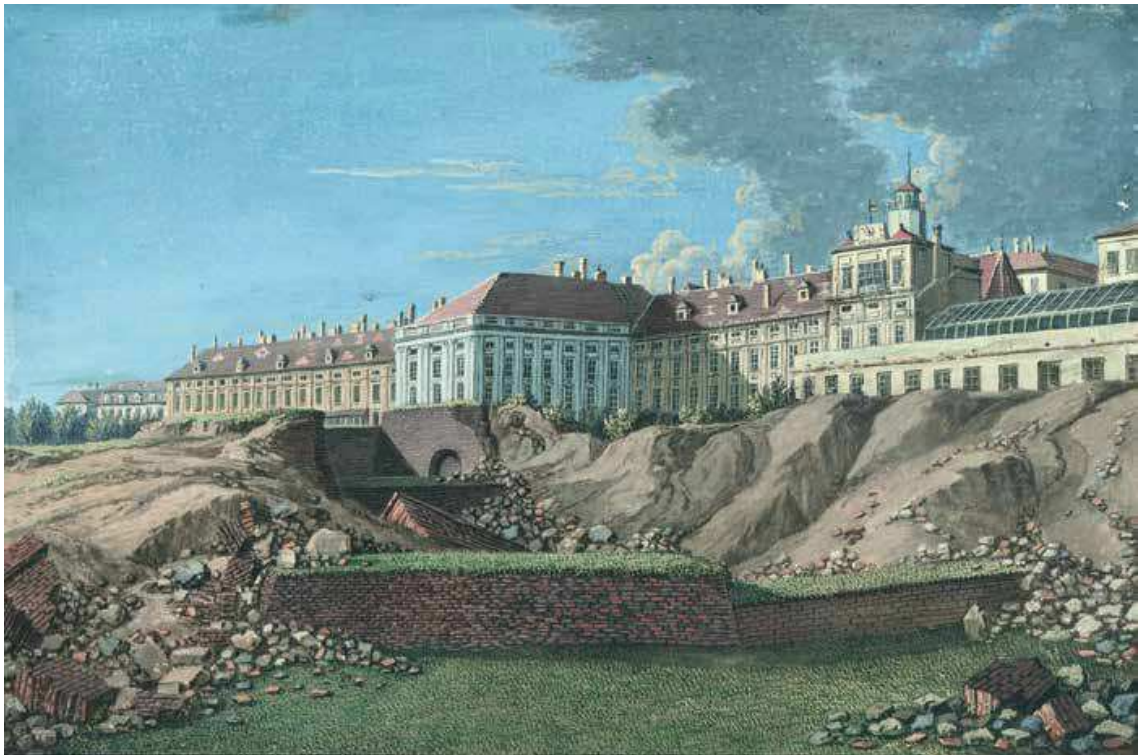
Obrázek 6/4: Císařské sáně na velké dvorní jízdě na saních 22. ledna, 1815, MAK—Rakouské muzeum aplikovaného umění/ současného umění.

Obrázek 6/5: Neznámý umělec, Velkolepá dvorní jízda na saních přes Vídeň do zámku Schönbrunn, 23. 1. 1815, Národní knihovna Francie.

Obrázek 6/6, Kärntnertor z venkovní strany.

Obrázek 6/7: Franz Jaschke, Demoliční práce na Burgbastei, přední pohled, 1809, Vídeň, Vídeňské muzeum.

Obrázek 6/8: Kočár typu kupé knížat Colloredo Mansfeld, počátek 19. století Vídeň, Národní památkový ústav, územní správa na Sychrově.

Obrázek 6/9: Cestovní kočár typu berlina, kočár pražských primátorů, 1791, Praha, Muzeum hlavního města Prahy, podobný exemplář se nachází v Uměleckohistorickém muzeu ve Vídni – Wagenburgu.

Obrázek 7/1: Wiener Zeitung 23. 9. 1814, strana č. 1, Národní rakouská knihovna.

Obrázek 9/1: Neznámý autor, Apollonius sál, 1812, Vídeň, Vídeňské muzeum.

Obrázek 9/2: Neznámý autor, Vstup do Apollonova sálu, nedatováno, Vídeň, Vídeňské muzeum.

Obrázek 9/3: Vinzenz Georg Kininger, Dámy a pánové v Prateru, nedatováno, Vídeň, ALBERTINA.

Obrázek 9/4: Vincenz Raimund Grüner, Vídeňská společnost na Burgbastei, Vídeň, 1810, ALBERTINA.

Obrázek 9/5: Vencenz Reimund Grüner, Trh Brigittenau, 1810, Vídeň, ALBERTINA.

Obrázek 9/6: Josef Lanzedelli starší, Fiaker, nedatováno, Vídeň, Antikvariát Ch.M. Nebehay GmbH.

Obrázek 9/7: Josef Lanzedelli starší, Milovníci divadla, 1820, soukromá sbírka.

Obrázek 10/2: Leopold Massard po Edouardu Dubufe, Zplnomocnění zástupci na kongresu v Paříži (25. 2. – 30. 3. 1856) 1856, Versailles, Musee national des Chateaux de Versailles et de Trianon.

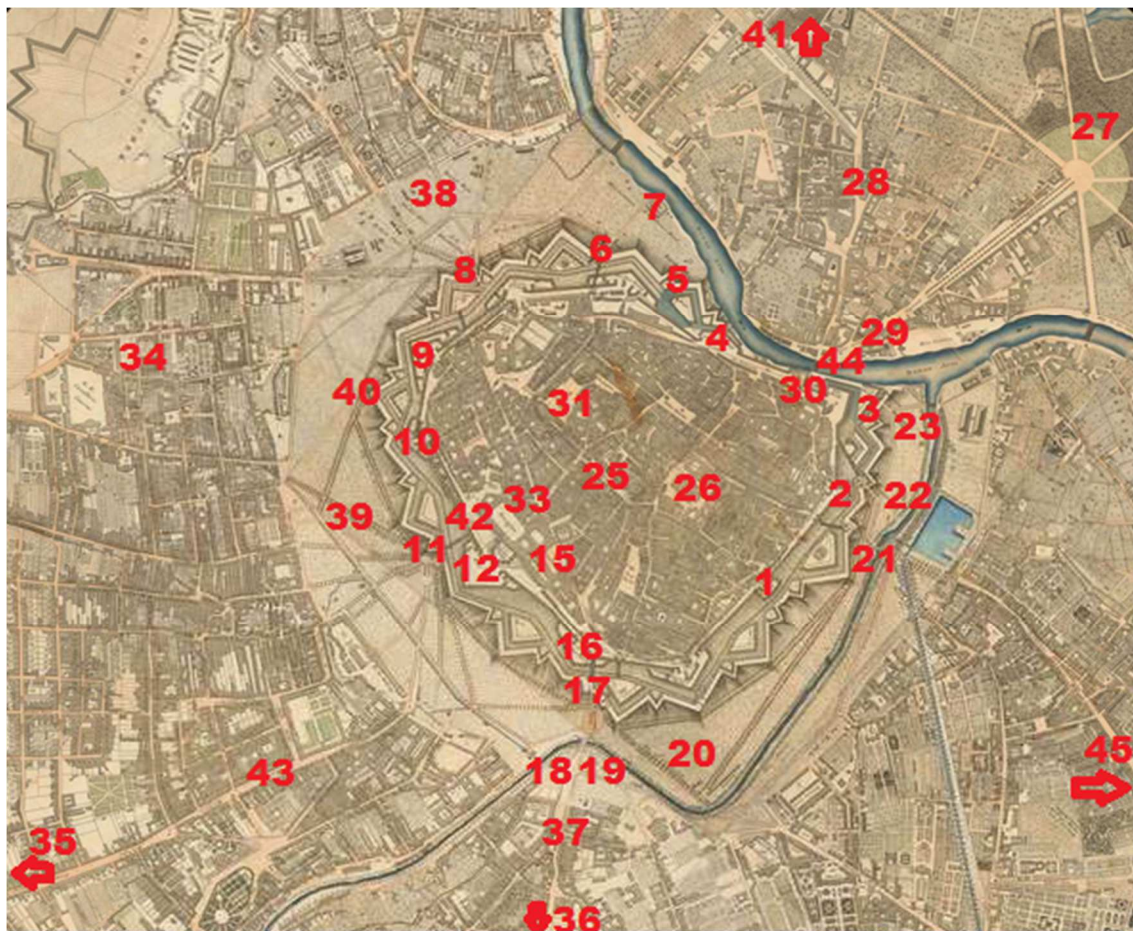
Obrázek 10/3: Anton von Verner, Berlínský kongres 1878, po 1881, Vídeň, Rakouská národní knihovna, Oddělení archivů obrázků a grafiky.

Obrázek 10/4: Císařská a královská továrna na bavlnu Cosmanos Chintz, Textilní reprezentace Svaté aliance, 1813, Vídeň, MAK-Rakouské muzeum aplikovaného a současného umění.

Mapy

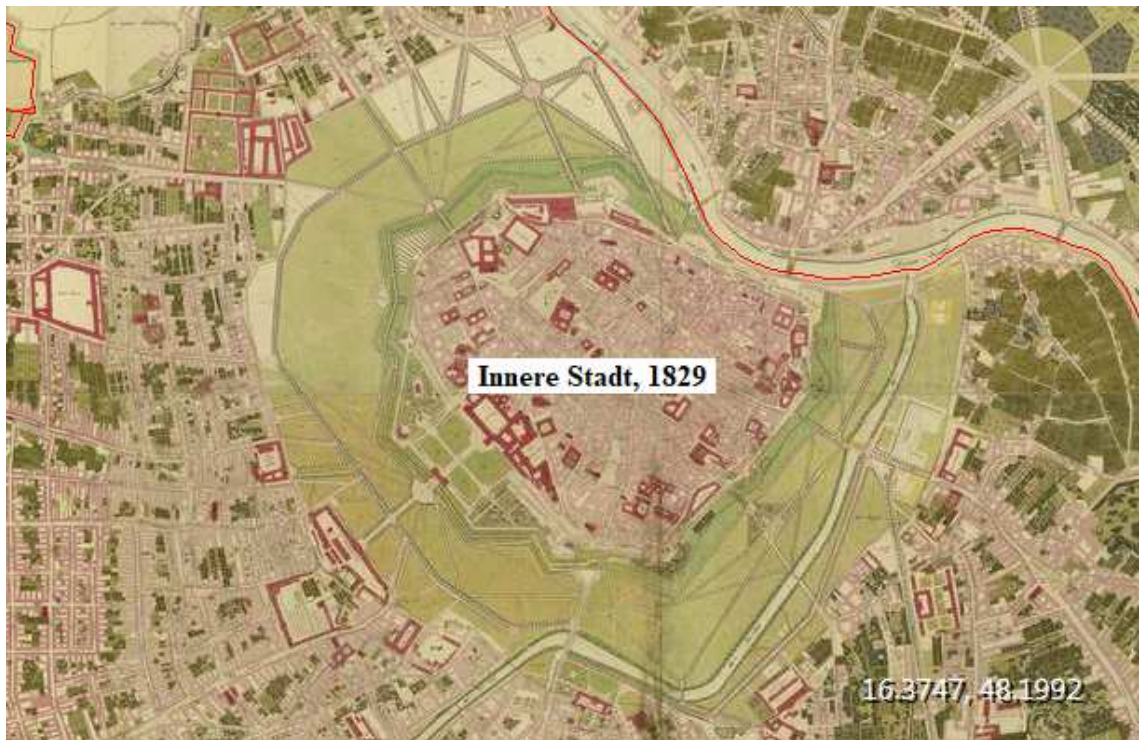

Mapa č. 1, Mapa Vídně z roku 1797.

Legenda²¹¹:

Číslo	Popis	Číslo	Popis
1	Braun Bastey	24	Cesta z Rossau
2	Dominic Bastey	25	Graben
3	Buber Bastey	26	Kostel Sv. Stephans
4	Gonzaga Bastey	27	Prater
5	Fischertor	28	Tabor Strasse, Leopoldstadt
6	Neutor	29	Prater Strasse
7	Donau Baad	30	Rothethurm Bastey
8	Schottertor	31	Am Hof
9	Mölker Bastey	32	Hohemarkt
10	Löwel Bastey	33	Hofburg
11	Burgtor	34	Josephstadt
12	Burg Bastey	35	Schönbrunn
13	Burgplatz	36	Schloss Belvedere
14	Spanier Bastey	37	Wiener Haupt Strasse
15	Josephsplatz	38	Glacis
16	Kärntner oder Augustiener Bastey	39	Cesta do Josepstadt
17	Körntnertor	40	Francenstor
18	Tržnice - ovoce	41	Augarten, cesta do Čech
19	Tandel Markt	42	Burggraben
20	Rennweg	43	Maria Hilfer
21	Stubentor	44	Schlagrücke
22	Hauptmauthtor	45	Simmering
23	Theresientor		

²¹¹ Legendu vytvořila autorka na základě informací z dobové mapy Mapa Vídně rok 1797, *Wien (1797)*, Zdroj: Arcanum, <https://mapire.eu/de/map/vienna-1797/?bbox=1822356.4820674001%2C6140642.35198801%2C1823162.0566858118%2C6140881.217701402&map-list=1&layers=49>, [20. 11. 2019].

Mapa č. 2, Mapa Vídně roku 1829, patrné změny v opevnění.

Mapa č. 3, Mapa Vídně z roku 1829, detail.